

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η σύφιλη και η γονόρροια στις ΗΠΑ (1880-1943). Τα αφροδίσια
νοσήματα ως κοινωνικές ασθένειες

Μαρία Ντάλλα ΑΜ 013/16

Επιβλέπων: Κωνσταντίνος Δημητρακόπουλος - Καθηγητής

Μέλη Επιτροπής: Γκότσης Γεώργιος – Καθηγητής

Παπαδόπουλος Γεώργιος – Αφυπηρετήσας Αναπληρωτής
Καθηγητής

Αθήνα, 2018

Εικόνα εξωφύλλου:

Ο θάνατος της Μολ από σύφιλη, στο έργο του Ουίλιαμ Χόγκαρθ

«Η Πορεία μιας Πόρνης» 1732

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	3
Εισαγωγή	4
Η σύφιλη και η γονόρροια	8
Ιστορία, ενδείξεις και συμπτώματα	8
Προοδευτική περίοδος 1880-1920	11
Τα χρόνια πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο	11
Ιστορικό Πλαίσιο	11
Οι ρίζες του κινήματος κοινωνικής υγιεινής και η ίδρυση της ASHA	13
Το κίνημα κοινωνικής υγιεινής και η ευγονική	16
Η συνεισφορά του Prince Morrow	18
Ιατρικές εξελίξεις	20
Το ιατρικό απόρρητο	23
Hot Springs: Η «Μέκκα του Αμερικάνου συφιλιδικού»	25
Δράσεις της American Social Hygiene Association	27
Εκθέσεις και Φυλλάδια	30
Προγράμματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης	33
Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στα σχολεία και «Το πείραμα του Σικάγο»	36
Περιοδικά, Θέατρο και κινηματογράφος	38
Η κατάργηση της πορνείας	40
.....	44
Νομοθετικές Πρωτοβουλίες	45
Πρόγραμμα Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου	47
Το «δίκιοπο μαχαίρι» του κινήματος κοινωνικής υγιεινής	53
Από το τέλος της προοδευτικής περιόδου μέχρι την έναρξη του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου	56
Τα αφροδίσια και η νέα ηθική	57
Η συζήτηση για τον όρο «αφροδίσια νοσήματα»	59
Νομοθετικές Πρωτοβουλίες	61
Ραδιόφωνο, εφημερίδες και περιοδικά	63
Η καμπάνια του Thomas Parran και η συφιλοφοβία	66
Κινηματογράφος	67
Πρόγραμμα Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου	67
Επίλογος	75
Αναφορές	77
Βιβλιογραφία	82

Εισαγωγή

Ο έλεγχος των μολυσματικών ασθενειών και η συνακόλουθη μείωση των θανάτων από αυτές αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα του προηγούμενου αιώνα, στον τομέα της υγείας. Εκατό χρόνια πριν, το 1918, ένα ξέσπασμα της ισπανικής γρίπης είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο περισσότερων ανθρώπων από όσους χάθηκαν στις μάχες του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Η φυματίωση, ο τύφος, η διφθερίτιδα, η πνευμονία και η δυσεντερία μπορούσαν να ερημώσουν ολόκληρες πόλεις, με τρομακτική ταχύτητα. Αυτές οι ασθένειες είναι σήμερα υπό έλεγχο σε μεγάλο βαθμό, ενώ σε πολλές περιοχές του κόσμου έχουν εξαλειφθεί. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι αυτό οφείλεται στην πρόοδο της ιατρικής, ενώ κάποιοι άλλοι πιστεύουν ότι μεγαλύτερο ρόλο έπαιξε η βελτίωση της διατροφής και των συνθηκών ζωής. Παρά τη διαμάχη για τις αιτίες, είναι γεγονός ότι οι μολυσματικές ασθένειες δεν αποτελούν στις μέρες μας τόσο μεγάλη απειλή όσο στο παρελθόν.

Ωστόσο, περίεργως, τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα δεν έχουν περιοριστεί σε τόσο μεγάλο βαθμό. Μία μεγάλης έκτασης έρευνα¹ που διεξήχθη από το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων της Αμερικής (Centers for Disease Control and Prevention), αποκάλυψε πως στις Ηνωμένες Πολιτείες τα ποσοστά μόλυνσης είναι πολύ ανησυχητικά. Αναφέρονται περίπου είκοσι εκατομμύρια νέα κρούσματα μόλυνσης κάθε χρόνο, με τα μισά από αυτά να αφορούν νέους ηλικίας από 15 έως 24 ετών. Ο αριθμός των νοσούντων εκτιμάται συνολικά ότι ξεπερνάει τα 110 εκατομμύρια. Τα περιστατικά της σύφιλης και της γονόρροιας, που μειώνονταν σταθερά από το 1941, άρχισαν να αυξάνονται, ενώ όχι πολλά χρόνια πριν, τα ποσοστά της γονόρροιας είχαν φτάσει σε ιστορικά χαμηλά και η σύφιλη είχε σχεδόν εξαλειφθεί. Αξίζει να σημειωθεί ότι το βακτήριο Ναϊσσέρια που είναι υπεύθυνο για τη γονόρροια έχει αναπτύξει αντοχή σε πολλά από τα σύγχρονα φάρμακα. Θα πρέπει να προστεθεί στα προηγούμενα το μεγάλο ποσοστό μόλυνσης από χλαμύδια, το οποίο παραμένει, σύμφωνα με τους ειδικούς μη διαγνωσμένο, παρά την ύπαρξη ιδιαίτερα αποτελεσματικών μεθόδων διάγνωσης, το AIDS, ο έρπης των γεννητικών οργάνων, ο ιός των ανθρώπινων κονδυλωμάτων (HPV) κ.λπ.²

We've fought in the open - bubonic plague, yellow fever, tuberculosis--now venereal diseases, Νέα Υόρκη 1918 (Library of Congress)

Τίθεται, λοιπόν, το εξής ερώτημα: Δεδομένου ότι η αντιμετώπιση άλλων μολυσματικών ασθενειών σημείωσε τέτοια επιτυχία τον τελευταίο αιώνα, για ποιο λόγο δεν συνέβη το ίδιο και με τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα; Προκειμένου να απαντηθεί αυτό το ερώτημα, θα πρέπει τα ΣΜΝ να μελετηθούν όχι μόνο ως βιολογικές «οντότητες». Οι διαδεδομένες αντιλήψεις για τα αίτια και τα συμπτώματα των νόσων επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο αντιμετώπισής τους, τόσο από την ιατρική κοινότητα, από τη στρατιωτική διοίκηση, όσο και από την κοινωνία γενικότερα και αντιστρόφως, η ιατρική πρακτική άσκησε μεγάλη επιρροή στη διαμόρφωση των κοινωνικών αξιών και συμπεριφορών απέναντι στα ΣΜΝ.

Η μελέτη της κοινωνικής ιστορίας των ΣΜΝ αποκαλύπτει επίσης σημαντικές πτυχές της σύγχρονης ιατρικής και πιθανόν κάποιους περιορισμούς στο παράδειγμα της ιατρικής επιστήμης του 20^{ου} αιώνα. Η φύση και ο ρόλος της ιατρικής χαρακτηρίστηκε

σε μεγάλο βαθμό από την προσπάθεια ανακάλυψης θεραπειών για την καταστροφή των μικροοργανισμών. Η νόσος θεωρείται παρέκκλιση από τη φυσιολογική κατάσταση του οργανισμού, οφειλόμενη σε έναν εισβολέα. Άλλες παράμετροι, όπως οι κοινωνικές συνθήκες ή το περιβάλλον, δεν λαμβάνονταν σοβαρά υπόψη, ως πιθανές αιτίες της νόσου.

Επιπλέον, μέσα από διάφορες αντιπαραθέσεις όσον αφορά τα ΣΜΝ αναδεικνύεται μία βαθύτερη αντιπαλότητα μεταξύ της ηθικής και του επιστημονικού ινστρομενταλισμού. Σε πολλές περιπτώσεις η ηθική προσέγγιση του προβλήματος των αφροδισίων βρέθηκε απέναντι στην αυστηρή επιστημονική λογική. Τα νοσήματα χρησιμοποιήθηκαν ως μέσο ελέγχου της σεξουαλικότητας, αποτελώντας κατεξοχήν σύμβολο της ηθικής παρακμής. Η χρήση τους ως όπλο για κοινωνική αναμόρφωση όμως, πολλές φορές αποτέλεσε εμπόδιο στις προσπάθειες αντιμετώπισής τους από την ιατρική κοινότητα.

Με την παρούσα εργασία, επιχειρείται η μελέτη των παραπάνω θεμάτων στην Αμερική, από τις αρχές της προοδευτικής περιόδου (περίπου 1880) μέχρι το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Παρόλο που οι ΗΠΑ, σε αυτό το χρονικό διάστημα, υπολείπονταν της Ευρώπης στην ιατρική έρευνα, έλαβε χώρα μία μεγάλης εμβέλειας συντονισμένη προσπάθεια καταπολέμησης αυτών των ασθενειών.

Το πρόβλημα των αφροδισίων νοσημάτων δεν ήταν καινούριο στην αμερικανική κοινωνία, τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού ήταν μολυσμένο με σύφιλη και γονόρροια, χωρίς να υπάρχει κάποια αποτελεσματική θεραπεία. Μέχρι εκείνη την περίοδο, όπου έγινε η μετάβαση από την αγροτική στην αστική κοινωνία, θέματα όπως ο γάμος, οι σεξουαλικές σχέσεις και η πορνεία δεν ρυθμιζόνταν με επίσημα νομοθετήματα, αλλά ενέπιπταν στην αρμοδιότητα της κοινωνικής κριτικής. Με την ολοένα αυξανόμενη αστικοποίηση, ο κυριότερος ρυθμιστής της «ηθικής» συμπεριφοράς – η κριτική της κλειστής κοινωνίας – άρχισε να εκλείπει. Το κίνημα κοινωνικής υγιεινής, που αφοσιώθηκε κυρίως στην καταπολέμηση των αφροδισίων, σε ένα βαθμό κάλυψε αυτό το κενό και ταυτόχρονα ενέταξε τέτοια ζητήματα στην αρμοδιότητα της κεντρικής εξουσίας. Ταυτόχρονα, κατάφερε να συνδυάσει τις δύο θεμελιώδεις έννοιες της κυρίαρχης, εκείνο το διάστημα, προοδευτικής ιδεολογίας: το αίτημα για ηθική αναμόρφωση και την εμπιστοσύνη στην τεχνολογική πρόοδο.

Για τη μάχη με τα αφροδίσια, το κίνημα κοινωνικής υγιεινής ακολούθησε τρεις κυρίως στρατηγικές. Πρώτον, συνέβαλε ενεργά στην ιατρική έρευνα, στην ευαισθητοποίηση διάφορων ιατρικών-ερευνητικών οργανισμών, στην κατάργηση του ιατρικού απορρήτου και στην ενημέρωση για τους κινδύνους που έκρυβαν τα μη εγκεκριμένα φάρμακα και οι περιπλανώμενοι ιατροί. Δεύτερον, ανέλαβε το έργο της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των νέων, της ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών και των γονέων και συνέβαλε στην κατάργηση του ταμπού της συζήτησης για τα αφροδίσια στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Τέλος, συνέβαλε στην προσπάθεια κατάργησης της πορνείας, που αποτελούσε το κυριότερο «όχημα» μετάδοσης των αφροδισίων, αναλαμβάνοντας προς αυτό το σκοπό πολλές νομοθετικές πρωτοβουλίες. Μεγάλη αξία έχουν και τα προγράμματα που εκπονήθηκαν για τον Πρώτο και το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, τα οποία βρήκαν μεγάλη απήχηση και ισχυροποίησαν τη θέση της Αμερικανικής Εταιρίας Κοινωνικής Υγιεινής (American Social Hygiene Association), του επίσημου οργανισμού που δημιουργήθηκε από τους εκπροσώπους του κινήματος κοινωνικής υγιεινής.

Η σύφιλη και η γονόρροια

Ιστορία, ενδείξεις και συμπτώματα

Η **σύφιλη** είναι ένα σεξουαλικά μεταδιδόμενο νόσημα, που προκαλείται από το βακτήριο **Treponema pallidum** (ωχρά σπειροχαίτη). Ονομάζεται και «γαλλική νόσος» γιατί οι πρώτες γραπτές καταγραφές ξεσπάσματος σύφιλης τοποθετούνται το 1494/1495 κατά τη διάρκεια μιας γαλλικής εισβολής στη Νάπολη. Με την επιστροφή των στρατευμάτων στη Γαλλία ξεκίνησε η εκτεταμένη διάδοσή της. Το όνομά της το οφείλει στον Ιταλό ιατρό και ποιητή **Τζιρόλαμο Φρακαστόρο**. Στο ποίημά του «**Η σύφιλη ή περί της γαλλικής βλέννης**» (1530) περιγράφει τις καταστροφικές συνέπειες της ασθένειας στην Ιταλία. Παρόλο που παρουσιάζει την ασθένεια ως μυθολογική μορφή, περιγράφει με ακρίβεια τις αιτίες και τα συμπτώματά της, καθώς επίσης και μέτρα για τη θεραπεία της.

Η σύφιλη μεταδίδεται κυρίως μέσω της σεξουαλικής επαφής, αλλά μπορεί να μεταδοθεί και από τη μητέρα στο έμβρυο κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης ή του τοκετού (συγγενής σύφιλη). Οι ενδείξεις και τα συμπτώματα της σύφιλης ποικίλουν, ανάλογα σε ποιο από τα τέσσερα στάδια εμφανίζεται (**πρωτογενής, δευτερογενής, λανθάνουσα και τριτογενής**). Το αρχικό στάδιο εμφανίζεται με ένα απλό συφιλιδικό έλκος, ένα διαρκές, χωρίς φαγούρα, δερματικό έλκος, το οποίο μπορεί να επιμείνει για τρεις με έξι εβδομάδες χωρίς θεραπεία. Η δευτερογενής σύφιλη εμφανίζεται με συμπτώματα, τα οποία προσβάλλουν το δέρμα, τη βλεννογόνο, και τους λεμφαδένες. Συνήθως εκδηλώνεται ένα διάχυτο εξάνθημα που προσβάλλει τις παλάμες των χεριών και τα πέλματα των ποδιών. Η λανθάνουσα σύφιλη μπορεί να έχει ελάχιστα έως καθόλου συμπτώματα. Η τριτογενής σύφιλη εκδηλώνεται με νευρικά, καρδιακά συμπτώματα και κομμιώματα (μαλακά σφαιρίδια σαν όγκοι φλεγμονής που μπορεί να διαφέρουν σημαντικά στο μέγεθος)³.

Πρωτογενές συφιλιδικό έλκος (Wikipedia, 2018)

Τυπική εμφάνιση της δευτερογενούς σύφιλης με εξάνθημα στις παλάμες των χεριών (Wikipedia, 2018)

Ασθενής με τριτογενή (κομμωματώδη) σύφιλη. Έκθεμα στο Μουσείο του Ανθρώπου, Παρίσι (Wikipedia, 2018)

Η **γονόρροια** είναι ένα σεξουαλικά μεταδιδόμενο νόσημα που περιγράφεται από την αρχαιότητα σε ελληνικά, αιγυπτιακά και κινεζικά κείμενα. Οφείλει το όνομά της στον **Γαληνό** (2^{ος} μ.Χ. αιώνας). Οφείλεται σε λοίμωξη από το βακτήριο *Ναιϊσσέρια της γονόρροιας* (*Neisseria gonorrhoeae*), το οποίο μπορεί να μεταδοθεί και από τη μητέρα στο έμβρυο κατά τον τοκετό. Τα πιο συνηθισμένα συμπτώματα είναι οι πρασινοκίτρινες ή λευκές εκκρίσεις υγρών από τον κόλπο ή το πέος αντίστοιχα, αίσθημα «καψίματος» κατά την ούρηση, «κάψιμο» ή πρησμένοι αδένες στον λαιμό. Στους άνδρες μπορεί να παρουσιαστεί επιπλέον πόνος ή πρήξιμο στους όρχεις, ενώ στις γυναίκες επιπεφυκίτιδα (ερυθρότητα και φαγούρα στα μάτια), αιμορραγία μεταξύ των περιόδων εμμήνου ρύσεως ή διόγκωση του αιδοίου⁴.

Από το 16^ο έως τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, οι ιατροί πίστευαν ότι η γονόρροια και η σύφιλη είναι εκδηλώσεις της ίδιας ασθένειας. Το 1837 ο Γάλλος αφροδισιολόγος **Phillipe Ricord** απέδειξε ότι πρόκειται για δύο διαφορετικές ασθένειες και έκανε το διαχωρισμό ανάμεσα στην πρωτογενή, τη δευτερογενή και την τριτογενή σύφιλη. Επειδή οι συφιλιδικές μολύνσεις φαίνονταν να υποχωρούν μετά την αρχική μόλυνση, οι χρόνιες παθήσεις που προκαλούνταν από τη σύφιλη θεωρούνταν διακριτά νοσήματα. Ο **Rudolf Virchow** ασχολήθηκε εντατικά με τη σύφιλη μετά το 1856 και έδειξε ότι η μόλυνση από τη σύφιλη μπορούσε να μεταδοθεί μέσω της κυκλοφορίας του αίματος και στα εσωτερικά όργανα⁵. Έως το 1876 είχε τεκμηριωθεί η καρδιαγγειακή σύφιλη, είχε διαπιστωθεί ότι στην περίπτωση που η νόσος επηρέαζε τη σπονδυλική στήλη μπορούσε να οδηγήσει σε μερική ή ολική παράλυση, ενώ στην περίπτωση που έφτανε στον εγκέφαλο μπορούσε να οδηγήσει στην παράνοια⁶.

Η γονόρροια θεωρούνταν μια ακίνδυνη κατάσταση, όπως ένα κοινό κρυολόγημα, για αρκετό διάστημα μετά τη συνειδητοποίηση των σοβαρών επιπλοκών της σύφιλης. Μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, η υπερβολική σεξουαλική δραστηριότητα θεωρούνταν από πολλούς ιατρούς υπεύθυνη για τη γονόρροια και ο γάμος προτεινόταν ως θεραπεία. Άλλοι ιατροί πίστευαν ότι όλες οι γυναίκες έχουν γονόρροια, χωρίς να τις βλάπτει και είναι δυνατόν να τη μεταδώσουν στον σύντροφό τους.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα η έρευνα για τη μετάδοση και την παθολογία των αφροδισίων λάμβανε χώρα κυρίως στην Ευρώπη. Η αμερικανική ιατρική εκπαίδευση γενικά ήταν υποδεέστερη της ευρωπαϊκής, γι' αυτό και πολλοί Αμερικάνοι ιατροί ταξίδευαν στην Ευρώπη για να μπορέσουν να λάβουν μέρος στην επιστημονική έρευνα και να ενημερωθούν για τις εξελίξεις. Μία από τις ελάχιστες εξαιρέσεις των Αμερικανών ιατρών που συνέβαλαν στην έρευνα των αφροδισίων στην αμερικανική ήπειρο είναι ο **Emil Noeggerath**, ο οποίος έδειξε, το **1872**, τις καταστροφικές συνέπειες της γονόρροιας στις γυναίκες. Ανακάλυψε τη λεγόμενη λανθάνουσα περίοδο της γονόρροιας, κατά την οποία ο μολυσμένος άντρας μπορεί να μεταδώσει στη σύντροφό του τη νόσο, χωρίς ο ίδιος να εμφανίζει συμπτώματα. Σύμφωνα με τον Noeggerath, το 90% περίπου των κρουσμάτων στειρότητας στις γυναίκες οφειλόταν στη γονόρροια.

Προοδευτική περίοδος 1880-1920

Τα χρόνια πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο

Ιστορικό Πλαίσιο

Τα τέλη του 19^{ου} αιώνα ξεκίνησε στην Αμερική η λεγόμενη **Προοδευτική Περίοδος (Progressive Era)**, ένα ιδεολογικό - κοινωνικό κίνημα, το οποίο υποστήριζε, σε γενικές γραμμές, ότι τα κοινωνικά προβλήματα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με τη βελτίωση της εκπαίδευσης και των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας. Ταυτίζεται με την περίοδο μετάβασης από την αγροτική στην αστική – βιομηχανική κοινωνική οργάνωση και τοποθετείται χρονικά από το 1880, περίπου, έως το 1920. Η ιδεολογία των Προοδευτικών συμπυκνώνεται σε δύο κομβικές έννοιες: την επιθυμία για ένα αυστηρά δομημένο ηθικό σύστημα και την εμπιστοσύνη στην αυξανόμενη τεχνολογική πρόοδο⁷.

Οι αρχές, οι ιδέες και οι πρακτικές του ρεύματος της Προοδευτικής Αναμόρφωσης προσέλκυσαν επιστήμονες διαφόρων πεδίων, που προσπαθούσαν να καταδείξουν την αλληλεπίδραση των κοινωνικών προβλημάτων με τους δικούς τους επιστημονικούς τομείς. Οι ιατροί – εκπρόσωποι του κινήματος κοινωνικής υγιεινής προσέθεσαν επιστημονικό κύρος στα ηθικά και θρησκευτικά επιχειρήματα, που χρησιμοποιούνταν μέχρι τότε για την καταπολέμηση των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων. Οι πρόσφατες επιστημονικές ανακαλύψεις σε σχέση με την παθολογία και την αντιμετώπιση των αφροδισίων προσέθεσε κύρος στους ιατρούς και επέκτεινε τη δικαιοδοσία τους σε άλλα σχετικά με τα νοσήματα θέματα, όπως ο μεταβαλλόμενος ρόλος της οικογένειας, ο γάμος, το σεξ και η ηθική. Η επιτυχία του κινήματος κοινωνικής υγιεινής οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ότι κατάφερε να συνδυάσει με μεγάλη επιτυχία τις δύο σημαντικότερες πτυχές της προοδευτικής ιδεολογίας: το αίτημα για ηθική αναμόρφωση και επιστημονική θεμελίωση των επιχειρημάτων⁸.

Αυτή την περίοδο, σημειώθηκε στην Αμερική μια τάση αύξησης των διαζυγίων, ο μέσος όρος ηλικίας γάμου ανέβηκε και οι οικογένειες αποκτούσαν όλο και λιγότερα παιδιά, λόγω της οικονομικής κρίσης. Επίσης, ένας, ολοένα και αυξανόμενος, αριθμός μορφωμένων γυναικών προτιμούσε το κυνήγι της καριέρας από την ενασχόληση με τα οικιακά. Ωστόσο, ανάμεσα σε τόσα «δεινά», τα οποία οι προοδευτικοί έβλεπαν να απειλούν τον πυρήνα της οικογένειας, τα αφροδίσια νοσήματα ξεχώριζαν ως το χειρότερο. Στατιστικές της εποχής, οι οποίες δεν είναι πάντα αξιόπιστες, αλλά είναι ενδεικτικές της έκτασης του προβλήματος, εκτιμούν ότι το ποσοστό της μόλυνσης του αντρικού πληθυσμού από αφροδίσια ξεπερνούσε το 50%⁹. Η εξάπλωση της σύφιλης και της γονόρροιας αποτελούσε, για τους Προοδευτικούς, το σημαντικότερο ίσως δείγμα της παρακμής της οικογένειας αλλά και της γενικότερης ηθικής διάβρωσης της εποχής¹⁰.

Στη βικτωριανή εποχή, η κλειστή κοινωνία ήταν ο «ελεγκτής» της ηθικής συμπεριφοράς. Με την αυξανόμενη αστικοποίηση, οι κοινωνικές σχέσεις χαλάρωσαν και ο ρόλος της κοινωνικής κριτικής στη ρύθμιση της ατομικής συμπεριφοράς ατόνησε. Το κίνημα κοινωνικής υγιεινής εν μέρει ανέλαβε αυτό το ρόλο, υπενθυμίζοντας το ηθικό, χριστιανικό και πατριωτικό καθήκον. Κυρίως όμως συνέβαλε στο να καλυφθεί το νομοθετικό κενό σε σχέση με ζητήματα όπως ο γάμος, η οικογένεια, οι σεξουαλικές σχέσεις και η πορνεία, τα οποία μέχρι εκείνο το διάστημα ρυθμιζόνταν αποκλειστικά από κοινωνικές «συμβάσεις».

Οι ρίζες του κινήματος κοινωνικής υγιεινής και η ίδρυση της ASHA

Το κίνημα κοινωνικής υγιεινής προέκυψε από τη συνένωση διαφόρων ετερόκλητων κινήματων και ομάδων της εποχής, των οποίων οι στόχοι έτυχε να συμπίπτουν στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία. Το **κίνημα αγνότητας**, αποτελούμενο κυρίως από γυναίκες, είχε αφιερωθεί από το 1860 στην προσπάθεια κατάργησης της πορνείας. Η ρίζα του προβλήματος της πορνείας είχε εντοπιστεί στην αντρική συμπεριφορά και η λύση που προτάθηκε από το κίνημα αγνότητας ήταν η καθιέρωση ενός κοινού προτύπου σεξουαλικής συμπεριφοράς (single standard) και για τα δύο φύλα, το οποίο θα έπρεπε να έχει τη γυναικεία συμπεριφορά ως σημείο αναφοράς¹¹. Οι άντρες δεν θα πρέπει να «αθρώνονται» για τα σεξουαλικά τους παραπτώματα, αλλά να παραμένουν αγνοί πριν το γάμο και πιστοί μετά, όπως «όφειλαν» οι γυναίκες¹².

Από την άλλη μεριά, μια ομάδα **Προοδευτικών ιατρών** είχε ξεκινήσει από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα να ασχολείται με τη δημόσια υγεία, με σκοπό να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο των Αμερικανών. Πίεσαν για την τήρηση των κανόνων υγιεινής στην παρασκευή τροφίμων, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στις φτωχογειτονιές και βελτίωσαν την ποιότητα του νερού. Οι προσπάθειές τους είχαν ως αποτέλεσμα μία αξιοσημείωτη πτώση στα ποσοστά ορισμένων μεταδιδόμενων ασθενειών, όπως η ευλογιά, η φυματίωση και η χολέρα. Όταν στράφηκαν στην καταπολέμηση των αφροδισίων, η προσπάθεια εξάλειψης της πορνείας αποτελούσε προτεραιότητα, αφού αποτελούσε το κυριότερο μέσο μετάδοσής των νοσημάτων. Το αίτημα της κατάργησης της πορνείας αποτέλεσε ουσιαστικά το κοινό σημείο ανάμεσα σε αυτές τις ανομοιογενείς ομάδες που συνενώθηκαν στο κίνημα κοινωνικής υγιεινής: τις γυναίκες μεταρρυθμίστριες του κινήματος αγνότητας και τους προοδευτικούς ιατρούς¹³.

Όσον αφορά την ιδέα του διπλού κριτηρίου, αυτή ενείχε μία ειρωνεία, την οποία αναγνώριζαν και πολλοί προοδευτικοί ιατροί. Το διπλό κριτήριο σεξουαλικής συμπεριφοράς υποτίθεται ότι προστάτευε τις αθώες γυναίκες από τα ζώδη ένστικτα των ανδρών, επιτρέποντάς τους να τα εκτονώνουν στις επισκέψεις τους

στους οίκους ανοχής. Αυτό όμως ουσιαστικά οδηγούσε στην καταστροφή των γυναικών με τη μόλυνσή τους από αφροδίσια νοσήματα.

Το **1905** ιδρύθηκε από τον **Prince Morrow** η **Αμερικανική Εταιρία για την Υγειονομική και Ηθική Προφύλαξη (American Society for Sanitary and Moral Prophylaxis)**. Όπως φαίνεται από τον τίτλο, ο Morrow έκανε σαφές ότι στόχος του δεν ήταν μόνο η εξάλειψη των νοσημάτων αλλά και η ηθική αναμόρφωση της κοινωνίας, ένα ιδανικό που μοιραζόταν με το κίνημα αγνότητας. Το κίνημα δεν βρήκε αρχικά μεγάλη απήχηση. Μόνο είκοσι πέντε ιατροί παρευρέθηκαν στη συνάντηση της Εταιρίας στη Νέα Υόρκη¹⁴. Το ASSMP προσέλκυσε διάφορες ομάδες, όπως το **Κίνημα Εγκατάστασης (Settlement Movement)** (ένα κίνημα με στόχο την αναβάθμιση των φτωχών περιοχών, μέσω της εγκατάστασης εθελοντών της μεσαίας τάξης σε φτωχογειτονιές, από όπου θα μπορούσαν να προσφέρουν εκπαίδευση, υπηρεσίες υγείας κ.λπ.), διάφορες φιλανθρωπικές ομάδες, ομάδες ηθικής αναμόρφωσης, αλλά και την εκκλησία. Ο αριθμός των μελών διπλασιάστηκε την περίοδο 1906 -1910, φτάνοντας περίπου τα 700, εκ των οποίων το 30% ήταν γυναίκες.

Σύντομα και άλλες πόλεις ακολούθησαν το παράδειγμα της Νέας Υόρκης (Φιλαδέλφεια, Βαλτιμόρη, Ντιτρόιτ και Μιλγουόκι) και συνενώθηκαν το **1910** ιδρύοντας την **Αμερικανική Ομοσπονδία για τη Σεξουαλική Υγιεινή (American Federation for Sex Hygiene)**, με τον Morrow πρόεδρο. Η ASSMP παρέμεινε η πιο δραστήρια από τις υποοργανώσεις. Το **1913** ένωσαν τις δυνάμεις τους με τις δύο οργανώσεις του κινήματος αγνότητας - **Αμερικανική Συμμαχία Αγνότητας (American Purity Alliance) (1895)** και την **Εθνική Επιτροπή Επαγρύπνησης (American Vigilance Committee) (1906)** - και δημιούργησαν τον πρώτο επίσημο οργανισμό του κινήματος κοινωνικής υγιεινής, την **Αμερικανική Εταιρία Κοινωνικής Υγιεινής (American Social Hygiene Association – ASHA)**. Η ASHA είχε το δύσκολο έργο να συνδυάσει τα ανομοιογενή και πολλές φορές ανταγωνιστικά μέρη της σε μία κοινή στρατηγική. Οι προσπάθειες της νέας ομάδας επικεντρώθηκαν στην ενημέρωση. Ο **Robert Wilson**, επικεφαλής του κινήματος υγιεινής στη Φιλαδέλφεια, θεωρούσε ότι η «*λογική, ήσυχη, πλήρης σεξουαλική εκπαίδευση των Αμερικανών πολιτών*»¹⁵ ήταν η μόνη λύση στο πρόβλημα των αφροδισίων.

Εκείνη την εποχή στην αμερικανική κοινωνία, η δημόσια συζήτηση για σεξουαλικά ζητήματα ήταν ταμπού. Οι πρώτοι επικεφαλής του κινήματος ήταν κυρίως ιατροί, στους οποίους επιτρεπόταν, λόγω της ιδιότητάς τους, να συζητήσουν τέτοια θέματα χωρίς να κινδυνεύουν να κατηγορηθούν για απρέπεια. Πολλοί φυσικά δίσταζαν να συμμετάσχουν σε ένα κίνημα που δεν ήταν καθόλου δημοφιλές γι' αυτό και η ASHA έθεσε ως πρώτο στόχο την προσέλκυση ατόμων με μεγάλη απήχηση στην κοινή γνώμη. Πράγματι, μόνο όταν έσπασε το ταμπού της μυστικότητας στον τύπο, στις σχολικές αίθουσες αλλά και στο σπίτι, μπόρεσε η ASHA να σημειώσει πραγματική πρόοδο στην καταπολέμηση των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων ¹⁶.

Το κίνημα κοινωνικής υγιεινής και η ευγονική

Οι φόβοι για τον αντίκτυπο των αφροδίσιων στο μέλλον της οικογένειας προέτρεψαν τους υγιεινιστές να συμμαχήσουν με το ανερχόμενο κίνημα της ευγονικής τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα. Η πρώτη ώθηση στο κίνημα των ευγονιστών δόθηκε όταν ο αριθμός γεννήσεων από οικογένειες νέων μεταναστών ξεπέρασε τον αντίστοιχο της μεσαίας τάξης των Αμερικανών. Ο Morrow απέδιδε το πρόβλημα στο μεγάλο ποσοστό στειρότητας, εξαιτίας των αφροδίσιων νοσημάτων. Αναφέρει ότι τα νοσήματα αυτά αποτελούν τα σημαντικότερα εμπόδια στο ευγονικό ιδεώδες¹⁷. Στο **“Social Diseases and Marriage”** εξηγεί πως τα αφροδίσια οδηγούν στην υποβάθμιση της φυλής. Σύμφωνα με την άποψή του, οι επιπτώσεις των αφροδίσιων στο γάμο δεν περιορίζονται στη μείωση του αριθμού των απογόνων, γιατί ο κοινωνικός σκοπός του γάμου δεν είναι απλώς η αναπαραγωγή παιδιών που θα συνεχίσουν τη φυλή, αλλά παιδιών που γεννιούνται σε συνθήκες ζωτικότητας και σωματικής υγείας, προκειμένου να συνεχίσουν μια φυλή καλά διαμορφωμένη και σθεναρή¹⁸.

Οι μετανάστες δεν αποτελούσαν απειλή μόνο λόγω των αυξανόμενων αριθμών γεννήσεων. Θεωρούνταν επιρρεπείς στα αφροδίσια νοσήματα λόγω του τρόπου ζωής τους. Ο **Howard Kelly**, ιατρός στο John Hopkins, υποστήριζε ότι οι φτωχές συνθήκες στα ανεπαρκώς αεριζόμενα και φωτιζόμενα σπίτια των μεταναστών, ενίσχυαν τα σωματικά πάθη¹⁹. Δεδομένου του ότι οι οίκοι ανοχής στελεχώνονταν κυρίως από τις τάξεις των μεταναστών, τα ποσοστά μόλυνσης ανάμεσά τους αποτελούσαν ακόμα μεγαλύτερη απειλή. Δεύτερον, υπήρχαν πολλοί ιατροί που πίστευαν ότι τα αφροδίσια ήταν δυνατόν να μεταδοθούν χωρίς σεξουαλική επαφή, από σεντόνια, τουαλέτες, μαχαιροπήρουνα, ποτήρια κ.λπ., επομένως οι μετανάστες αποτελούσαν απειλή και για τον ηθικό μέσο Αμερικάνο. Με αυτή τη θεωρία ενισχύονταν ακόμα περισσότερο ο ρατσισμός και παράλληλα μπορούσε κάποιος να απαλλαγεί από την κατηγορία της ανηθικότητας. Η θεωρία αυτή, ήταν πιθανόν βολική και για τους ίδιους τους ιατρούς: πρώτον απομάκρυνε την ταμπέλα του ιατρού των «συφιλιδικών» και, δεύτερον, στην περίπτωση που και ο ίδιος ο ιατρός ήταν μολυσμένος από σύφιλη ή γονόρροια, μπορούσε να ισχυριστεί ότι μολύνθηκε κατά τη διάρκεια της θεραπείας κάποιου ασθενή του.

Αναγνωρίζοντας την απειλή στην οικογένεια, πολλές πολιτείες υιοθέτησαν «**ευγονικούς γαμήλιους νόμους**». Ο μέλλον γαμπρός έπρεπε να έχει πιστοποιητικό υγείας προκειμένου να λάβει άδεια γάμου. Το **Μίσιγκαν** έγινε η πρώτη πολιτεία το **1899** που επέβαλε στην τελετή του γάμου να προηγούνται οι όρκοι υγείας των όρκων αιώνιας αφοσίωσης. Μέχρι το **1913** επτά πολιτείες είχαν παρόμοιους νόμους. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις περισσότερες πολιτείες αρκούσε η εξέταση του ιατρού²⁰. Ακόμα και την εποχή που ήταν διαθέσιμες περισσότερο ακριβείς, ορολογικές και μικροσκοπικές εξετάσεις, η πολιτεία βασιζόταν στην αξιοπιστία του ιατρού. Η ύπαρξη των «ευγονικών γαμήλιων νόμων» δείχνει ότι η ιατρική αυθεντία εκείνη την περίοδο είχε μεγαλύτερη βαρύτητα από τις εξελισσόμενες μεθόδους διάγνωσης και θεραπείας.

Η συνεισφορά του Prince Morrow

“Preventive Medicine is the keystone of the triumphal arch of modern civilization. Remove it and the plagues of the Middle Ages would soon reappear and sweep us into relative barbarism. If the health service of any great city should lapse for a few short weeks, the whole country would suffer thereby”

(Απόσπασμα από την ομιλία του Dr. Victor C. Vaughan στο Συνέδριο Κοινωνικής Υγιεινής των Κεντρικών Πολιτειών της Αμερικής, στο Σικάγο τον Οκτώβριο του 1915)²¹

Ο Prince Morrow, ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους του κινήματος κοινωνικής υγιεινής, αφού ολοκλήρωσε τις σπουδές του στη δερματολογία στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο της Νέας Υόρκης, ταξίδεψε στην Ευρώπη, όπου ήρθε σε επαφή με τους σημαντικότερους ερευνητές στον τομέα των αφροδισίων. Το 1880 μετέφρασε στα αγγλικά το σύγγραμμα του **Alfred Fournier “Syphilis and Marriage”**, στο οποίο ο Fournier υποστηρίζει ότι είναι χρέος του ιατρού να προστατεύσει την οικογένεια από τα δεινά της σύφιλης, ιδέα που βρήκε μεγάλη απήχηση στην Αμερική, όπου υπήρχε έντονη ανησυχία για το μέλλον της οικογένειας. Το 1901 η Ιατρική Εταιρεία Νέας Υόρκης διόρισε τον Morrow επικεφαλής μίας επταμελούς επιτροπής, η οποία θα είχε ως αποστολή να εκτιμήσει την έκταση του προβλήματος των αφροδισίων στην πόλη της Νέας Υόρκης.

Ο Morrow αποκάλυψε ότι τα ποσοστά μόλυνσης ξεπερνούσαν και τους χειρότερους φόβους του: Το 80% των αντρών είχαν μολυνθεί με γονόρροια και το 5-18% είχαν συφιλιδικές αλλοιώσεις.²² Κατηγορήθηκε από πολλούς συναδέλφους του ότι σκοπίμως υπερέβαλε στα ποσοστά για να αποκτήσει δημοσιότητα και να ενισχύσει το φόβο των πολιτών. Η διαμάχη για τα ποσοστά αποκαλύπτει την αβεβαιότητα των διαγνωστικών μεθόδων εκείνης της περιόδου. Επιπλέον, δεδομένης της ανησυχίας για τα αφροδίσια, πολλά συμπτώματα νοσημάτων, ειδικά όταν επηρέαζαν την περιοχή των γεννητικών οργάνων, αποδίδονταν σε μόλυνση από γονόρροια ή σύφιλη.

Παίρνοντας ηγετικό ρόλο ανάμεσα στους προοδευτικούς ιατρούς, ο Morrow ανέλαβε να ενημερώσει το κοινό για τις σοβαρές συνέπειες των αφροδισίων νοσημάτων. Το σύγγραμμά του «*Social Diseases and Marriage*» (1904) προκάλεσε μεγάλη αίσθηση. Στην εισαγωγή, εξηγεί για ποιο λόγο τα αφροδίσια νοσήματα αποτελούν κοινωνικά νοσήματα. Αναφέρει ότι τα αφροδίσια νοσήματα, με την προέλευσή τους και τις παθολογικές τους συνέπειες, χτυπάνε στη ρίζα της διαδικασίας της φύσης για τη διαιώνιση της φυλής. Κατά τον Morrow, εξαιτίας των πολλών σημείων στα οποία τα αφροδίσια αγγίζουν τις σχέσεις μεταξύ φύλων, την κοινωνική ηθική και την ευημερία της κοινωνίας, αποτελούν κατά κύριο λόγο κοινωνικά νοσήματα²³.

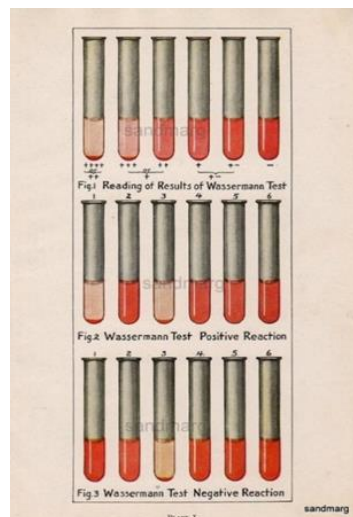
Αναφέρεται στη σύφιλη ως έναν από τους κυριότερους παράγοντες εκφυλισμού του γένους, εξαιτίας των πολύ σοβαρών και συχνά θανατηφόρων ανωμαλιών που προκαλεί στα βρέφη. Ο Fournier είχε δείξει την προδιάθεση αυτών των παιδιών στην μηνιγγίτιδα, σε σοβαρή νοητική καθυστέρηση, στην υδροκεφαλία, καθώς επίσης και σε άλλες σοβαρές ασθένειες. Επίσης, τονίζεται η επικινδυνότητα της γονόρροιας για τις γυναίκες, ως μία από τις συχνότερες αιτίες στειρότητας αλλά και ένας από τους κυριότερους λόγους τύφλωσης των νεογνών. Έρευνες ανέφεραν ότι το 20-30% των τυφλών στην Αμερική είναι παιδιά που γεννήθηκαν από μητέρες με γονόρροια²⁴.

Η τάση υπεράσπισης των γυναικών και των παιδιών και η καταδίκη της ανηθικότητας των συζύγων τους ήταν πολύ έντονη στα συγγράμματα και στις ομιλίες των υγιεινιστών και θα μπορούσε να εκληφθεί ως αρχόμενος φεμινισμός. Όντως, οι δημόσιες καμπάνιες του κινήματος προσέλκυσαν μεγάλο αριθμό φεμινιστριών. Στην πραγματικότητα όμως, οι γυναίκες τις περισσότερες φορές αντιμετωπίζονταν ως ευαίσθητα, ανυπεράσπιστα όντα, τα οποία οι ιατροί όφειλαν να προστατεύσουν, ιδέα που απέχει πολύ από την «νέα γυναίκα» που οραματιζόνταν οι φεμινίστριες. Επιπλέον, πιστοί στη βικτωριανή οπτική της φύσης των γυναικών, τόνιζαν πολλές φορές ότι τα αφροδίσια στερούσαν από τη γυναίκα την εκπλήρωση του ρόλου για τον οποίο είναι προορισμένη, της τεκνοποίησης και της ανατροφής των απογόνων. Ο Morrow αναφέρει χαρακτηριστικά ότι το ένστικτο της μητρότητας εμφυτεύεται από τη φύση σε κάθε κανονική γυναίκα και όταν δεν καταφέρνει να το εκπληρώσει συνειδητοποιεί ότι έχει χάσει την ευκαιρία να εκπληρώσει τη μοίρα της ως γυναίκα²⁵.

Ιατρικές εξελίξεις

Ο μικροοργανισμός που είναι υπεύθυνος για τη γονόρροια (Ναϊσσέρια) απομονώθηκε από τον **Albert Neisser** το **1897** και λίγα χρόνια αργότερα (**1905**) απομονώθηκε η ωχρά σπειροχαίτη, το βακτήριο που είναι υπεύθυνο για τη σύφιλη από τους **Fritz Schaudinn** και **Erich Hoffmann**. Σε μελέτες που ακολούθησαν την αναγνώριση του νοσολογικού παράγοντα της γονόρροιας, φάνηκε ότι μπορούσε να προκαλέσει σοβαρές επιπλοκές, όπως περικαρδίτιδα, μηνιγγίτιδα, αρθρίτιδα και περιτονίτιδα. Η γονόρροια πλέον αντιμετωπιζόταν ως ένα σοβαρό αφροδίσιο νόσημα, όπως η σύφιλη²⁶.

Το **1906** οι **August Paul von Wassermann, Julius Citron** και **Albert Neisser** δημιούργησαν το **τεστ Wassermann**

Wassermann test (Etsy, 2016)

για τη διάγνωση της σύφιλης. Το τεστ, παρότι έδινε μια ασφαλέστερη διάγνωση και μία πληρέστερη εικόνα για την εξάπλωση της ασθένειας στον πληθυσμό, είχε σαφείς αδυναμίες. Έδινε θετικά αποτελέσματα όταν υπήρχαν άλλες ασθένειες, όπως ο συστηματικός ερυθηματώδης λύκος, η μαλάρια και η φυματίωση. Επίσης, υπήρχε περίπτωση να δώσει αρνητικά αποτελέσματα σε μολυσμένο από την ασθένεια άτομο και θετικά αποτελέσματα σε κάποιον που είχε θεραπευτεί επιτυχώς.

Μέχρι τον 20^ο αιώνα για τη θεραπεία της σύφιλης χρησιμοποιούνταν ευρέως ο **υδράργυρος**, με χορήγηση από το στόμα, με υποκαπνισμό, με έμπλαστρο, με λουτρά, είτε τοπικά με αλοιφή, παρ' ότι η αντιμετώπιση είχε συχνά χειρότερες επιπτώσεις από την ίδια την ασθένεια. Οι μεγάλες δόσεις υδραργύρου συχνά είχαν σοβαρές παρενέργειες, όπως χάσιμο των δοντιών, σχισμές στη γλώσσα και εντερική αιμορραγία. Ωστόσο, ιατροί και ασθενείς παρατηρούσαν το αρχικό συφιλιδικό έλκος να υποχωρεί, όπως συμβαίνει έτσι κι αλλιώς στην πορεία της νόσου, και θεωρούσαν ότι η θεραπεία είχε αποτέλεσμα. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επίπονες θεραπείες είχαν πολλές φορές και τιμωρητική διάσταση, απέναντι στην ανηθικότητα του ασθενούς που τον έφερε σε αυτή τη θέση.

Το **1909** παρασκευάστηκε το φάρμακο **salvarsan** για τη σύφιλη, από τον **Paul Ehrlich**. Στο εξακοσιοστό έκτο πείραμα που έκανε, κατάφερε να παρασκευάσει μία ένωση αρσενικού, η οποία όταν χορηγούνταν σε κουνέλια μολυσμένα με σύφιλη εξαφάνιζε τα συμπτώματα. Ακολούθησαν πειράματα σε ανθρώπους, τα οποία επιβεβαίωσαν την αποτελεσματικότητα του φαρμάκου. Με την ανακάλυψη του salvarsan, το οποίο έγινε γνωστό και ως «**606**» ή **αρσφαιναμίνη**, ο Ehrlich ουσιαστικά εγκαινίασε τη νέα εποχή της χημειοθεραπείας.

Παρόλο που το salvarsan αποτελούσε καλύτερη επιλογή από τη θεραπεία με υδράργυρο, ήταν επίσης πολύ επίπονο για τον ασθενή, η θεραπεία απαιτούσε πολύ χρόνο και πολλές φορές αποδεικνυόταν τοξική. Μέχρι το 1914 είχαν καταγραφεί 109 θάνατοι που αποδίδονταν στην τοξικότητα του φαρμάκου. Η χορήγησή του γινόταν με ενδοφλέβια ένεση, τεχνική στην οποία δεν είχαν πείρα οι περισσότεροι γενικοί ιατροί. Όταν δεν μπορούσαν να εντοπίσουν κατάλληλη φλέβα, αποθάρρυναν τους ασθενείς από το να συνεχίσουν τις ενέσεις που απαιτούσε η θεραπεία.

Το 1912 ο Ehrlich ανακάλυψε μία λιγότερο τοξική αλλά και λιγότερο αποτελεσματική ένωση, το **neosalvarsan** ή «**914**». Η θεραπεία είχε γίνει ευρέως προσβάσιμη στις ΗΠΑ μέχρι το 1915 και πολλοί από τους καταρτισμένους ιατρούς την εφάρμοζαν στους ασθενείς τους, με θεαματικά αποτελέσματα. Ωστόσο, πέρασε σχεδόν μία πενταετία μέχρι την πλήρη αποδοχή της από την ιατρική κοινότητα. Μέχρι το 1920 πολλοί ιατροί συνέχιζαν να χορηγούν υδράργυρο για τη θεραπεία της σύφιλης²⁷.

Όσον αφορά τη γονόρροια, οι ασθενείς φαίνεται να υπέφεραν λιγότερο από τις θεραπείες των ιατρών τους. Οι περισσότεροι ιατροί χορηγούσαν φαρμακευτική αγωγή από του στόματος, η οποία πίστευαν ότι είχε αντισηπτική δράση όταν αποβαλλόταν από την ουρήθρα. Σε άλλες περιπτώσεις τα φάρμακα εγχέονταν απευθείας στην ουρήθρα, πρακτική που είχε σπανίως ευεργετικά αποτελέσματα, ενώ μπορούσε να προκαλέσει και επιπλέον προβλήματα. Χρησιμοποιούνταν κυρίως ο **νιτρικός άργυρος**, έως το **1897** που αντικαταστάθηκε από ένα ευρέως διαδεδομένο φάρμακο με παρόμοια στοιχεία, το **Protargol**²⁸. Μέχρι την έλευση των φαρμάκων σουλφοναμίδης τα τέλη της δεκαετίας του 1930 η γονόρροια ήταν ουσιαστικά ανίατη.

Από τα αρχεία της ASHA, φαίνεται μία εντατική προσπάθεια ευαισθητοποίησης άλλων οργανισμών, όπως της **Αμερικανικής Ιατρικής Εταιρείας (American Medical Association)** και της **Αμερικανικής Εταιρείας Δημόσιας Υγείας (American Public Health Association)**. Προς αυτό το σκοπό, δημοσιοποίησε πολλές έρευνες που αφορούσαν το ρυθμό μετάδοσης, τη διάγνωση και τη θεραπεία των ΣΜΝ, οι οποίες διεξήχθησαν σε συνεργασία με νοσοκομεία και κλινικές. Διαπιστώνεται, επίσης, ότι οι εκπρόσωποί της συμμετείχαν στη διαμόρφωση των πρωτοκόλλων θεραπείας που ακολουθούνταν στις κλινικές, είχαν έντονη παρουσία σε ιατρικά συνέδρια, διατηρούσαν συχνή αλληλογραφία με ιατρούς και παρείχαν εκπαιδευτικό υλικό σε διδάσκοντες ιατρικών σχολών. Επίσης, η ASHA κυκλοφόρησε το μηνιαίο περιοδικό **«Journal of Social Hygiene»**, το οποίο απευθυνόταν τόσο στο ευρύ κοινό όσο και στους ιατρικούς λειτουργούς. Σε αυτό δημοσιεύονταν κυρίως οι νεότερες εξελίξεις σε σχέση με τις μεθόδους διάγνωσης και θεραπείας, καθώς και οι τελευταίες ιατρικές έρευνες.

Το ιατρικό απόρρητο

Σε πολλά από τα αρχεία της ASHA αναλύεται πως η άγνοια για τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, σε συνδυασμό με το κοινωνικό στίγμα που τα ακολουθεί, αποτελεί τη σημαντικότερη αιτία εξάπλωσής τους. Από τη στιγμή που, για τους υγιεινιστές, προείχε η προστασία των αθώων, στο στόχαστρο μπήκε η πρακτική των ιατρών να κρατούν μυστική την ύπαρξη των νοσημάτων, προκειμένου να αποφύγει ο ασθενής το στιγματισμό.

Παραδοσιακά όλες οι ιατρικές γνωματεύσεις ήταν αυστηρά εμπιστευτικές. Ειδικά σε περιπτώσεις αφροδίσιων νοσημάτων, το ιατρικό απόρρητο θεωρούνταν απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου να αποφύγει ο ασθενής το στιγματισμό. Όμως, σύμφωνα με τους υγιεινιστές, η τήρηση του ιατρικού απορρήτου, σε αυτές τις περιπτώσεις, θέτει σε κίνδυνο την οικογένεια – τις γυναίκες και τα παιδιά των νοσούντων - αλλά κυρίως απειλεί τη «φυλετική υγεία» (racial health).

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα οι αρχές του απορρήτου είχαν νομοθετηθεί επίσημα στις περισσότερες πολιτείες. Σε παραπάνω από τις μισές πολιτείες της Αμερικής απαγορευόταν στον ιατρό να καταθέσει σε δικαστήριο, χωρίς τη συναίνεση του ασθενούς.²⁹ Πολλοί ιατροί υποστήριζαν ότι η αποκάλυψη του αφροδισίου του ασθενούς, προκειμένου να προστατευτεί η οικογένειά του, παραβίαζε αυτή την αρχή, πόσω μάλλον τον όρκο του Ιπποκράτη. Άλλοι πίστευαν ότι υπό το φόβο της αποκάλυψης, υπήρχε μεγάλη πιθανότητα ο ασθενής να απευθυνθεί σε περιπλανώμενους ψευτογιατρούς, να δοκιμάσει σπιτικές θεραπείες ή να αγνοήσει την ασθένεια. Στην πραγματικότητα, πολλές φορές οι ασθενείς προσπαθούσαν με αυτόν τον τρόπο να θεραπευτούν. Η ASHA πολέμησε με σθένος τους «κομπογιαννίτες», που έδιναν παράνομες και αναποτελεσματικές θεραπείες. Στόχος της ήταν κυρίως η ενημέρωση του κοινού για τους κινδύνους των μη εγκεκριμένων φαρμάκων.

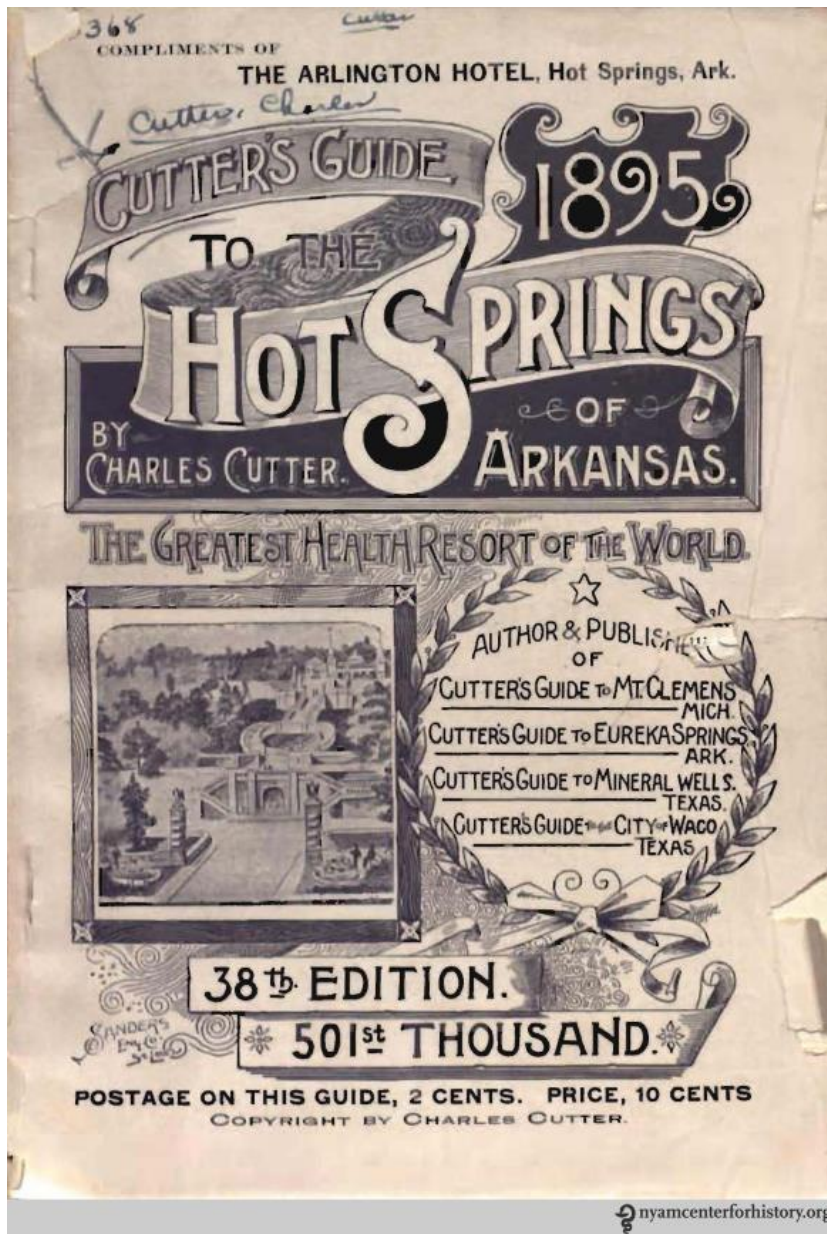
Μία γνωστή συγγραφέας-φεμινίστρια εκείνης της εποχής, η **Charlotte Perkins Gilman**, έγραψε το **1911** ένα μυθιστόρημα, στο οποίο πραγματευόταν το ζήτημα του ιατρικού απορρήτου, το **“The Crux”**. Η Gilman καθιστά σαφές ότι το θέμα του

ιατρικού απορρήτου ήταν στενά συνδεδεμένο με την ιδεολογία της ανδρικής ανωτερότητας και του ανδρικού κώδικα τιμής, κατάλοιπα της βικτωριανής εποχής. Επίσης τονίζει την υποκρισία των ιατρών, οι οποίοι από τη μία προφύλασσαν τους άνδρες ασθενείς τους από το στιγματισμό και από την άλλη εξέφραζαν ανησυχία για τους κινδύνους που διέτρεχε η αμερικάνικη οικογένεια από τα αφροδίσια. Στο ένατο κεφάλαιο του μυθιστορήματος, η ιατρός Bellair προσπαθεί να πείσει τον συνάδελφό της Dr Hale, να αποκαλύψει το αφροδίσιο νόσημα του ασθενούς του στη μνηστή του, ο ίδιος όμως παραμένει αμετάπειστος, καθώς θεωρεί ότι η τήρηση του απορρήτου είναι θέμα τιμής³⁰.

Hot Springs: Η «Μέκκα του Αμερικάνου συφιλιδικού»

Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα πολλοί συφιλιδικοί επισκέπτονταν το Hot Springs, με την ελπίδα ότι το νερό των πηγών θα τους θεραπεύσει από το νόσημα. Ένας ιατρός από το Οχάιο, ο **W. H. Phillips** αναφέρει το 1884 ότι περίπου 15,000 με 20.000 άτομα επισκέπτονταν ετησίως το Hot Springs γι' αυτό το λόγο³¹. Εκτός από ασθενείς, το Hot Springs προσέλκυσε και εκατοντάδες ιατρούς, οι οποίοι διεκδικούσαν τον τίτλο του ειδικού στη σύφιλη. Ο **J. Gebhart**, ένας από αυτούς του ιατρούς, ισχυριζόταν ότι διεξήγαγε ένα πείραμα στα νερά του Hot Springs που αποδείκνυε την ευεργετική τους επίδραση. Η θερμοκρασία του νερού ανέβαζε τη θερμοκρασία του σώματος κατά τέσσερις με πέντε βαθμούς και τους χτύπους της καρδιάς μέχρι είκοσι πέντε παλμούς το λεπτό. Κατά τον Gebhart αυτό οδηγούσε σε μεταβολικές αλλαγές: τα εσωτερικά όργανα διεγείρονταν και ήταν σε θέση να αποβάλουν ευκολότερα δηλητηριώδη στοιχεία, όπως ο υδράργυρος, το ιώδιο και ο μόλυβδος. Το πείραμα του Gebhart, το οποίο πολλοί ιατροί του Hot Springs ισχυρίζονταν ότι επανέλαβαν, απέδιδε την ευεργετική επίδραση των νερών του Hot Springs στην ελάττωση των παρενεργειών της θεραπείας της σύφιλης, συνεπώς ο ασθενής είχε τη δυνατότητα να λαμβάνει μεγαλύτερες δόσεις φαρμάκων³².

Οι ιατροί του Hot Springs δεν περιορίστηκαν στη θεραπεία του σώματος από τη σύφιλη. Θεωρούσαν ότι είχαν χρέος να καθάρουν τους ασθενείς από τις ηθικές ακαθαρσίες, όπως το νερό των πηγών απομάκρυνε τις σωματικές, προτρέποντάς τους σε έναν πιο υγιεινό και ηθικό τρόπο ζωής. Το αποτέλεσμα ήταν μία ιδιαίτερη θεραπευτική προσέγγιση, που συνδύαζε την ηθική-θρησκευτική πλευρά της θεραπείας της σύφιλης με την ιατρική-επιστημονική.³³

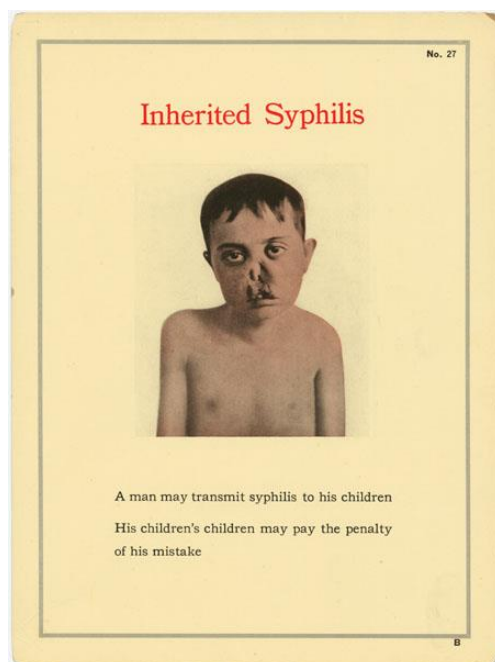
Οδηγός για τις πηγές στο Hot Springs του Arkansas (Goldberg, 2013)

Δράσεις της American Social Hygiene Association

Ήταν κοινή πεποίθηση ανάμεσα στους εκπροσώπους της ASHA ότι η εκτεταμένη διάδοση των αφροδισίων οφειλόταν τόσο στην άρνηση να συζητούνται ανοιχτά τα θέματα που αφορούν το σεξ όσο και στη λάθος πληροφόρηση. Οι πρώτες καμπάνιες σεξουαλικής ενημέρωσης που ξεκίνησαν από την ASHA δεν περιορίζονταν σε παράθεση κανόνων σεξουαλικής υγιεινής, αλλά περιλάμβαναν κοινωνικές, ηθικές και «αισθητικές» πλευρές του σεξ. Κυρίως, έδιναν βάρος στην προσωπική ευθύνη του κάθε ατόμου και συμβούλευαν τους νέους να παραμείνουν αγνοί αν θέλουν να παραμείνουν και υγιείς.

Φυλλάδιο της ASHA (1942-1944)
(Social Welfare History Archives, 1942)

Φυλλάδιο της ASHA (1922) (Social Welfare History Archives, 1922)

Η παλαιότερη θεώρηση των αφροδισίων ως θεική τιμωρία της ανηθικότητας είχε πλέον ξεπεραστεί, αφού ήταν προφανές ότι επηρέαζαν εξίσου και αθώους, γυναίκες και παιδιά. Αν και δεν προερχόταν άμεσα από το Θεό, η μόλυνση ήταν σίγουρα απόρροια ενός μη χριστιανικού τρόπου ζωής, επομένως η σεξουαλική εκπαίδευση αποτελούσε πολλές φορές τμήμα της χριστιανικής διδασχής.

Ο Dr. T. L. Harrington στο Συνέδριο Κοινωνικής Υγιεινής των Κεντρικών Πολιτειών της Αμερικής, τον Οκτώβριο του 1915, αναφέρει χαρακτηριστικά ότι όποιος συστηματικά καταπατά την έκτη εντολή μολύνεται με αφροδίσιο νόσημα³⁴. Η βεβαιότητα ότι τα αφροδίσια νοσήματα επηρέαζαν και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας, συνέβαλε κατά πολύ στην κινητοποίηση για την καταπολέμησή τους. Τα

αφροδίσια αντιμετωπίζονταν πλέον όχι ως η «μάστιγα της σάρκας», αλλά ως δηλητήριο της οικογένειας.³⁵

Η κατάργηση του ταμπού της σιωπής για τα σεξουαλικά ζητήματα αποτέλεσε μία ριζική τομή στην κοινωνία εκείνης της εποχής. Όμως οι ηθικές αξίες, τις οποίες προωθούσε το κίνημα κοινωνικής υγιεινής – η αυτοσυγκράτηση, η εγκράτεια, η πειθαρχία – αντικατοπτρίζουν τις αξίες της μέσης τάξης της βικτωριανής κοινωνίας. Φαίνεται ότι τα εκπαιδευτικά προγράμματα σχεδιάστηκαν όχι τόσο για να διαφωτίσουν, αλλά για να επαναφέρουν την ηθική, την εγκράτεια και την τάξη. Υπάρχει μία ειρωνεία στο ότι οι ιατροί που ανέλαβαν τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση έκαναν φαινομενικά μία τομή στη συντηρητική κοινωνία, σπάζοντας το ταμπού της σεξουαλικής συζήτησης, για να επαναφέρουν τις παλιότερες συντηρητικές αξίες.

Ακόμα και μετά τις αξιοσημείωτες ιατρικές εξελίξεις της δεκαετίας του 1910 στη διάγνωση και τη θεραπεία των αφροδισίων, αυτά εξακολουθούσαν να διαχωρίζονται από τις άλλες μεταδοτικές ασθένειες, επειδή προκαλούσαν μία ηθική αποστροφή, λόγω του τρόπου μετάδοσής τους. Οι εκστρατείες του κινήματος υγιεινής πολλές φορές έγιναν αντικείμενο κριτικής, ακόμα και από μέλη του κινήματος, όταν δεν δινόταν τόσο βάρος στην ηθική πλευρά του προβλήματος των αφροδισίων. Ακόμα και ιατροί, αφοσιωμένοι στην ιατρική έρευνα, εξέφραζαν ανησυχίες για την αποτελεσματικότητα της θεραπείας, διότι τα αφροδίσια δεν θα αποτελούσαν πλέον το «χαλινάρι» της σεξουαλικής ανηθικότητας. Ο ιατρός, στο John Hopkins, **Howard Kelly** αναφέρει το σημαντικό ρόλο των αφροδισίων στον έλεγχο της σεξουαλικότητας στην ομιλία του στο δέκατο πέμπτο διεθνές συνέδριο Υγιεινής και δημογραφίας. Θεωρεί, ότι αν τα αφροδίσια νοσήματα εξαλείφονταν, σε λίγα χρόνια οι περισσότεροι θα βρίσκονταν υπό από την κυριαρχία των ζωικών παθών, χυδαία και καθολικά ανήθικοι³⁶.

Το κίνημα κοινωνικής υγιεινής κλήθηκε να συνδυάσει τις δύο κυριότερες τάσεις της προοδευτικής εποχής: από τη μία πλευρά εκείνοι που ζητούσαν την αποκατάσταση της ηθικής τάξης και από την άλλη εκείνοι που ήταν αφοσιωμένοι στο νέο επιστημονικό –τεχνοκρατικό όραμα. Η τριβή μεταξύ τους έγινε πιο εμφανής μετά τις επιστημονικές ανακαλύψεις. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε, πολλές φορές οι ίδιοι οι

ιατροί που προσπαθούσαν να νικήσουν τα αφροδίσια με ιατρικά μέσα συμερίζονταν τη νοσταλγία για το ηθικό πρότυπο της βικτωριανής εποχής.

Εκδόθηκαν πολυάριθμα φυλλάδια, πόστερς και εκθέσεις που απευθύνονταν σε παιδιά σχολικής ηλικίας, φοιτητές, γονείς, ιατρούς και εκπαιδευτικούς. Πέρα από την εκπαίδευση που θα έπρεπε να γίνει από το σχολείο και το πανεπιστήμιο, η βασική ιδέα των εκπροσώπων της ASHA ήταν ότι η οικογένεια, ως η βασική κοινωνική μονάδα, έχει την υποχρέωση να εκπαιδεύει τους νέους και σε ζητήματα που αφορούν το σεξ. Επομένως, ένα μεγάλο μέρος των προσπαθειών κατευθυνόταν στην ενημέρωση των γονέων, προκειμένου να είναι σε θέση να εκπαιδεύσουν σωστά τα παιδιά τους.

Εκθέσεις και Φυλλάδια

Τον Ιούλιο του **1916**, η ASHA σε συνεργασία με την **Εταιρεία Υγιεινής της Νέας Υόρκης** διοργάνωσε μία ανοιχτή έκθεση στο **Coney Island**, η οποία διήρκησε περίπου δύο μήνες και ακολούθως μεταφέρθηκε σε άλλες τοποθεσίες (Russell Sage Foundation, Κολλέγιο της Νέας Υόρκης, Boys' Club Health Department). Η ASHA περιέγραψε την έκθεση σε ένα φυλλάδιο που κυκλοφόρησε με τον τίτλο **«An exhibit for men at Coney Island»**.³⁷ Μέσα στο χώρο της έκθεσης υπήρχε ιατρός που προσέφερε δωρεάν διάγνωση και συμβουλευτική. Οι εκπρόσωποι της ASHA αναφέρουν ότι στους δύο μήνες της έκθεσης στο Coney Island 20.000 άνδρες επισκέφθηκαν την έκθεση και από τους 600 που συμβουλευτήκαν τον ιατρό οι 200 βρέθηκαν μολυσμένοι από αφροδίσιο. Άλλοι 10.315 άνδρες επισκέφθηκαν την έκθεση στα σημεία που μεταφέρθηκε μετά το Coney Island. Μοιράστηκαν 20.000 φυλλάδια με τον τίτλο **«Sexual Hygiene for Young Men»** και άλλες 40.000 φυλλάδια που αφορούσαν τα αφροδίσια.

1. Εικόνα της έκθεσης στο Coney Island από το φυλλάδιο "An exhibit for men at Coney Island" (The New York Social Hygiene Society, Inc. [microform], formerly the Society of Sanitary and Moral Prophylaxis 1916-1917, 1917, σ. 4)

Μία από τις πιο δημοφιλείς εκδόσεις της ASHA, η οποία ξεπέρασε τα 25.000 αντίτυπα, είχε τον τίτλο **“The way life begins”**. Το βιβλίο απευθύνεται κυρίως στους γονείς και προτείνει έναν τρόπο να μιλήσουν στα παιδιά τους για το σεξ, χρησιμοποιώντας παραδείγματα από τα ζώα και τα φυτά. Αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της προσπάθειας της ASHA να προσφέρει μία επιστημονικά τεκμηριωμένη ενημέρωση, διατυπωμένη σε γλώσσα που θα ενέκριναν τα μέλη του κινήματος αγνότητας. Πολλοί μελετητές της εποχής πιστεύουν πως αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα των καινοτόμων μεθόδων επικοινωνίας του κινήματος κοινωνικής υγιεινής, οι οποίες συντέλεσαν ουσιαστικά στην επιτυχία του³⁸.

Ο συγγραφέας αναλύει στον πρόλογο του βιβλίου τους λόγους για τους οποίους η μελέτη της φύσης και ειδικότερα της αναπαραγωγής των ζώων και των φυτών είναι απαραίτητη προκειμένου να ενημερωθούν τα παιδιά για το σεξ, χωρίς να γίνει αναφορά στη σεξουαλική πράξη μεταξύ ανθρώπων, αλλά και να γίνουν καλύτεροι, συγκρατημένοι ενήλικες και οικογενειάρχες, καθώς η μελέτη της φύσης αποδεικνύει ότι η συχνή άσκηση της σεξουαλικής δραστηριότητας από το ανθρώπινο αρσενικό δεν είναι δικαίωμα που απορρέει από το Θεό. Επίσης, τα παιδιά που έχουν αποκτήσει μια μη λογοκριμένη γνώση της φύσης, όταν μεγαλώσουν, θα είναι λιγότερο επιρρεπή στο να καταπατήσουν τους ηθικούς νόμους της οικογένειας και της κοινωνίας, από εκείνα που έχουν στερηθεί την ικανοποίηση μια φυσικής και φυσιολογικής περιέργειας³⁹.

Προγράμματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης

Το Κίνημα Κοινωνικής Υγιεινής, εκτός από το δύσκολο έργο της καταπολέμησης των ΣΜΝ, έπρεπε να καταφέρει να συνδυάσει και τα ετερόκλητα, πολλές φορές ανταγωνιστικά κινήματα που το αποτελούσαν, στη διαμόρφωση μίας κοινής στρατηγικής. Η ASHA χρησιμοποίησε με επιτυχία μεθόδους επικοινωνίας, οι οποίες θυμίζουν σε μεγάλο βαθμό τις σύγχρονες στρατηγικές δημοσίων σχέσεων. Από την προοδευτική περίοδο, οι αναμορφωτές έδιναν έμφαση σε προβλήματα όπως η φτώχεια, η ανεργία, το αλκοόλ και οι αρρώστιες και οργάνωναν ομάδες αφύπνισης της κοινής γνώμης. Σε άλλες περιπτώσεις προσπαθούσαν να ασκήσουν πίεση στην Κυβέρνηση να πάρει πρωτοβουλίες. Ωστόσο οι αναμορφωτές δεν συμφωνούσαν ως προς το ποια ήταν η καλύτερη μέθοδος αντιμετώπισης αυτών των προβλημάτων⁴⁰. Κάποιοι Προτεστάντες συνηγορούσαν υπέρ ενός κινήματος Κοινωνικού Ευαγγελίου, ενώ άλλοι προοδευτικοί υποστήριζαν ότι η επιστήμη θα παίξει τον σημαντικότερο ρόλο στην κοινωνική αναμόρφωση⁴¹.

Μέσα σε αυτό το κλίμα, η ASHA διαμόρφωσε μία στρατηγική που συνδύαζε τη βικτωριανή κουλτούρα με μία ενημέρωση, επιστημονικά θεμελιωμένη. Η καταπολέμηση των ΣΜΝ, εντός της βικτωριανής κουλτούρας, με επιχειρήματα όπως η ανάγκη διάσωσης της οικογένειας και του έθνους, φαίνεται σήμερα παρωχημένη και εντελώς ασύνδετη με την «επιστημονική όψη» του κινήματος. Ίσως όμως εκεί οφείλεται η απήχησή του. Ένα κοινωνικό κίνημα που είναι εντελώς άσχετο με τα κυρίαρχα κοινωνικά πρότυπα θα είχε πολύ λιγότερη ή καθόλου επιτυχία.⁴²

Τα πρώιμα εγχειρήματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης ήταν αρκετά ειλικρινή και σαφώς διατυπωμένα, επικεντρώνονταν ωστόσο στην αποχή και υπήρχε σαφής διάκριση ανάλογα με το φύλο. Στην ομιλία του στο ετήσιο συνέδριο της ASHA, στη Νέα Υόρκη τον **Οκτώβριο του 1914**, ο πρόεδρος του Πανεπιστημίου του Harvard, **Charles Eliot**, επισήμανε την ανάγκη να διαφοροποιείται η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση ανάλογα με το φύλο των μαθητών, ιδιαίτερα όταν φτάνουν στην εφηβεία. Επίσης, συμφωνεί με τους εκπροσώπους της ASHA για τη σημασία της

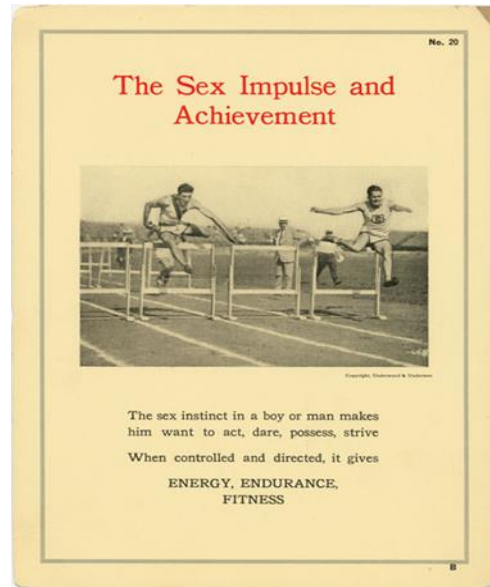
σωστής ενημέρωσης των γονέων, καθώς θεωρούνταν οι πλέον αρμόδιοι να μιλήσουν για θέματα σχετικά με τις σεξουαλικές σχέσεις στα παιδιά τους⁴³.

Όσον αφορά την ενημέρωση των γυναικών, το κίνημα βρήκε αντίθετους κάποιους ιατρούς, οι οποίοι, επηρεασμένοι από τη βικτωριανή ιδέα της «αγνότητας», θεωρούσαν ότι η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση θα ήταν εξευτελιστική εμπειρία για μία γυναίκα. Πολλές γυναίκες εκείνη την εποχή παντρεύονταν χωρίς καμία γνώση σχετικά με σεξ. Επίσης, κάποιοι ιατροί υποστήριζαν πως αν οι γυναίκες μάθαιναν τι ήταν αυτό που τους προκαλούσε τα προβλήματα υγείας, πολλοί γάμοι θα τερματίζονταν.

Ο ιατρός **George Whiteside** αναφέρει σε άρθρο του στο περιοδικό **JAMA**, το **1906**, τους περιορισμούς που πρέπει να τεθούν στην σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των κοριτσιών. Όσον αφορά τα κορίτσια της ανώτερης τάξης, κατά τη γνώμη του Whiteside, δεν είναι απαραίτητο να ενημερωθούν για τα αφροδίσια νοσήματα, αλλά μόνο για την ανατομία και τη φυσιολογία τους. Αντίθετα, τα κορίτσια που δεν έχουν κάποιον να τα προστατεύει, θα πρέπει να είναι ενημερωμένα, όσο και τα αγόρια⁴⁴. Ωστόσο οι περισσότεροι προοδευτικοί ιατροί αμφισβητούσαν τόσο τα οφέλη της γυναικείας άγνοιας, όσο και τη βικτωριανή παράδοση της σεμνότητας και αγνότητας των μητέρων.⁴⁵

Η εγκράτεια ήταν η κεντρική ιδέα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Ο Eliot συνδέει τη σεξουαλική εγκράτεια με όλες τις άλλες μορφές εγκράτειας, καθώς θεωρεί ότι κάθε ανάρμοστη συμπεριφορά οδηγεί στην επόμενη. Ανάμεσα στις αναγνωρισμένες μεθόδους αποτροπής των σεξουαλικών έκτροπων, ο Eliot αναφέρει τη σωματική άσκηση, το μετριασμό του φαγητού, την αποχή από το αλκοόλ, τον καπνό, τα καυτερά μπαχαρικά και όλες τις άλλες ουσίες που βλάπτουν τον αυτοέλεγχο, ακόμα και στιγμιαία⁴⁶.

Υπήρξε μία διαρκής προσπάθεια των ιατρών – μελών του κινήματος να καταρρίψουν το μύθο ότι οι άνδρες έπρεπε να κάνουν συχνά σεξ προκειμένου να διατηρήσουν τη σωματική και ψυχική τους υγεία. Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα ήταν διαδεδομένη άποψη ότι η αποχή από τη σεξουαλική δραστηριότητα προκαλεί ατροφία και αδυναμία στα γεννητικά όργανα, πιθανή ανικανότητα και γενικότερη σωματική εξασθένηση. Οι ιατροί των αρχών του 20^{ου} αιώνα υποστήριζαν, αντίθετα, ότι το

Φυλλάδιο της ASHA, 1922 (Social Welfare History Archives, 1922)

«ξόδεμα» του σπέρματος ήταν βλαβερό. Συγκεκριμένα, πίστευαν ότι οι όρχεις εγχέουν «κύτταρα» σπέρματος στην κυκλοφορία του αίματος, τα οποία συμβάλλουν στη διαμόρφωση των ανδρικών χαρακτηριστικών και όταν φθάνουν στον εγκέφαλο αυξάνουν την ευφυΐα, την εφευρετικότητα και τη φαντασία. Όσον αφορά τον αυνανισμό, παρόλο που δεν ήταν αυστηροί όσο οι προκάτοχοί τους, προειδοποιούσαν ότι οδηγεί σε απώλεια του αυτοσεβασμού, της θέλησης και των πνευματικών δυνατοτήτων. Ωστόσο, τα επιχειρήματα που χρησιμοποιήθηκαν στα εκπαιδευτικά προγράμματα περισσότερο αφορούσαν το φόβο για τα αφροδίσια. Ο **Prince Morrow** πίστευε ότι τα συμπτώματα των ασθενειών έπρεπε να περιγράφονται με κάθε λεπτομέρεια. Υποστήριζε ότι ο φόβος αποτελούσε την ισχυρότερη μορφή προστασίας: *“fear of microbes is the protective genius of the human body”*.⁴⁷

Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στα σχολεία και «Το πείραμα του Σικάγο»

Η εισαγωγή της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία σε πολλές περιπτώσεις συνάντησε αντιδράσεις. Η πόλη του Σικάγο ήταν ιδανική για να γίνει πρώτο πείραμα

Ella Flag Young, η πρώτη Πρόεδρος του Εθνικού Εκπαιδευτικού Οργανισμού (Wikipedia)

εφαρμογής τέτοιων προγραμμάτων, αφού εκεί άνθιζε τόσο η πορνεία όσο και το κίνημα των υγιεινιστών. Η **Ella Flag Young**, πρόεδρος του Εθνικού Εκπαιδευτικού Οργανισμού, συμφωνούσε με τους εκπροσώπους του κινήματος ότι η άγνοια προσέφερε το κατάλληλο έδαφος για τη μετάδοση των ΣΜΝ. Το **1913**, πρότεινε μία σειρά τριών σεμιναρίων για τους μαθητές γυμνασίου, με περιεχόμενο τις σεξουαλικές σχέσεις, τα αφροδίσια νοσήματα και την ανάγκη για εγκράτεια μέχρι το γάμο. Το θέμα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης πήρε γρήγορα διαστάσεις και συνάντησε πολλές αντιδράσεις.

Το σημαντικότερο επιχείρημα εκείνων που ήταν αντίθετοι, ήταν ότι τέτοιου είδους γνώση θα ξυπνούσε μία νοσηρή περιέργεια για τα σεξουαλικά ζητήματα. Οι γονείς διαμαρτύρονταν γιατί το σχολείο διεκδικούσε να αναλάβει τη σεξουαλική εκπαίδευση των παιδιών τους, η οποία ήταν μέχρι τότε δική τους αρμοδιότητα. Οι καθολικοί ανησυχούσαν για την αποσύνδεση της ηθικής διδαχής από την υπερφυσική πηγή της.

Η Young αναγκάστηκε να παραιτηθεί από τη θέση της και το «πείραμα του Σικάγο» σταμάτησε. Οι εκπρόσωποι του κινήματος έμαθαν από το λάθος τους και δεν άφησαν το θέμα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης να πάρει τέτοια έκταση σε άλλες περιπτώσεις. Τα μηνύματα του κινήματος πέρασαν «αθόρυβα» μέσα από άλλα

μαθήματα, όπως η βιολογία και η οικιακή οικονομία. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας της εποχής, μέχρι το 1920 το 40% των γυμνασίων παρείχαν κάποια μορφή σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης⁴⁸.

Το **1921** η ASHA σε συνεργασία με υπηρεσίες όπως η Εθνική Επιτροπή Εκπαίδευσης και η Αμερικανική Ιατρική Εταιρεία δημοσίευσε ένα φυλλάδιο που απευθυνόταν αποκλειστικά σε εκπαιδευτικούς και αφορούσε τη συνεισφορά τους στην προαγωγή της κοινωνικής υγιεινής, το **“What the teacher can do for social hygiene”**. Στο «δεκάλογο» του καλού εκπαιδευτικού στο οπισθόφυλλο, αναφέρονται, μεταξύ άλλων: η αποφυγή όλων όσων μπορεί να προκαλέσουν σεξουαλικό ανταγωνισμό μεταξύ αγοριών και κοριτσιών, η εμφύσηση στα αγόρια ενός αισθήματος ευθύνης για τα ιδανικά και τη συμπεριφορά των κοριτσιών και στα κορίτσια ένα αίσθημα ευθύνης για τα ιδανικά και τη συμπεριφορά των αγοριών και η ενθάρρυνση του κομψού, υγιούς προτύπου ντυσίματος, χορού, διαβάσματος, συνομιλίας και όλων των μορφών κοινωνικής συμπεριφοράς⁴⁹.

Περιοδικά, Θέατρο και κινηματογράφος

Τα πρώτα χρόνια του 20^{ου} αιώνα το αμερικανικό κοινό δεν ήταν έτοιμο να συζητήσει ανοιχτά το θέμα της σύφιλης και της γονόρροιας. Το 1906 ο **Edward Bok** δημοσίευσε στο περιοδικό **Ladies' Home Journal** μία σειρά από άρθρα για το ζήτημα των αφροδισίων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να χάσει πολύ σημαντικό αριθμό συνδρομητών. Τα επόμενα που τόλμησαν να ακολουθήσουν ήταν τα περιοδικά **Survey** και **Charities and Commons**, που εκδίδονταν από μέλη του Κινήματος των Προοδευτικών, χωρίς ωστόσο να βρουν μεγάλη απήχηση. Το **1912** κατασχέθηκαν από το ταχυδρομείο αντίτυπα των φυλλαδίων **“What every girl should know”** της **Margaret Sanger**, επειδή είχαν αναφορές των λέξεων «σύφιλη και γονόρροια»⁵⁰.

Το **1913** το κίνημα κοινωνικής υγιεινής έφτασε στο Broadway με την παράσταση **Damaged Goods** του Γάλλου **Eugene Brieux**. Περιγράφεται η δραματική ιστορία του George Dupont, ο οποίος είχε μολυνθεί με σύφιλη. Παρά τις προειδοποιήσεις του ιατρού του, συμβουλεύεται έναν περιπλανώμενο ιατρό και προχωράει σε γάμο με την αρραβωνιαστικιά του. Στη συνέχεια ανακαλύπτει ότι έχει μολυνθεί η σύζυγός του, το νεογέννητο παιδί του και η τροφός του παιδιού. Το μήνυμα που προσπαθεί να περάσει ο Brieux είναι ότι οι ασθενείς είναι εκείνοι που έχουν τη μεγαλύτερη ευθύνη να προστατεύσουν τις οικογένειές τους, όχι οι ιατροί. Επίσης, ενώ τονίζει τις δυνατότητες των νέων θεραπειών, υποστηρίζει την κατάργηση του διπλού κριτηρίου σαν το πιο αποτελεσματικό όπλο στον αγώνα για την εξάλειψη των αφροδισίων. Σε ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα, ο πεθερός του George συζητάει με το γιατρό του για τους τρόπους καταπολέμησης της σύφιλης, όπου ο δεύτερος του υπενθυμίζει ότι οι άνδρες έχουν ίσο, αν όχι μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης.⁵¹

Το 1914 κυκλοφόρησε βωβή ταινία με τον ίδιο τίτλο στην Αμερική και το 1919 ξαναγυρίστηκε στη Βρετανία.

DAMAGED GOODS
 A VITAL DRAMA OF MORAL UPLIFT..
 In Seven Awe Inspiring Parts.
 Presented by **RICHARD BENNETT & Co.-WORKERS**
 AMERICAN FILM CO. S.S. HUTCHINSON, President.

"THE FIRST DRINK
 MAY LEAD TO
 MORAL RUIN"

"HIS MONEY WAS MORE
 IMPORTANT TO YOU
 THAN HIS HEALTH"

"WE MUST SAVE THE MOTHER
 AND THE CHILD"

MUTUAL
 SPECIAL
 FEATURE

"WILL POWER SUCCEUMBS
 TO PRIMAL INSTINCT"

THE ALL-STAR Cast of Damaged Goods
 RICHARD BENNETT as George Dupont
 A GIRL OF THE STREET . . . ADRIENNE MORRISON
 MRS. DUPONT . . . MAUDE HILTON
 HENRIETTE LOCKE . . . OLIVE TEMPLETON
 MRS. JAMES FORSYTHE . . . JOSEPHINE DITT
 A SEAMSTRESS . . . JACQUALINE MOORE
 A NURSE . . . FLORENCE SHORT
 A DOCTOR . . . LOUIS BENNISON
 A "QUACK" . . . WILLIAM BERTRAM
 HIS ASSISTANT . . . GEORGE FERGUSON

AT THE BIJOU
 THURS. MAR-16

MUTUAL
 SPECIAL
 FEATURE

MUTUAL
 SPECIAL
 FEATURE

Αφίσα της Παράστασης *Damaged Goods* (1914) (IMDb)

Η κατάργηση της πορνείας

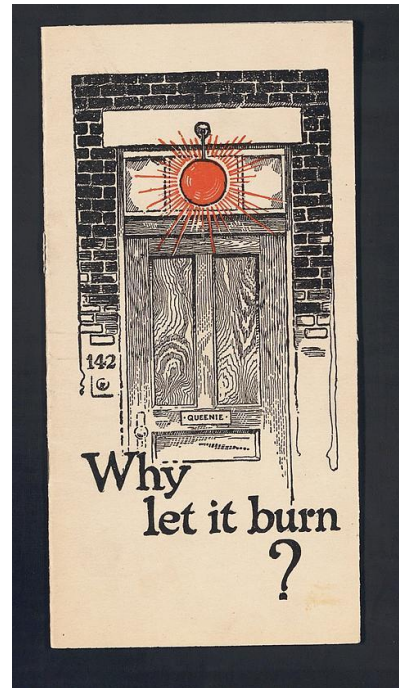
“Prostitution and all that goes with it, is in fact a symptom of a general social disorder rather than a specific disease. It is a symptom of a general poverty, ignorance, mental deficiency, physical degeneracy, and all of the social ailments that impede the progress of civilization”

(Water Clarke, Field Secretary the American Social Hygiene Association for the Central States, Chicago)⁵²

Η εξάλειψη του φαινομένου της πορνείας ήταν το κρισιμότερο ζήτημα, για τους εκπροσώπους του κινήματος κοινωνικής υγιεινής. Για το σύνολο των προσπαθειών προς αυτό το σκοπό, χρησιμοποιήθηκε ο όρος **American Plan**, περισσότερο για να τονιστεί η αντίθεση με το **European Plan**. Η Ευρώπη ήταν περισσότερο ανεκτική απέναντι στην πορνεία, αλλά έδινε μεγαλύτερη έμφαση στην ιατρική έρευνα για την αντιμετώπιση των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων⁵³. Ο **Raymond Fosdick** συμπυκνώνει στην ομιλία του το **1915** στο **Συνέδριο Κοινωνικής Υγιεινής**, την απέχθεια των Αμερικανών για την ανεκτικότητα των Ευρωπαίων, τονίζοντας ότι η κατάσταση στη Νέα Υόρκη είναι πολύ καλύτερη από εκείνη του Βερολίνου, του Παρισιού ή του Λονδίνου.⁵⁴

Η πτυχή της καμπάνιας της ASHA που τη διαχώρισε από τις προηγούμενες καμπάνιες του κινήματος αγνότητας κατά της πορνείας, είναι ότι αντιμετώπισε την πορνεία ως ένα πρόβλημα κοινωνικό, όχι μόνο ηθικό, το οποίο απαιτεί βαθύτερες κοινωνικές τομές για να λυθεί. Η καταστολή της πορνείας από την αστυνομία αποτελεί θεραπεία ενός συμπτώματος και όχι του ίδιου του προβλήματος. Ο **Raymond Fosdick** αναφέρει στο **Συνέδριο των Κεντρικών Πολιτειών για τα Θέματα Κοινωνικής Υγιεινής** (Σικάγο, 26 Οκτωβρίου 1915) ότι η πορνεία είναι, μόνο παρεμπιπτόντως, πρόβλημα της αστυνομίας. Πρώτα απ’ όλα είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα. Θεωρεί ότι είναι τόσο βαθιά ριζωμένη στη συγκρότηση της κοινωνίας και στα μέλη της, ώστε μόνο οι άμεσες ριζοσπαστικές διαδικασίες, που περιλαμβάνουν βίαιες τομές, μπορούν πραγματικά να ελπίζουν να την αντιμετωπίσουν⁵⁵.

Για την κατάργηση της πορνείας έγιναν πολύπλευρες προσπάθειες, μέσω κοινωνικής ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης. Όπου χρειάστηκε, δόθηκε από εκπροσώπους της ASHA τόσο οικονομική όσο και νομική βοήθεια. Το νομοθετικό τμήμα της ASHA είχε διάφορες αρμοδιότητες, οι οποίες ορίστηκαν ήδη από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής της.⁵⁶ Παρουσιάστηκαν πολυάριθμα σχέδια νόμων που έδειχναν τον τρόπο αντιμετώπισης του προβλήματος, σε τοπικό και σε εθνικό επίπεδο, όπως θα αναλυθεί και παρακάτω. Επίσης, έγινε προσπάθεια για την ανάδειξη των δυσμενών επιπτώσεων της πορνείας στην οικονομία.

Φυλλάδιο της ASHA για την πορνεία (1919) (American Social Health Association Records, 1919, 1928)

Στις αρχές του εικοστού αιώνα αναπτύχθηκαν δύο αντικρουόμενες στρατηγικές για την καταπολέμηση της πορνείας. Οι ιατροί που πίστευαν ότι η πορνεία δεν θα μπορούσε να εξαλειφθεί εξαιτίας της ανυπότακτης ανδρικής φύσης, συνηγορούσαν υπέρ των νομοθετικών ρυθμίσεων, συγκεκριμένα σε ένα σχέδιο που λεγόταν *reglementation* (κανονισμός). Πολλές γαλλικές και γερμανικές πόλεις είχαν υιοθετήσει ένα σύστημα καταγραφής και τακτικής ιατρικής εξέτασης των γυναικών που δούλευαν σε οίκους ανοχής και ταυτόχρονα περιόριζαν τους οίκους ανοχής σε μία περιοχή της πόλης. Όποια ιερόδουλη δεν ήταν καταγεγραμμένη, κινδύνευε με σύλληψη και πρόστιμο. Πολλοί ιατροί, ιδιαίτερα εκείνοι που είχαν εκπαιδευτεί στην Ευρώπη, πίστευαν ότι αυτό το σχέδιο είναι η μόνη λογική λύση για τον έλεγχο των αφροδίσιων νοσημάτων.

Η ιδέα της ελεγχόμενης πορνείας, όμως, βρήκε αντίθετη την κοινή γνώμη. Οι υποστηρικτές του κινήματος αγνότητας, του κινήματος εγκατάστασης (*settlement movement*) και άλλοι δεν μπορούσαν να δεχτούν τη νομοθέτηση της πορνείας. Θεωρούσαν ότι είναι μία ιδέα άκρως αντίθετη με τον προοδευτικό ηθικό κώδικα. Πρώτον, επέτρεπε τη συνέχιση του διπλού κριτηρίου σεξουαλικής ηθικής, δεύτερον σιωπηλά επέτρεπε την εκμετάλλευση των γυναικών προς ικανοποίηση των αντρών και τρίτον ενίσχυε την άποψη ότι οι ανδρικές ορμές δεν ήταν δυνατόν να ελεγχθούν.

Γι' αυτούς τους λόγους στο κίνημα κοινωνικής υγιεινής επικράτησε η δεύτερη στρατηγική, δηλαδή η προσπάθεια ολοκληρωτικής εξάλειψης της πορνείας.⁵⁷

Παρά τις αντιδράσεις των υγιεινιστών, τον **Ιούνιο του 1910** η πολιτεία της Νέας Υόρκης ενέκρινε νομοθετικές διατάξεις, που είναι γνωστές ως **Page Law**, για τη ρύθμιση των θεμάτων που αφορούσαν την πορνεία. Κάποιες από αυτές είναι η ίδρυση νυχτερινού δικαστηρίου και η τήρηση αρχείου με τα αποτυπώματα καταδικασμένων ιερόδουλων. Η διάταξη όμως που προκάλεσε τις περισσότερες αντιδράσεις των μελών του κινήματος κοινωνικής υγιεινής είναι η **διάταξη 79**. Σύμφωνα με αυτή, όποια γυναίκα συλλαμβανόταν να εκδίδεται περνούσε υποχρεωτικά από ιατρικές εξετάσεις και στην περίπτωση που βρισκόταν μολυσμένη με κάποιο αφροδίσιο νόσημα θα κρατούνταν κατά τη διάρκεια της θεραπείας, μέχρις ότου οι ιατροί αποφανθούν ότι δεν ήταν μολυσματική. Σύμφωνα με τους υγιεινιστές, η διάταξη 79 είχε πολλές αντιστοιχίες με το ευρωπαϊκό *reglementation*. Επίσης, προκλητικά ενίσχυε το διπλό κριτήριο συμπεριφοράς, αφού τιμωρούσε τις γυναίκες μόνο, ενώ οι άνδρες παρέμεναν ατιμώρητοι για την ίδια πράξη. Επιπλέον, δεν υποχρέωνε τους άνδρες σε θεραπεία, όπως τις γυναίκες.

Ξεκίνησε μία δικαστική διαμάχη, με το κίνημα κοινωνικής υγιεινής και διάφορους συλλόγους γυναικών να υποστηρίζουν την κατάργηση της διάταξης 79, η οποία έληξε τον Ιούνιο του 1911. Το εφετείο της Νέας Υόρκης αποφάνθηκε ότι η διάταξη ήταν αντισυνταγματική, αφού η γνωμάτευση του ιατρού ήταν δεσμευτική και παραβίαζε τη διαδικασία. Η κοινή μάχη των υγιεινιστών, με τον *Morrow* επικεφαλής, και των άλλων προοδευτικών ομάδων (Κίνημα αγνότητας κ.λπ.) συνέβαλε καταλυτικά στη συνένωσή τους στην ASHA, το 1913.⁵⁸

Όσον αφορά τις ίδιες τις ιερόδουλες, το προσδόκιμο ζωής τους ήταν πολύ μικρό, εξαιτίας των αφροδίσιων νοσημάτων, για τη διάδοση των οποίων τους επιτίθονταν. Ωστόσο οι υγιεινιστές έδιναν πολύ λίγη έως καθόλου σημασία στον αντίκτυπο στην υγεία τους και ενώ πολλές φορές αναφέρονταν ως θύματα, στην πραγματικότητα αντιμετώπιζονταν ως εγκληματίες. Οι λύσεις που προτείνονταν από το κίνημα, ειδικά για τις γυναίκες εκείνες που δούλευαν ελεύθερα στο δρόμο, ήταν ουσιαστικά τιμωρητικές.

Το **1919** η ASHA κυκλοφόρησε ένα φυλλάδιο με τίτλο ***A History and a Forecast***. Σε αυτό συμπυκνώνεται όλη η επιχειρηματολογία των εκπροσώπων της απέναντι στη διαδεδομένη τότε άποψη, ότι η πορνεία είναι αναγκαίο κακό. Ο συγγραφέας αντιστοιχίζει αυτή την πεποίθηση με άλλες παράλογες πεποιθήσεις που υποστήριζαν τη διατήρηση της δουλείας: προκειμένου να μην απειληθεί η οικονομική σταθερότητα, κάποιοι άνθρωποι θα πρέπει να είναι σκλάβοι. Δημιουργείται λοιπόν για λόγους σκοπιμότητας μια πλασματική ανάγκη, η οποία προϋποθέτει την ύπαρξη ενός κακού θεσμού για να ικανοποιηθεί.⁵⁹ Ωστόσο, το κλειδί για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας ήταν να καταδειχθεί πως η πορνεία αποτελούσε το όχημα της μετάδοσης των αφροδίσιων νοσημάτων στην οικογένεια. Οι περισσότερες καμπάνιες της ASHA για την κατάργηση της πορνείας ήταν προσανατολισμένες σε αυτή την πτυχή της.

Την επόμενη χρονιά (1920), η ASHA κυκλοφόρησε το φυλλάδιο «**The case against red light**», που επιχειρηματολογούσε κατά των υποστηρικτών της προσπάθειας ελέγχου της πορνείας. Σύμφωνα με τους συγγραφείς του φυλλαδίου, οι ιερόδουλες δεν είναι δυνατόν να ελεγχθούν, ούτε να αποκτήσουν νόμιμη άδεια, αλλά ούτε και να διαπιστωθεί με κάποιο τρόπο ότι δεν θα αποτελούν κίνδυνο για τη δημόσια υγεία⁶⁰.

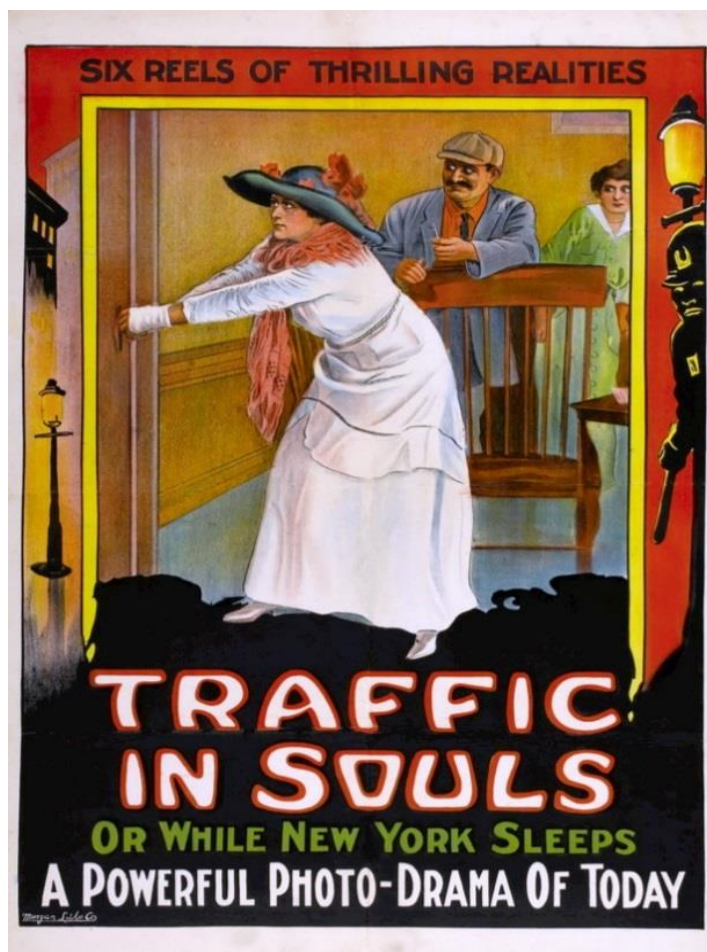
Κατά την Προοδευτική Περίοδο ο όρος που χρησιμοποιούνταν κατά κύριο λόγο για την πορνεία ήταν το “White slavery”. Δεν σχετίζεται με τη φυλή, καθώς οι γυναίκες οποιασδήποτε φυλής θα μπορούσαν να εξαναγκαστούν να γίνουν ιερόδουλες, ωστόσο το ενδιαφέρον εστιάζεται στις λευκές γυναίκες. Επίσης, ο όρος δεν σχετίζεται πάντα με εξαναγκασμό, αλλά πολλές αναφέρεται τόσο στην εθελοντική εκπόρνευση όσο και σε οποιαδήποτε γυναικεία συμπεριφορά θεωρούνταν ανήθικη. Παρά τη ρευστή του σημασία, ο όρος “White slavery” φαίνεται να βόλευε εκείνους που ήθελαν να εστιάσουν στον άμεσο εξαναγκασμό των ιερόδουλων και να μην ασχοληθούν με τους άλλους παράγοντες που μπορεί έμμεσα να τις οδήγησαν σε αυτή την πράξη, όπως η οικονομική πολιτική, οι φυλετικές διακρίσεις κ.λπ.⁶¹

Πολλές ταινίες ασχολήθηκαν με το θέμα της «λευκής δουλείας» (ή το «εμπόριο λευκής σαρκός» όπως θα λέγαμε σήμερα) στις αρχές του 20ού αιώνα. Η ταινία του **George Tucker “Traffic in souls”** (1913) αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Περιγράφει τις περιπέτειες δύο κοριτσιών από τη Σουηδία που έπεσαν θύματα ενός

προαγωγού, ο οποίος τις παραπλάνησε πως επρόκειτο να τους προσφέρει νόμιμη εργασία.

Στις περισσότερες ταινίες τέτοιου είδους, οι πρωταγωνίστριες είναι μετανάστριες από το εξωτερικό και αυτό φαίνεται να μην είναι τυχαίο. Η απόδοση των ευθυνών στους ξένους πιθανόν ικανοποιούσε την ψυχολογική ανάγκη της μέσης τάξης να αντιμετωπίζει την πορνεία σαν ένα κακό που ήρθε «απ' έξω», ενώ η μέση Αμερικανίδα γυναίκα ποτέ δεν θα εκδιδόταν, εκτός αν την εξανάγκαζαν. Είναι χαρακτηριστικό το απόσπασμα ενός άρθρου για τη «λευκή δουλεία» στους New York Times, το 1909, όσον αφορά το πρόβλημα των μεταναστριών:

"[...] The Powers⁶² agreed to supervise the agencies which find places for women and girls in foreign countries and to detect, particularly at the stations and ports of embarkation, "the conductors of women or girls intended for debauchery." The need of such regulation had become imperative, as scores of thousands of women had been imported into this country for immoral purposes".⁶³

Traffic in souls (Wikipedia, 2018)

Νομοθετικές Πρωτοβουλίες

Τα στελέχη της ASHA σε πολλές περιπτώσεις προώθησαν νομοθετήματα, είτε με δημόσια υποστήριξη τέτοιων πρωτοβουλιών είτε, ακόμα, με ενεργό συμμετοχή στη σύνταξή τους. Ο γάμος, η οικογένεια, το σεξ και όλα τα σχετικά ζητήματα ήταν μέχρι την Προοδευτική Περίοδο εκτός της αρμοδιότητας της αμερικανικής κεντρικής εξουσίας – σε αντίθεση με την Ευρώπη. Αυτό άλλαξε δραματικά μέσα σε ένα διάστημα λίγο μεγαλύτερο από είκοσι χρόνια, με τη δράση των Προοδευτικών. Νομοθετήθηκε οτιδήποτε αφορούσε το γάμο, επαναπροσδιορίστηκε το τι συνιστούσε πορνεία και για την εξάλειψή της συγκροτήθηκαν νέοι μηχανισμοί επιβολής του νόμου, ειδικά δικαστήρια και γυναικεία σωφρονιστικά ιδρύματα.

Το **1910** ψηφίστηκε ένας νόμος για το εμπόριο λευκής σαρκός, που έμεινε γνωστός ως **Mann act**. Σκοπός του νόμου ήταν να εξαλείψει την πορνεία και την ανηθικότητα. Ο Mann Act είναι ενεργός μέχρι σήμερα για παρόμοιες υποθέσεις, όπως, για παράδειγμα, στην πολύκροτη υπόθεση πορνείας στην οποία ενεπλάκη ο Κυβερνήτης της Νέας Υόρκης Eliot Spitzer και στις υποθέσεις πολυγαμίας των πιστών της Εκκλησίας του Ιησού Χριστού των Αγίων των εσχάτων ημερών⁶⁴.

Από το 1914 έως το 1916, εκπρόσωποι της ASHA επισκέφθηκαν είκοσι πέντε πολιτείες και παρουσίασαν σχέδια νόμων, που για πρώτη φορά όριζαν τι συνιστούσε πορνεία:

“Prostitution should be defined to include the giving or receiving of the body, for hire, or the giving or receiving of the body for indiscriminate sexual intercourse without hire”⁶⁵

Επίσης, νομοθετήματα απαγόρευαν την ύπαρξη οποιουδήποτε μέρους ή κτιρίου που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την άσκηση πορνείας ή άλλων ασελών πράξεων. Μέχρι το 1920 δέκα πολιτείες υιοθέτησαν αυτές τις νομοθετικές πρωτοβουλίες στο σύνολό τους, ενώ άλλες τριάντα δύο πολιτείες υιοθέτησαν κάποιες από αυτές.

Άλλα μέτρα που προτάθηκαν από την ASHA ήταν τα εξής:

- **“red light abatement acts”** (δράσεις για τη μείωση των οίκων ανοχής), το οποίο υιοθετήθηκε από τριάντα εννιά πολιτείες και επέτρεπε σε απλούς

πολίτες να κλείνουν με δικαστικά εντάλματα μέρη που υποψιάζονταν ότι ήταν οίκοι ανοχής και

- **“tin plate ordinances”** (διατάγματα των πινακίδων⁶⁶), το οποίο υιοθετήθηκε από δεκαοχτώ πολιτείες και έδινε στους πολίτες τη δυνατότητα να αποκτήσουν την κυριότητα κτιρίων που χρησιμοποιούνταν για την εξάσκηση της πορνείας.⁶⁷

Το **1918** προωθήθηκε από την ASHA ένα νομοσχέδιο που προέβλεπε σημαντικές δράσεις για την αντιμετώπιση των αφροδισίων, όπως η δημιουργία και χρηματοδότηση ενός Τμήματος Αφροδισίων Νοσημάτων (**Division of Venereal Diseases**) στην Υπηρεσία Δημόσιας Υγείας (Public Health Service) και η ίδρυση μιας **Διατμηματικής Επιτροπής Κοινωνικής Υγιεινής (Interdepartmental Social Hygiene Board)**, αρμόδιας για το συντονισμό και την προώθηση των δράσεων όλων των ομοσπονδιακών υπηρεσιών που εμπλέκονταν σε θέματα κοινωνικής υγιεινής. Ο νόμος, ο οποίος τελικά εγκρίθηκε από το Κογκρέσο και έμεινε γνωστός ως **Chamberlain-Kahn Act**, χρηματοδοτούσε τη δημιουργία προγραμμάτων καταπολέμησης των ΣΜΝ με 4.100.000 δολάρια, για τα οικονομικά έτη 1919 και 1920. Ωστόσο, δεν έτυχε θερμής υποδοχής από την κοινή γνώμη, πιθανόν γιατί η πλειοψηφία δεν ήταν ακόμα πλήρως ενημερωμένη για τους κινδύνους που έκρυβαν αυτά τα νοσήματα.⁶⁸

Πρόγραμμα Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου

Εν καιρώ πολέμου, λόγω έλλειψης χρηματοδότησης, πολλές κοινωνικές οργανώσεις διαλύονταν, την ώρα που άλλες οργανώσεις, όπως η ASHA, η YMCA και ο Ερυθρός Σταυρός κέρδιζαν συνεχώς δυνάμεις. Το Πρόγραμμα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου σφράγισε τη συνεργασία της ASHA με το κράτος και συγκεκριμένα με τη Δημόσια Υπηρεσία Υγείας (Public Health Service) και αποτέλεσε το πρότυπο των δράσεων της κατά τις επόμενες δεκαετίες.

Το υψηλό ποσοστό μόλυνσης από αφροδίσια ανάμεσα στους νεοσύλλεκτους έδωσε επείγοντα χαρακτήρα στο πρόγραμμα. Τα αφροδίσια νοσήματα αποτελούσαν, μετά τους τραυματισμούς στο πεδίο της μάχης, τη δεύτερη συχνότερη αιτία ανικανότητας των στρατιωτών.⁶⁹ Ήδη από το 1912, ο Στρατός των Ηνωμένων Πολιτειών είχε αναγνωρίσει την επικινδυνότητα των ΣΜΝ για το στράτευμα: όποιος στρατιώτης ήταν ανίκανος να προσφέρει υπηρεσίες, λόγω αφροδισίου νοσήματος, έπαιε να πληρώνεται, ενώ όποιος είχε ύποπτη σεξουαλική επαφή ήταν υποχρεωμένος να λάβει χημική προφύλαξη.⁷⁰

Επίσης, ο πόλεμος παρουσιαζόταν και ως μία *ευκαιρία αναδιοργάνωσης και επαναπροσδιορισμού των ηθικών αξιών*. Ήταν εξίσου σημαντική η κοινωνική αναμόρφωση και η πάταξη της ηθικής παρακμής, την οποία συμβόλιζαν τα αφροδίσια, με τη διασφάλιση της ακεραιότητας και της υγείας του στρατεύματος. Για τους άνδρες και τις γυναίκες που θα έμεναν στο σπίτι κατά τη διάρκεια του πολέμου, η συμμετοχή στις καμπάνιες για την εξάλειψη των αφροδισίων αποτελούσε, κατά μία έννοια, έναν τρόπο συμμετοχής στη μάχη. Αυτό που ξεκίνησε ως προσπάθεια να διαφυλαχθεί η υγεία και η αποδοτικότητα του Αμερικάνου στρατιώτη, εξελίχθηκε σε μία συντονισμένη προσπάθεια καταπολέμησης της ανηθικότητας, της ασυδοσίας και των ασθενειών. Ο ίδιος ο **Πρόεδρος Wilson** δεσμεύτηκε εκ μέρους της Κυβέρνησής του ότι οι στρατιώτες δεν θα γύριζαν στο σπίτι τους με σημάδια από αφροδίσια, αλλά μόνο με σημάδια από τις μάχες.⁷¹

Το σύνολο του επιστημονικού προσωπικού της ASHA μπήκε στην υπηρεσία του Στρατού και του Ναυτικού, όπου του ανατέθηκε ο έλεγχος των αφροδίσιων νοσημάτων. Επίσης, συμμετείχε στην εκπαίδευση του προσωπικού που θα αναλάμβανε την ενημέρωση των νεοσύλλεκτων. Σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολέμου επικεντρώθηκε στην ενημέρωση των στρατιωτών αλλά και των πολιτών που εργάζονταν στις βιομηχανίες όπλων για τα ΣΜΝ και τους τρόπους μετάδοσής τους. Οι υγιεινιστές θεωρούσαν ότι οι οικογένειες και οι κοινότητες είχαν αποτύχει στο θέμα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των νέων ανδρών. Οι στρατιώτες είτε είχαν εντελώς λανθασμένες πληροφορίες για τη σεξουαλικότητα είτε ήταν τελείως αδαείς. Η **Social Hygiene Instruction Division** ιδρύθηκε από την ASHA, για να αναλάβει αυτή την αποστολή. Η SHID χρησιμοποίησε τις πιο σύγχρονες τεχνικές πειθούς, ψυχολογίας και εκπαίδευσης, προκειμένου να εμφυσήσει τις αρετές της εγκράτειας. Αυτές οι δράσεις του κινήματος αντανάκλασαν την τάση των Προοδευτικών να απευθύνονται σε ειδικούς, για τέτοια ζητήματα, αλλά και το φόβο ότι η οικογένεια αποτύγχανε σε κρίσιμα ζητήματα.⁷² Τα εκπαιδευτικά προγράμματα των στρατιωτών περιλάμβαναν φυλλάδια, σεμινάρια, προβολές διαφανειών και αφίσες.

Το πατριωτικό καθήκον και η συναδελφικότητα επέβαλαν να απέχουν οι στρατιώτες από τη σεξουαλική δραστηριότητα προκειμένου να παραμείνουν υγιείς. Ήδη από το 1912 η στρατιωτική διοίκηση επέβαλε στέρηση μισθού σε όποιον στρατιώτη βρισκόταν μολυσμένος με αφροδίσιο νόσημα. Δύο εβδομάδες μετά την κήρυξη του πολέμου το Γενικό Ιατρικό Συμβούλιο του Συμβουλίου Εθνικής Άμυνας δημοσίευσε ένα ψήφισμα σχετικά με την εγκράτεια των στρατιωτών:

“WHEREAS, venereal infections are among the most serious and disabling diseases to which the soldier and sailor are liable;

WHEREAS, they constitute a grave menace to the civil population;

THEREFORE, the Committee on Hygiene and Sanitation of the General Medical Board of the Council of National Defense, recommends...

That the Departments of War and Navy officially recognize that continence is compatible with health and that it is the best prevention of venereal infections.”⁷³

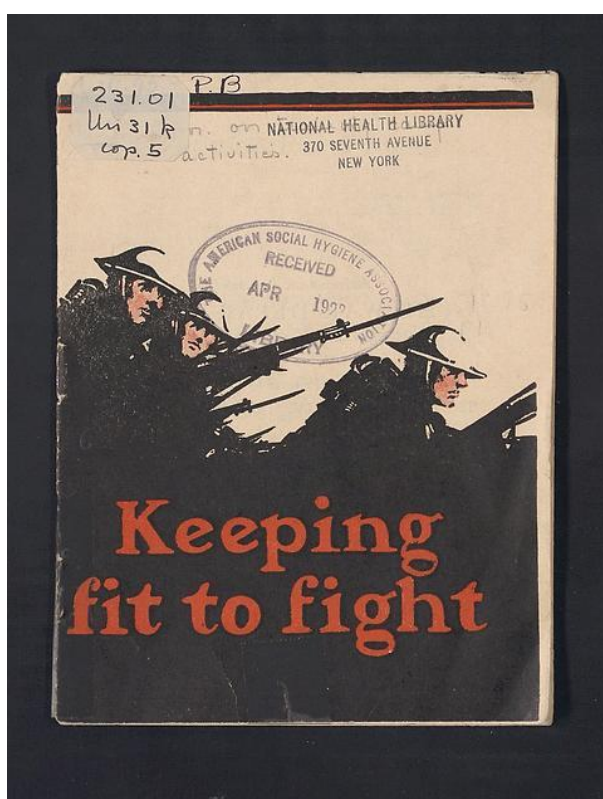
Σημαντικός στόχος της ASHA ήταν, φυσικά, και η εξάλειψη της πορνείας. Η στρατιωτική παράδοση θεωρούσε τη σεξουαλική ασυδοσία αναγκαίο συνακόλουθο του πολέμου. Οι υγιεινιστές και οι προοδευτικοί αρνήθηκαν να συμβιβαστούν με αυτό που οι άλλοι έβλεπαν ως αναγκαίο κακό. Η ASHA σε πολλές περιπτώσεις έκανε έρευνες για την ανακάλυψη οίκων ανοχής σε κοντινή απόσταση από στρατιωτικές εγκαταστάσεις και βοήθησε το έργο των κρατικών λειτουργών στην επιβολή του νόμου. Σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες (**American Red Cross, Playground and Recreation Association of America, Young Men's Christian Association, General Federation of Women's Clubs** κ.ά.) κατάφερε να αναστείλει τη λειτουργία πολλών τέτοιων οίκων ανοχής.

Ωστόσο, ο κίνδυνος δεν περιοριζόταν μόνο στις επαγγελματίες ιερόδουλες. Πολλά κορίτσια, συχνά ανήλικα, προερχόμενα από την ευυπόληπτη μεσαία τάξη, παρασύρονταν από τη γοητεία της στολής. Ο **Raymond Fosdick**, ανήσυχος από τα παραπτώματα των νέων κοριτσιών, ίδρυσε το **1917** την Επιτροπή Προστασίας Κοριτσιών (**Committee on Protective Work for Girls**). Στην ομιλία του σε μία Επιτροπή του Κογκρέσου αναφέρει ότι μετά από έρευνα, διαπιστώθηκε ότι τα αφροδίσια νοσήματα δεν προέρχονταν από τις πόρνες, αλλά από τον τύπο που ήταν γνωστός στα στρατόπεδα ως επιτόλαιο κορίτσι (μεταφράζεται και ως νεοσσός).⁷⁴

Η Κυβέρνηση και η ASHA επικεντρώθηκαν επίσης στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος μέσα και γύρω από τα στρατόπεδα και στην εισαγωγή νέων συνηθειών μέσω της ψυχαγωγίας και της εκπαίδευσης. Ο Υπουργός Πολέμου **Newton Baker** σε μία ομιλία του τον **Οκτώβριο του 1917** αναφέρει την *αόρατη πανοπλία*, με την οποία ο Στρατός θα εφοδιάσει τους στρατιώτες του, προκειμένου να μείνουν αλώβητοι από την ηθική παρακμή και τα αφροδίσια νοσήματα.⁷⁵

Η δημιουργία ευκαιριών αναψυχής ήταν ο απαραίτητος αντιπερισπασμός στη μονοτονία και την αδράνεια της στρατιωτικής ζωής, καταστάσεις που οι προοδευτικοί πίστευαν ότι οδηγούσαν σε ανήθικες πράξεις και κατά συνέπεια στα αφροδίσια. Ο **Baker** δημιούργησε τον Απρίλιο του 1917 την Επιτροπή Δραστηριοτήτων Στρατοπέδων (**Commission on Training Camp Activities – CTCA**). Επικεφαλής διόρισε τον Raymond Fosdick, γνωστό για τις προοδευτικές του ιδέες και την κοινωνική του δράση. Η CTCA έγινε ο κεντρικός μηχανισμός δημιουργίας της

«άόρατης πανοπλίας», διοργανώνοντας και χρηματοδοτώντας προγράμματα τραγουδιού, αθλητισμού, θέατρα, βιβλιοθήκες και κλαμπ⁷⁶. Η πιο δραστήρια από τις εθελοντικές οργανώσεις του προγράμματος ήταν η **YMCA**. Η **YMCA** είχε κινητοποιηθεί από την κήρυξη του πολέμου και είχε δημιουργήσει το Εθνικό Συμβούλιο Εργασίας Πολέμου (**National War Work Council**) για την εκπόνηση προγραμμάτων ενημέρωσης και ψυχαγωγίας των στρατιωτών. Στα στρατόπεδα δημιούργησε «καλύβες» (huts), οι οποίες σύντομα έγιναν το κέντρο της κοινωνικής ζωής. Εκεί οι στρατιώτες μπορούσαν να διαβάσουν, να παίξουν χαρτιά, να ακούσουν μουσική κ.λπ.⁷⁷

Εξώφυλλο του φυλλαδίου *Keeping Fit to fight* (1918)
(Publications. Pamphlets. *Keeping Fit to Fight*. (Box 170, Folder 08), 1918)

Η φράση που συμπυκνώνει όλο το «πολεμικό» πρόγραμμα της ASHA είναι το **“fit to fight”** (ικανός να πολεμήσεις). Αυτόν τον τίτλο είχε και το πιο δημοφιλές φυλλάδιο εκείνης της εποχής, το οποίο απευθύνεται στο στρατιώτη σε ευθύ, προσωπικό τόνο, σαν «άντρας προς άντρα».⁷⁸

Κατά τη διάρκεια του Πολέμου, προβλήθηκε το πρώτο φιλμ για τα αφροδίσια, παραγωγής **CTCA**, με τον τίτλο **“fit to fight”**, ίδιο δηλαδή με το δημοφιλές φυλλάδιο. Το *Fit to Fight*, το οποίο μετονομάστηκε σε **“Fit to Win”** μεταπολεμικά, ακολουθεί την

ιστορία πέντε στρατιωτών, οι οποίοι σε μία έξοδό τους από το στρατόπεδο, συνάντησαν κάποιες ιερόδουλες. Ο Billy Hale, ο πρωταγωνιστής της ταινίας, αρνείται σθεναρά να έρθει σε επαφή με αυτές τις ιερόδουλες. Ο φίλος του ο Hank, ένας ντροπαλός και αθώος αγρότης, ανταλλάσσει ένα φιλί με μία ιερόδουλη, πριν φύγει για το στρατόπεδο. Οι υπόλοιποι τρεις άνδρες, που προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικά υπόβαθρα, έχουν σεξουαλική επαφή με τις ιερόδουλες. Στη συνέχεια, ο

Kid McCarthy επιστρέφει γρήγορα στο στρατόπεδο και λαμβάνει θεραπεία για τα αφροδίσια νοσήματα, ο Jack περιμένει μέχρι την επόμενη ημέρα, ενώ ο Chick δεν μπαίνει καν στον κόπο. Τελικά, ο Hank εκδηλώνει μία συφιλιδική μόλυνση στα χείλη, από το φιλί με την ιερόδουλη, ο Chick μολύνεται με γονόρροια και ο Jack με σύφιλη.⁷⁹ Η ταινία εστιάζει κυρίως στον κίνδυνο τον οποίο διέτρεχαν οι στρατιώτες από τις ιερόδουλες. Τις παρουσιάζει όλες μολυσμένες με αφροδίσια. Επίσης τονίζει ότι κανένας δεν έχει ανοσία σε αυτά τα νοσήματα. Δεύτερον επιδιώκει να δείξει ότι οι «πραγματικοί» άντρες είναι σε θέση να ελέγξουν τη σεξουαλική τους επιθυμία. Αλλά ακόμα και αν παρασυρθούν, είναι δυνατόν να γλιτώσουν αν αναζητήσουν αμέσως ιατρική βοήθεια.

Αφίσα από την ταινία *The end of the Road* (1919) (Griffith, 1919)

Το 1919 η CTCA παρουσίασε άλλη μία ταινία για τα αφροδίσια, το “*The end of the Road*”, η οποία απευθυνόταν στα κορίτσια. Η πλοκή ακολουθεί τις ζωές δύο νεαρών γυναικών. Η μία είχε την «ιδανική μητέρα», που της έδειξε το σωστό δρόμο και η άλλη μεγάλωσε με μία φιλόδοξη μητέρα, που συνεχώς την προέτρεπε να βρει έναν πλούσιο άντρα να παντρευτεί. Η πρώτη αποφεύγει τις κακοτοπιές και παντρεύεται τον σωστό άντρα, ενώ η δεύτερη κοπέλα μολύνεται με σύφιλη.

Η εκστρατεία για τα αφροδίσια κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου φαίνεται να έσπασε τη

βικτωριανή «συνωμοσία της σιωπής». Η σεξουαλική δραστηριότητα, η πορνεία και τα αφροδίσια δεν αποτελούσαν πλέον συζήτηση ταμπού, αν και, όπως θα φανεί στη συνέχεια, η μάχη με τη «σιωπή» δεν είχε κερδηθεί οριστικά. Ωστόσο, με αφορμή τον πόλεμο, αναδύθηκαν νέες τάσεις, σε σχέση με το στάτους των ιατρών, το ρόλο της πρόληψης, την προσωπική ευθύνη κ.λπ.

Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα είχε αναγνωριστεί η ανάγκη της προστασίας του εργατικού και στρατιωτικού δυναμικού. Η διατήρηση της υγείας του αποτελούσε, φυσικά, το κύριο μέλημα. Το ανθρώπινο δυναμικό θα ήταν αποδοτικότερο αν αποφεύγονταν οι ασθένειες. Η πρόληψη, που αποτέλεσε το στοιχείο-κλειδί της εκστρατείας κατά των αφροδισίων, εξακολούθησε και μετά τον πόλεμο να έχει

ιδιαίτερη βαρύτητα. Μαζί με την έμφαση που δόθηκε στην προληπτική ιατρική, ανέβηκε, φυσικά, και το στάτους του ιατρού.

Επιπλέον, το κάλεσμα για μία αυστηρή ηθική συμπεριφορά έδωσε νέα βαρύτητα στην έννοια της προσωπικής ευθύνης. Οι παραινέσεις στους στρατιώτες για αυτοσυγκράτηση, αυτοέλεγχο, αυταπάρνηση και αυτοθυσία σκιαγραφούν με πολύ χαρακτηριστικό τρόπο αυτή τη νέα τάση. Το ιδανικό μοντέλο του ανθρώπου-πολίτη που αναδύεται, έχει δύο σημαντικά χαρακτηριστικά: είναι ενημερωμένος, από ειδικούς, για τους κινδύνους που διατρέχει και έχει την ευθύνη της υγείας του.

Τέλος το θέμα της χημικής προφύλαξης, περισσότερο από οτιδήποτε, δίχασε τους προοδευτικούς που ήταν αφοσιωμένοι στην αποκατάσταση της βικτωριανής ηθικής και εκείνους που τους ενδιέφερε περισσότερο η ακεραιότητα του ανθρώπινου δυναμικού. Οι ηθικοί αναμορφωτές υποστήριζαν ότι η κάθαρση από τα αφροδίσια θα έρθει με ηθικά και όχι χημικά μέσα. Το ερώτημα που κρυβόταν πίσω από όλη αυτή την προβληματική ήταν: Τι αποτελεί μεγαλύτερο κίνδυνο για την κοινωνία, τα αφροδίσια ή η ανηθικότητα;

Το «δίκοπο μαχαίρι» του κινήματος κοινωνικής υγιεινής

Η εξάλειψη της πορνείας, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ήταν ο κοινός τόπος που ένωσε τα επιμέρους ανομοιογενή κινήματα στη δημιουργία της ASHA: τους υγιεινιστές και τις γυναίκες μεταρρυθμίστριες του κινήματος αγνότητας. Η καθιέρωση του κοινού προτύπου ηθικής (single standard) υιοθετήθηκε από τους υγιεινιστές, που ήταν κυρίως άντρες ιατροί, ως η μόνη λογική λύση για την αντιμετώπιση των αφροδισίων. Από την άλλη πλευρά, για τις γυναίκες μεταρρυθμίστριες, η υιοθέτηση του κοινού προτύπου αποτελούσε το επιστέγασμα των προσπαθειών για την υλοποίηση του οράματός τους: της ισότητας των φύλων. Με την έναρξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου έγινε εμφανής αυτή η ουσιώδης διαφορά στις συνιστώσες του κινήματος. Ο λόγος που η Κυβέρνηση υποστήριξε το πρόγραμμα της ASHA και κατ' επέκταση υιοθέτησε τη λύση του κοινού προτύπου, ήταν η προστασία του στρατεύματος από τις απώλειες και όχι επειδή συμμαριζόταν το γυναικείο όραμα για ισότητα.⁸⁰

Η αφορμή για την πρώτη εσωτερική διαμάχη στο κίνημα δόθηκε από την εφαρμογή των μέτρων προφύλαξης στο στρατό. Το 1912 θεσπίστηκαν στρατιωτικοί νόμοι που προέβλεπαν στέρηση μισθού και παραπομπή στο στρατοδικείο για κάθε άντρα που βρισκόταν μολυσμένος από αφροδίσιο. Ωστόσο, στην περίπτωση που υπήρχαν αποδείξεις ότι είχε απευθυνθεί στις αρχές για να λάβει προφυλακτικά μέτρα, ήταν δυνατόν να αθωωθεί χωρίς καμία επίπτωση.

Η προφύλαξη ήταν μία σχετικά απλή, αλλά καθόλου ευχάριστη διαδικασία. Ο στρατιώτης έπρεπε πρώτα να ουρήσει. Μετά καθισμένος σε ένα ειδικά σχεδιασμένο σκαμνί, έπλενε τα γεννητικά του όργανα πρώτα με σαπούνι και νερό και μετά με διχλωριούχο υδράργυρο. Στη συνέχεια, ο υπεύθυνος του σταθμού προφύλαξης ενέχρεε ένα διάλυμα protargol στο πέος. Ο στρατιώτης έπρεπε να κρατήσει την ουρήθρα για πέντε λεπτά και μετά να το αποβάλλει. Μετά την ένεση εφαρμοζόταν τοπικά αλοιφή καλομέλανου και το πέος έπρεπε να τυλιχτεί σε κερωμένο χαρτί για τις επόμενες πέντε ώρες, κατά τη διάρκεια των οποίων ο στρατιώτης δεν έπρεπε να ουρήσει.⁸¹

Οι υγιεινιστές διχάστηκαν ανάμεσα στο θετικό αντίκτυπο που είχε αυτή η πρακτική στα ποσοστά μόλυνσης από αφροδίσια, από τη μία, και στην υπονόμηση του κοινού προτύπου σεξουαλικής συμπεριφοράς, από την άλλη. Τις γυναίκες αναμορφώτριες, η προφύλαξη τις βρήκε ολοκληρωτικά αντίθετες. Η **Edith Houghton Hooker**, σουφραζέτα και μέλος του κινήματος κοινωνικής υγιεινής, γράφει το **1919**, ότι κανένας λογικός νέος άντρας δεν θα πιστέψει ότι η σεξουαλική ανηθικότητα είναι ανεπίτρεπτη, αν την ίδια στιγμή βλέπει ότι υπάρχει γενική ανοχή.⁸²

Η διαμάχη για την προφύλαξη εντάθηκε περισσότερο, όταν ξεκίνησε η προμήθεια των στρατιωτών με ατομικά πακέτα προφύλαξης, προορισμένα για χορήγηση από τους ίδιους. Ήδη από το 1910 είχε ξεκινήσει πειραματικά η διανομή τέτοιων πακέτων από το στρατό. Πολλές εταιρείες παρήγαγαν τα λεγόμενα “pro kits”, με τις προδιαγραφές του στρατού. Περιείχαν ένα σωληνάριο με αλοιφή καλομέλανου, φαινικό οξύ και κάμφορα. Ενώ το μέτρο των σταθμών Προφύλαξης είχε γίνει αποδεκτό, έστω και με διστακτικότητα, από κάποια μέλη του κινήματος κοινωνικής υγιεινής, τα “pro kits” τους βρήκαν εντελώς αντίθετους.

Με αφορμή τον πόλεμο, όχι μόνο υπήρχε μεγαλύτερη ανοχή στην ανδρική ασυδοσία, αλλά η αντιμετώπιση απέναντι στις γυναίκες έγινε αυστηρότερη. Η ειρωνεία είναι ότι αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη δράση της ASHA προπολεμικά, και συγκεκριμένα στην προσπάθεια να οριστεί η πορνεία με νομοθετήματα. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, πολλές πολιτείες υιοθέτησαν τον ευρύτερο ορισμό της πορνείας: *«the giving or receiving of the body, for hire, or the giving or receiving of the body for indiscriminate sexual intercourse without hire»*.

Ουσιαστικά ποινικοποιούνταν οποιαδήποτε ανήθικη δραστηριότητα, ακόμα και αν δεν συνιστούσε πορνεία, ειδικά τώρα που απειλούνταν η ακεραιότητα του στρατεύματος. Γυναίκες που μέχρι πρότινος θα είχαν μόνο κοινωνικές και προσωπικές επιπτώσεις για ανάρμοστη συμπεριφορά, τώρα απειλούνταν με φυλάκιση. Ακόμα και χωρίς τις επίσημες νόμιμες διαδικασίες ήταν δυνατόν να τεθούν σε καραντίνα –ουσιαστικά να φυλακιστούν προληπτικά - γυναίκες, που το παράπτωμά τους μπορεί να ήταν ότι κυκλοφορούσαν έξω τη νύχτα ή ήταν μόνες σε δημόσιους χώρους. Ποινικοποιήθηκε, δηλαδή, όποια συμπεριφορά δεν ταίριαζε στην «παραδοσιακή» γυναικεία κοσμιότητα. Φαίνεται λοιπόν ότι η προσπάθεια των

γυναικών μεταρρυθμιστριών του κινήματος κοινωνικής υγιεινής να νομοθετήσουν την ισότητα μεταξύ των φύλων, κατέληξε σε πλήρη αποτυχία και μάλιστα δυσχέρανε τη θέση των γυναικών.⁸³

Από το τέλος της προοδευτικής περιόδου μέχρι την έναρξη του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου

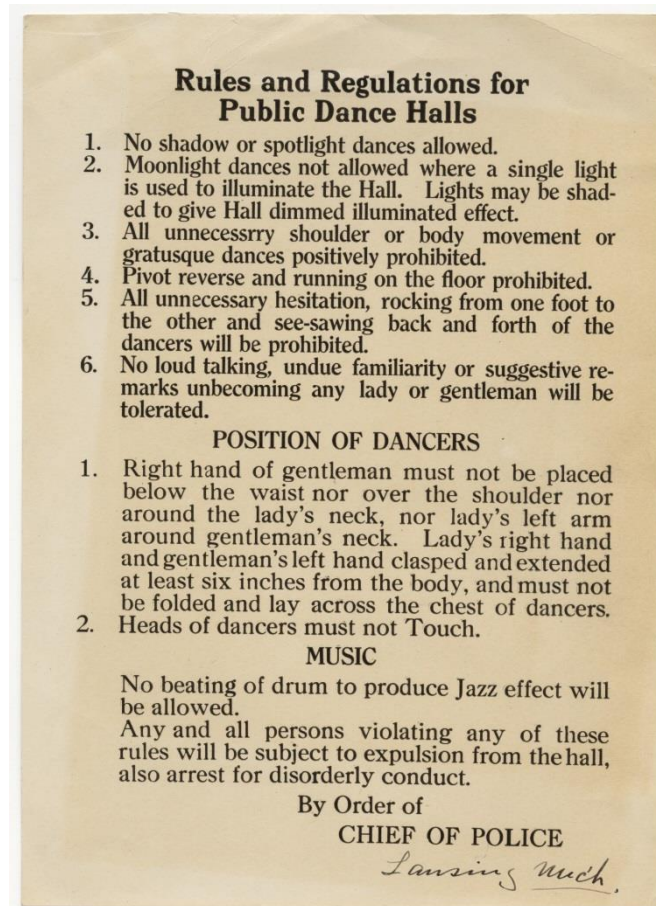
Μετά τις ριζικές αλλαγές που έφερε ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος στην πολιτική, στην οικονομία αλλά και στην κοινωνία, η Αμερική επέστρεψε στην κανονικότητα και η εκστρατεία κατά των αφροδισίων ατόνησε. Η κρατική επιχορήγηση έπεσε από τα 4.000.000 δολάρια το 1920, στις 60.000 το 1926.⁸⁴ Η μοίρα της χημικής προφύλαξης στα χρόνια μετά τον Πόλεμο είναι ενδεικτική της αλλαγής στάσεως απέναντι στα αφροδίσια. Κατά τη διάρκεια του πολέμου η χορήγηση αυτής της θεραπείας μείωσε σημαντικά τα ποσοστά μόλυνσης του στρατεύματος. Ωστόσο οι πολέμιοι αυτής της πρακτικής, οι περισσότεροι από τους οποίους ήταν μέλη της ASHA, κατάφεραν να τη σταματήσουν. Η επίσημη δικαιολογία εκ μέρους των αρμοδίων ήταν ότι δεν ήταν πρακτική, παρόλο που ήταν πολύ εύκολο να χορηγηθεί χωρίς ιατρική βοήθεια.⁸⁵

Η μείωση των κρατικών κονδυλίων και η εμμονή στην προσπάθεια λύσης του προβλήματος των ΣΜΝ μέσω της ηθικής αναμόρφωσης αντί της επιστημονικής προσέγγισης, είχε ως αποτέλεσμα να φτάσουν τα ποσοστά της μόλυνσης του πληθυσμού σε επίπεδα επιδημίας. Η Δημόσια Υπηρεσία Υγείας πραγματοποίησε μία σειρά ερευνών τα τέλη της δεκαετίας του '20 και στις αρχές της δεκαετίας του '30, από τις οποίες προκύπτει ότι περίπου ένας τους δέκα Αμερικανούς ήταν μολυσμένος με σύφιλη. Επίσης, εκδηλώνονταν περίπου 500.000 νέα κρούσματα σύφιλης και περίπου 700.000 νέα κρούσματα γονόρροιας το χρόνο.⁸⁶

Το **1926** ο ιατρός **Thomas Parran** τέθηκε επικεφαλής του Τμήματος Αφροδισίων Νοσημάτων. Υποστήριζε ότι η διάχυση πληροφοριών που αφορούν την προφύλαξη θα είχε αρνητική επίδραση στο πρόγραμμα καταπολέμησης των αφροδισίων. Όπως ανέφερε ο Parran, τα αρνητικά αποτελέσματα μιας εκστρατείας για την προώθηση της ασύδοτης σεξουαλικής επαφής θα ήταν περισσότερα από τα θετικά αποτελέσματα της πρόληψης.⁸⁷

Τα αφροδίσια και η νέα ηθική

Πολλοί από τους υγειειστές απέδιδαν την επιμονή των αφροδισίων στη «νέα ηθική» της δεκαετίας του 1920 αλλά και στην οικονομική ύφεση. Μεγάλη απειλή αποτελούσαν και οι μοντέρνοι χοροί που είχαν τολμηρές φιγούρες. Για ακόμη μία φορά η σύφιλη και η γονόρροια αντιμετωπίζονταν ως συμπτώματα και όχι ως νοσήματα. Σύμφωνα με την πλειοψηφία των εκπροσώπων της ASHA, η οικονομική ύφεση είχε ως αποτέλεσμα την αποδιοργάνωση της οικογένειας, αφού ανάγκασε και τις γυναίκες να αναζητήσουν εργασία. Για τους υγειειστές αυτό ισοδυναμούσε με αύξηση της πορνείας, παραμέληση των παιδιών και γενικότερη ηθική παρακμή, φαινόμενα που μοιραία οδηγούν στην εξάπλωση των αφροδισίων.

Κανόνες για τις δημόσιες αίθουσες χορού (1920) (National Archives - Records of Rights)

Από την άλλη πλευρά, η ύφεση αδιαμφισβήτητα συνέβαλε στην αδυναμία μεγάλου αριθμού ασθενών να ανταποκριθούν οικονομικά στην απαιτούμενη θεραπεία. Η θεραπεία της σύφιλης απαιτούσε ενέσεις με χημικές ενώσεις αρσενικού, εναλλάξ με ενέσεις βισμούθιου, προκειμένου να περιοριστεί ο κίνδυνος τοξικής αντίδρασης. Σε πολλές περιπτώσεις αυτή η θεραπεία απαιτούσε εβδομαδιαίες επισκέψεις, για μία περίοδο που μπορούσε να φτάσει το ένα έτος. Σύμφωνα με μία έρευνα της εποχής, ποσοστό μεγαλύτερο του 80% των ασθενών δεν ολοκλήρωνε τη θεραπεία, με αποτέλεσμα να υποτροπιάζουν και να συνεχίζουν να είναι μολυσματικοί.

Εκτός από το υψηλό κόστος, το χαμηλό επίπεδο της ιατρικής φροντίδας, επίσης, αποθάρρυνε τους ασθενείς από το να ζητήσουν ιατρική βοήθεια. Πολλά νοσοκομεία αρνούσαν να δεχτούν ασθενείς με αφροδίσια, σιωπηρά επικυρώνοντας την άποψη ότι δεν άξιζαν προσοχής αφού ήταν ανήθικοι. Από τη μία πλευρά στις δημόσιες κλινικές υπήρχε τρομερός συνωστισμός και άσχημες συνθήκες, από την άλλη πλευρά, ακόμα και η θεραπεία επί πληρωμή σε άλλες κλινικές που ειδικεύονταν στα αφροδίσια αποφεύγονταν, λόγω του στίγματος που ακολουθούσε τον ασθενή που θα έμπαινε σε αυτή την κλινική. Η λύση που απέμενε ήταν ο ιδιωτικός ιατρός. Ωστόσο, πέρα από το υψηλό κόστος, οι περισσότεροι ιδιώτες ιατροί δεν ήταν αρκετά εξοικειωμένοι με τη διάγνωση και τη θεραπεία των αφροδισίων. Για άλλη μία φορά τα κοινωνικά ήθη και οι προκαταλήψεις στέκονταν εμπόδιο στην ιατρική φροντίδα.⁸⁸

Η συζήτηση για τον όρο «αφροδίσια νοσήματα»

Κάποιοι ιατροί θεωρούσαν ότι ακόμα και οι ονομασίες που δίνονταν σε αυτές τις ασθένειες αποτελούσαν εμπόδιο στην καταπολέμησή τους. Επειδή τα αφροδίσια αντιμετωπίζονταν ξεχωριστά, ως ασθένειες των ανήθικων, δεν ακολουθούνταν οι ίδιες τακτικές καταπολέμησης, που στο παρελθόν είχαν αποδειχθεί αποτελεσματικές για άλλες μεταδιδόμενες ασθένειες. Σε ένα άρθρο του περιοδικού **JAMA** τον Απρίλιο του **1936** αναφέρεται ότι η «υπερευαισθησία» στην αντιμετώπιση της σύφιλης και η κατηγοριοποίησή της ως αφροδίσιο αποτελούν τα σημαντικότερα εμπόδια στην προσπάθεια να εξαλειφθεί.⁸⁹

Ακόμα και η συντηρητική ASHA ήταν υπέρ της κατάργησης του όρου «αφροδίσια νοσήματα». Προτάθηκαν διάφορες ονομασίες των νοσημάτων, όπως ο όρος genito-infectious diseases (μολυσματικά νοσήματα των γεννητικών οργάνων), οι οποίες δεν βρήκαν απήχηση.⁹⁰ Τελικά, επικράτησε ο όρος STDs (Sexually Transmitted Diseases) (Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα), αλλά αυτό συνέβη πολλά χρόνια αργότερα, τη δεκαετία του 1970.

Η συζήτηση γύρω από την ονομασία των νοσημάτων φανερώνει από τη μία πλευρά την προσπάθεια να αποσυνδεθεί ο όρος από το ηθικό στίγμα, προκειμένου να είναι σε θέση ο ιατρός να τα αντιμετωπίσει ψύχραιμα, όπως όλα τα άλλα νοσήματα.⁹¹ Από την άλλη μεριά, φανερώνει μία βαθύτερη διαμάχη που αφορούσε τη δικαιοδοσία επάνω στα νοσήματα. Από τη δικαιοδοσία των θεολόγων, πέρασαν στους κοινωνικές αναμορφωτές της προοδευτικής περιόδου. Πλέον οι ιατροί διεκδικούσαν την αποκλειστική αρμοδιότητα του χειρισμού τους.

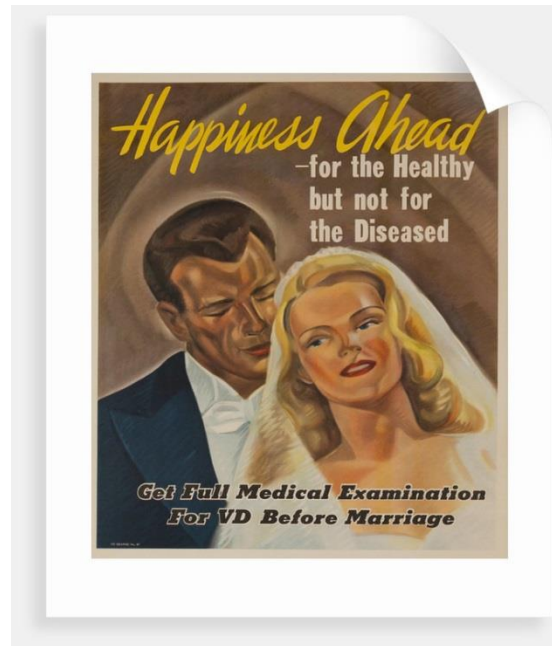
Επιπλέον, η άρνηση να αναφέρονται οι ασθένειες με τα ονόματά τους φανερώνει και μια αλλαγή στον τρόπο που αντιμετωπίζονταν αυτές από την κοινωνία του μεσοπολέμου. Μετά την εκτεταμένη καμπάνια του Πρώτου Παγκοσμίου, φάνηκε ότι η «συννομωσία της σιωπής» είχε σπάσει. Την περίοδο του πολέμου η Αμερικανική Κυβέρνηση και ο στρατός ασχολήθηκαν εκτενώς με το πρόβλημα των αφροδισίων, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, δίνοντάς του μεγάλη δημοσιότητα. Τα περιοδικά και οι εφημερίδες που δημοσίευαν θέματα σχετικά με την καμπάνια καταπολέμησης των αφροδισίων κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκόσμιου, στη δεκαετία του '20 δεν

αναφέρονταν καν στο πρόβλημα. Μετά το τέλος του πολέμου και την επιστροφή στην κανονικότητα, φαίνεται να επέστρεψε και το ταμπού της συζήτησης των αφροδισίων.

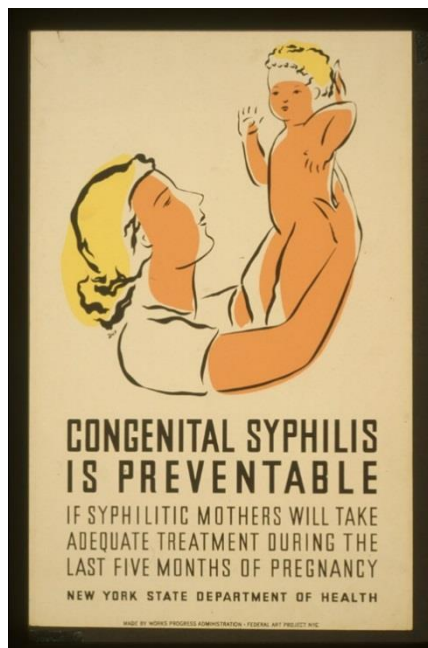
Νομοθετικές Πρωτοβουλίες

Πέρασαν σχεδόν είκοσι χρόνια από τον Chamberlain-Kahn Act μέχρι την επόμενη χρηματοδότηση από την Αμερικανική Κυβέρνηση, στη διάρκεια των οποίων η ASHA κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης. Με το νόμο **LaFollette-Bulwinkle (National Venereal Disease Control Act)** το **1939**, εγκρίθηκαν 15.000.000 δολάρια για τρία χρόνια για τα προγράμματα καταπολέμησης των ΣΜΝ, αυτή τη φορά χωρίς ιδιαίτερες αντιδράσεις. Η μάχη ανάμεσα στην ηθική και την ιατρική προσέγγιση του προβλήματος έληξε με την τελευταία νικήτρια. Μόνο κάποιες οργανωμένες θρησκευτικές ομάδες προέβαλαν κάποιες αντιδράσεις. Ο **William Montovon**, μέλος της **National Catholic Welfare Association** εξέφρασε φόβους για τον ηθικό αντίκτυπο του νόμου, αφού η προσπάθεια καταπολέμησης των αφροδισίων, εκ μέρους της επίσημης Κυβέρνησης, σήμαινε ουσιαστικά παραδοχή και ανοχή των ανήθικων σχέσεων.⁹²

Ο αντίκτυπος του National Venereal Disease Control Act ήταν άμεσος. Μέχρι το 1940 ο αριθμός των κλινικών είχε σχεδόν διπλασιαστεί, από 1.750 τον Ιούλιο του 1938 έφτασε τις 3.000 τον Ιούλιο του 1940. Πολλές πολιτείες ακολούθησαν αυτή την πρωτοβουλία, ψηφίζοντας νομοθετήματα για την προστασία της οικογένειας. Ήδη από το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου, περίπου στις μισές Πολιτείες προβλεπόταν διάγνωση από ιατρό ή ένορκη γραπτή δήλωση του γαμπρού ότι δεν είχε κάποιο αφροδίσιο νόσημα, χωρίς όμως να απαιτείται ειδική εξέταση, δηλαδή το τεστ Wassermann. Προφανώς, οι νόμοι αυτοί δεν είχαν κάποιο σοβαρό αντίκτυπο. Πρώτο το Κονέκτικατ, το 1935, ψήφισε ένα νόμο που απαιτούσε αιματολογικές εξετάσεις και ιατρική διάγνωση, τόσο για τους υποψήφιους γαμπρούς, όσο και για τις νύφες, προκειμένου να εκδοθεί η άδεια γάμου. Ωστόσο, άλλες πολιτείες διατήρησαν μία αναχρονιστική ιδέα του «διπλού προτύπου ηθικής» και συνέχισαν να απαιτούν εξετάσεις μόνο από τους υποψήφιους γαμπρούς, υποστηρίζοντας ότι η υποχρεωτική εξέταση θα προσέβαλε τις «αγνές» γυναίκες.

Πόστερ για την προώθηση της εξέτασης για αφροδίσια προ του γάμου (magnolia box)

Πόστερ του NYSDH για την προώθηση των διαγνωστικών εξετάσεων για σύφιλη σε εγκύους (nursingclio)

Οι κίνδυνοι της συγγενούς σύφιλης για τη ζωή των νεογνών είχαν διαπιστωθεί δεκαετίες πριν. Ήδη από το **1916** ο ιατρός **Whitridge Williams** είχε διαπιστώσει ότι το 26% της βρεφικής θνησιμότητας οφειλόταν στη σύφιλη και υποστήριζε ότι όλες οι έγκυες θα έπρεπε να υποβάλλονται στο τεστ Wassermann.⁹³ Ωστόσο, τα αποτελέσματα της μελέτης του Williams αγνοήθηκαν για τις επόμενες δύο δεκαετίες. Το 1938, πρώτη η Νέα Υόρκη και το Rhode Island ψήφισαν νόμους που απαιτούσαν προγεννητικές αιματολογικές εξετάσεις. Ο νόμος της Νέας Υόρκης, ο οποίος έγινε γνωστός ως **“baby health bill”** σύντομα υιοθετήθηκε από όλες τις Πολιτείες της Αμερικής.

Ραδιόφωνο, εφημερίδες και περιοδικά

Εκτός από έντυπο υλικό, η ASHA χρησιμοποίησε καινοτόμες, για την εποχή, μεθόδους ενημέρωσης. Το πρώτο ραδιοφωνικό πρόγραμμα σεξουαλικής ενημέρωσης, με τίτλο «**Η Ιστορία της Ζωής**» (**Story of Life**), αναμεταδόθηκε το Νοέμβριο του 1924. Ωστόσο, η ASHA εξακολουθούσε να δίνει μεγαλύτερη έμφαση στα δεινά της πορνείας και της ακολασίας. Προσεγγίσεις που εστίαζαν στην ιατρική αντιμετώπιση είχαν δευτερεύουσα σημασία.⁹⁴ Ο διαπρεπής οικονομολόγος **Michael Davis** έστειλε επιστολή στον Thomas Parran τον Ιούνιο του **1936**, στην οποία κριτικάρει τη συντηρητική στάση της ASHA, υποστηρίζοντας ότι αν μετά τον πόλεμο η ASHA είχε το θάρρος να αντιμετωπίσει το πρόβλημα με την αποφασιστικότητα που έδειχνε ο Parran, θα είχε σημειωθεί πολύ μεγαλύτερη πρόοδος στην επίλυσή του.⁹⁵

Το **1934**, το **CBS** είχε προγραμματίσει μία εκπομπή στην οποία θα μιλούσε ο ιατρός **Thomas Parran**, ως ανώτερος υπάλληλος του Υγειονομικού Τμήματος Νέας Υόρκης, για τους στόχους του προγράμματος δημόσιας υγείας. Πριν την εκπομπή, οι αρμόδιοι του CBS τον ενημέρωσαν ότι δεν θα μπορούσε να αναφέρει τις λέξεις σύφιλη και γονόρροια. Ο Parran αρνήθηκε να συνεχίσει, μετά από αυτόν τον περιορισμό. Το φθινόπωρο του 1936, τελικά ο τύπος ανταποκρίθηκε στο κάλεσμα του Parran. Τον Οκτώβριο, το περιοδικό **Time** είχε στο εξώφυλλό του τον Thomas

Εξώφυλλο του Περιοδικού *Time* (Οκτώβριος 1936) (*Time*)

Parran και στο περιεχόμενό του είχε άρθρα που αφορούσαν το πρόβλημα των αφροδισίων. Οι Εφημερίδες **Chicago Tribune**, **New York Herald Tribune** και **New York Daily News** ακολούθησαν στον αγώνα κατά τον αφροδισίων και περιείχαν άρθρα, στα οποία πραγματεύονταν ανοιχτά το πρόβλημα της σύφιλης και της γονόρροιας,

αφού μέχρι τότε αναφέρονταν στα αφροδίσια με ευφημισμούς, όπως «σπάνια ασθένεια του αίματος».

Ακολούθησαν τα περιοδικά **Readers Digest** και **Survey Graphic**, στα οποία δημοσιεύθηκε η μελέτη του Thomas Parran **“The Next Great Plague To Go”**, η οποία είχε τεράστια απήχηση στο κοινό. Οι συνδρομητές του Readers Digest έφθαναν τους 500.000 εκείνη την περίοδο, οπότε το μήνυμα του Parran είχε σημαντικά πολλούς αποδέκτες. Πολλά από τα στοιχεία που δημοσιεύονταν σε εφημερίδες και περιοδικά παρέχονταν από την ASHA. Μέσα σε αυτό το χρόνο 125 εφημερίδες είχαν ακολουθήσει το περιοδικό Time και δημοσίευσαν άρθρα σχετικά με τα αφροδίσια.⁹⁶

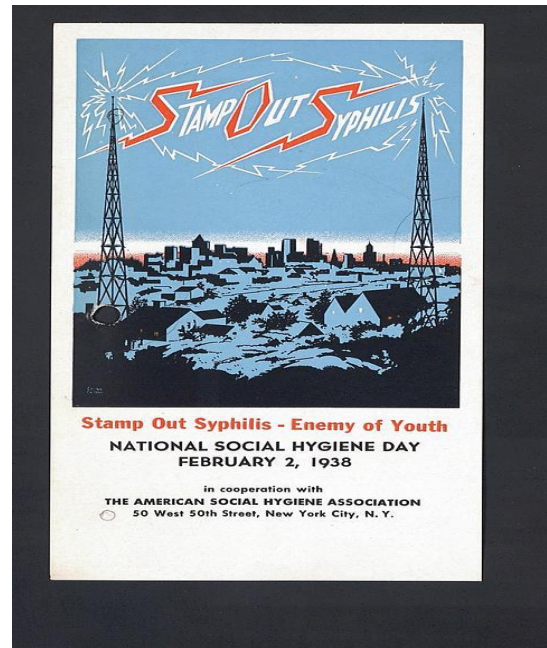

Άρθρο της Chicago Tribune για τη συφιλη (Chicago Tribune Archive, 2017)

Ένα χρόνο μετά, το 1937, ο Parran δημοσίευσε ένα βιβλίο, το **“Shadow on the Land”**, το οποίο έγινε σύντομα bestseller. Σε αυτό περιέγραφε τα σημαντικότερα σημεία της προσπάθειάς του για την καταπολέμηση της σύφιλης. Ο αντίκτυπος που είχε η καμπάνια του Parran φαίνεται από την έρευνα που έγινε από το νεοϊδρυθέν (1935) Ινστιτούτο Γκάλοπ. Το 90% των ανθρώπων που ρωτήθηκαν αν θα συμφωνούσαν με μία κυβερνητική πρωτοβουλία ενημέρωσης για τα αφροδίσια, απάντησε θετικά. Το

ίδιο το γεγονός ότι το Γκάλοπ προχώρησε σε δημοσκόπηση, σε σχέση με αυτό το ζήτημα, φανερώνει το νέο ενδιαφέρον που απέκτησε η κοινή γνώμη για την καταπολέμηση των αφροδισίων.

Το 1937 καθιερώθηκε επίσημα η ετήσια **Ημέρα Κοινωνικής Υγιεινής (Social Hygiene Day)**. Κάθε χρόνο διοργανώνονταν εκδηλώσεις και καμπάνιες ευαισθητοποίησης στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης εθνικής εμβέλειας αλλά και πολλές δράσεις σε κοινοτικό επίπεδο. Από τις οδηγίες που έδινε η ASHA για τις τοπικές εκδηλώσεις της Ημέρας Κοινωνικής Υγιεινής, φαίνεται ένα μεγάλο εύρος δράσεων, όπως ραδιοφωνικές εκπομπές, διαγωνισμοί, συνεντεύξεις, επίδειξη θεραπειών και πολλά ακόμα.

Πόστερ για την Ημέρα Κοινωνικής Υγιεινής (1938) (Social Welfare History Project)

Η καμπάνια του Thomas Parran και η συφιλοφοβία

Η καμπάνια του Parran διέφερε σημαντικά από τις αντίστοιχες προσπάθειες των μεταρρυθμιστών της Προοδευτικής Περιόδου, αλλά και από το Πρόγραμμα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Δεν βασίστηκε τόσο στη σεξουαλική ηθική και έδωσε μεγάλο βάρος στην ιατρική αντιμετώπιση. Η αρνητική πλευρά της προσέγγισής του είναι η συμβολή της στην έξαρση της συφιλοφοβίας. Ο ίδιος, στο **“Next Great Plague To Go”** συνηγορεί υπέρ της συφιλοφοβίας, παρόλο που παραδέχεται ότι μπορεί να δημιουργήσει κάποιες νευρώσεις ή να συμβάλει στην επιδείνωση των ενδοοικογενειακών σχέσεων. Όπως αναφέρει, *«Η συφιλοφοβία ποτέ δεν σκότωσε κανέναν, ποτέ δεν έφερε ένα ανάπηρο παιδί στον κόσμο, ούτε μόλυνε ποτέ έναν αθώο άνθρωπο»*.⁹⁷

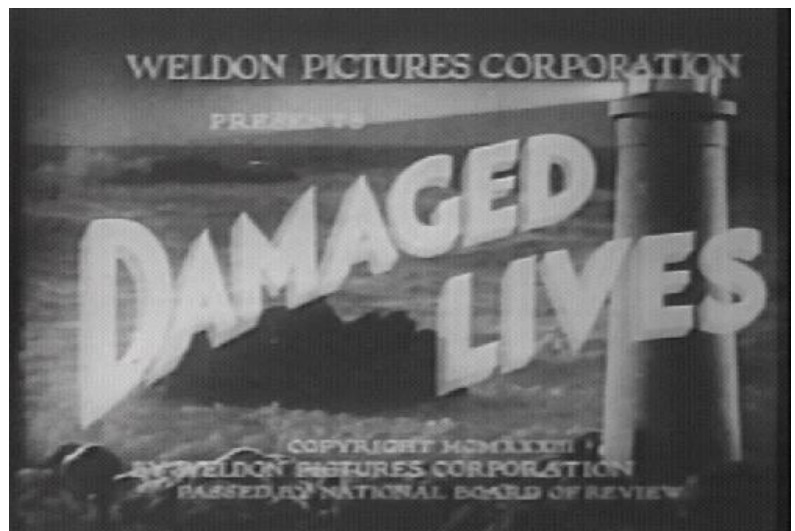
Όπως επισήμαναν και πολλοί σύγχρονοι του Parran (Thurman Rice, Ben Reitman κ.ά.) η συφιλοφοβία ενίσχυσε το φόβο, το στίγμα και την άρνηση, κατά συνέπεια συνέβαλε στο να παραμείνει η σύφιλη μία «κρυμμένη μόλυνση». Αυτό προφανώς ερχόταν σε αντίθεση με τις παραινέσεις του Parran, να απευθυνθεί όλο και μεγαλύτερος αριθμός ανθρώπων στους ιατρούς προκειμένου να λάβει θεραπεία. Οι κριτικοί της συφιλοφοβίας υποστήριζαν, επίσης, ότι οι στατιστικές που αφορούσαν τη μόλυνση από αφροδίσια ήταν σκοπίμως παραποιημένες. Οι αριθμοί των μολυσμένων ατόμων παρουσιάζονταν πολύ μεγαλύτεροι από ότι ήταν στην πραγματικότητα, προκειμένου να ενσταλάξουν το φόβο στο κοινό. Από τη μία πλευρά η υπερτίμηση των αριθμών ενδέχεται να βοήθησε την κινητοποίηση και τη χρηματοδότηση από την Κυβέρνηση. Από την άλλη πλευρά φαίνεται πως ο αυξανόμενος φόβος της μόλυνσης δαιμονοποίησε ως ένα βαθμό και την ίδια τη σεξουαλικότητα.

Κινηματογράφος

Το **1933**, σε συνεργασία με το Καναδικό συμβούλιο κοινωνικής υγιεινής, κυκλοφόρησε η ταινία μεγάλου μήκους **Damaged Lives**, που προβλήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες, στον Καναδά και στην Αγγλία. Αφορά έναν νέο άντρα που κάνει μία παράνομη σχέση και μολύνεται από σύφιλη, την οποία μεταδίδει στη σύζυγό του. Η συνεισφορά της ASHA είναι μία ομιλία του ιατρού **Gordon Bates** για τις συνέπειες των ΣΜΝ, στο τέλος της ταινίας, διάρκειας 29 λεπτών.⁹⁸

Στιγμιότυπα της ταινίας *Damaged Lives* (1933) (You Tube, 2017)

Πρόγραμμα Δεύτερου Παγκοσμίου

Πολέμου

Πόστερ του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου
(University of Minnesota)

Ο Thomas Parran, ο οποίος εξακολούθησε να μάχεται για την καταπολέμηση των αφροδισίων, άσκησε, ήδη από το 1941, κριτική στο στρατιωτικό πρόγραμμα. Στο βιβλίο του **“Plain Words About Venereal Disease”**, για τη συγγραφή του οποίου συνεργάστηκε με τον **Raymond Vonderlehr**, υποστήριξε ότι ο στρατός δεν έπαιρνε επαρκείς προφυλάξεις, όσον αφορά τα αφροδίσια, με κίνδυνο να φθάσει η μόλυνση σε επίπεδο επιδημίας⁹⁹.

Η κριτική του Parran δεν πέρασε απαρατήρητη. Παρόλο που η ASHA προσπάθησε να τον πείσει να μην είναι τόσο σκληρός στην κριτική του στην Κυβέρνηση, ο ίδιος ήταν ανένδοτος. Ο Διευθυντής της ASHA, William Snow, θεώρησε ότι το βιβλίο του Parran ήταν μια παράλογη επίθεση στον Υπουργό Πολέμου Henry Stimson. Ακόμα και ο ίδιος ο Πρόεδρος Roosevelt εξέφρασε την ενόχλησή του για την επίθεση του Parran,

Στο Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο ακολουθήθηκε σε γενικές γραμμές η ίδια στρατηγική, που είχε αποδειχθεί αποτελεσματική στον Πρώτο Παγκόσμιο: ενημέρωση, κατάργηση της πορνείας, θεραπεία όσων περισσότερων νοσοούντων ήταν εφικτό και αυστηρός έλεγχος για νέες μολύνσεις. Χρησιμοποιούνταν οι ίδιες μέθοδοι προφύλαξης και θεραπείας, αφού η πενικιλίνη έγινε ευρέως διαθέσιμη μετά το 1944.

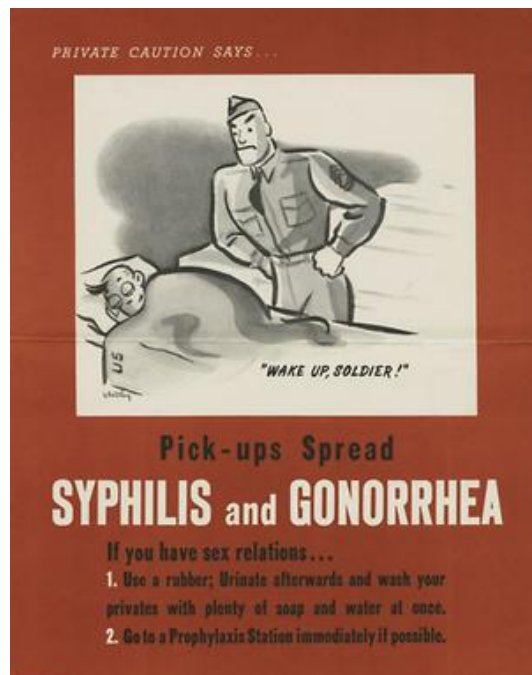
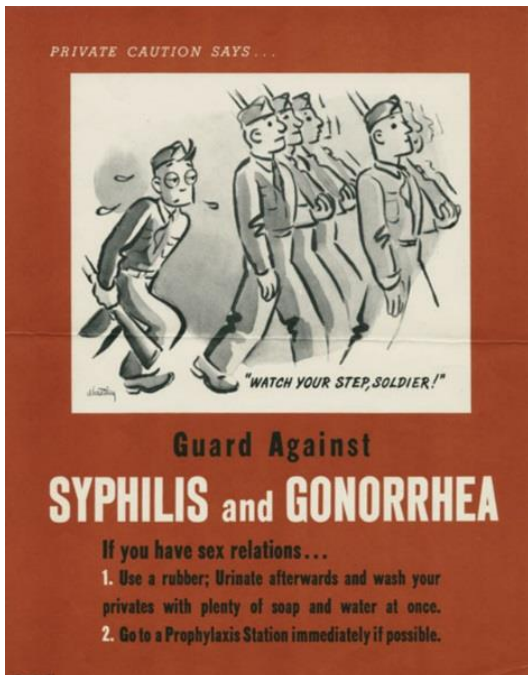
Πόστερ του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου
(University of Minnesota)

απευθυνόμενος στους ανωτέρους του στην Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Ασφαλείας (Federal Security Agency).¹⁰⁰

Κατά τη διάρκεια του πολέμου, τυπώθηκαν πολυάριθμα φυλλάδια και αφίσες που υπενθύμιζαν το καθήκον του στρατιώτη να είναι υγιής για να μπορέσει να υπερασπιστεί την πατρίδα του. Στην καμπάνια με τίτλο **“Men who know say no”** (Οι άντρες που ξέρουν λένε όχι) η ASHA προειδοποιεί τους στρατιώτες να μην επηρεάζονται από την εμφάνιση των κοριτσιών και να απέχουν από ευκαιριακές σχέσεις και πόρνες. Επίσης κυκλοφόρησαν αφίσες με σκίτσα, όπως το **«Private Caution»** (Στρατιωτική Ευθύνη) και το **«Them Days is Gone Forever»** (Αυτές οι μέρες πέρασαν για πάντα). Σε αυτή την περίπτωση, στόχος είναι να θιχτεί ο εγωισμός του στρατιώτη, όχι τόσο να τονωθεί το πατριωτικό του αίσθημα, όπως σε προηγούμενες καμπάνιες. Με τις γελοιογραφίες υπονοείται ότι ο στρατιώτης που κόλλησε σύφιλη ή γονόρροια είναι ένας κουτός που ξεγελάστηκε από ένα κορίτσι που ήθελε να περάσει καλά.

Πόστερ "Them Days is Gone Forever" (University of Minnesota)

Πόστερ "Private Caution says" (University of Minnesota)

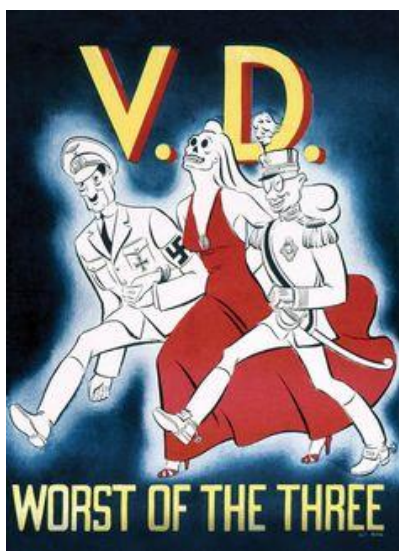
Μία σημαντική διαφορά του προγράμματος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου σε σχέση με αυτό του Πρώτου, εντοπίζεται στην προτροπή για προφύλαξη. Ενώ

Pro kit 2ου Παγκοσμίου Πολέμου (WW2 US Medical Research Center)

παλαιότερα η ASHA ενέκρινε μόνο την αποχή, στις καμπάνιες του Δεύτερου Παγκοσμίου αναγνωρίζεται η πιθανότητα σεξουαλικής επαφής. Οι στρατιώτες προμηθεύονταν με **Pro (Pro-phyllactic) Kits**, τα οποία περιείχαν φάρμακα για προληπτική αγωγή, σε περίπτωση που κάποιος είχε επαφή με γυναίκα πιθανόν μολυσμένη. Το Pro Kit

περιείχε ένα σωληνάριο με αλοιφή καλομέλανου, ένα φύλλο με οδηγίες χρήσης, ένα πανί εμποτισμένο με σαπούνι και μαντήλια καθαρισμού. Μερικές φορές ο στρατός προμήθευε τους στρατιώτες με χάπια (σουλφανομίδης ή άλλα) και προφυλακτικά. Τοποθετήθηκαν σε πολλά σημεία αυτόματοι πωλητές προφυλακτικών. Περίπου πενήντα εκατομμύρια προφυλακτικά πωλούνταν ή διανέμονταν δωρεάν κάθε μήνα, κατά τη διάρκεια του πολέμου.

Τα αφροδίσια νοσήματα, συνήθως απεικονισμένα ως γυναίκες (Pinterest)

Ο Στρατός, η Υπηρεσία Δημόσιας υγείας και η ASHA συμφώνησαν να συνεργαστούν, προκειμένου να προφυλάξουν τις ένοπλες δυνάμεις από τα αφροδίσια νοσήματα. Ο νόμος **May Act** του 1941 έδινε τη δυνατότητα στο Στρατό και το Ναυτικό να παρακάμπτουν τις τοπικές αρχές και να αστυνομεύουν την περιοχή γύρω από τα στρατόπεδα για την ύπαρξη οίκων ανοχής.¹⁰¹ Στα τέλη του 1941 δημιουργήθηκε από τον **Paul McNutt** ένα **Τμήμα Κοινωνικής Προστασίας (Social Protection Division)**, μία νέα υπηρεσία, η οποία λειτουργούσε μέσα στα Κοινοτικά Γραφεία Πολέμου, σε συνεργασία με την ASHA. Κύρια αρμοδιότητά της ήταν η έρευνα για

άσκηση πορνείας και η υποβοήθηση του έργου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, όσον αφορά ποινικές διώξεις για πορνεία.¹⁰²

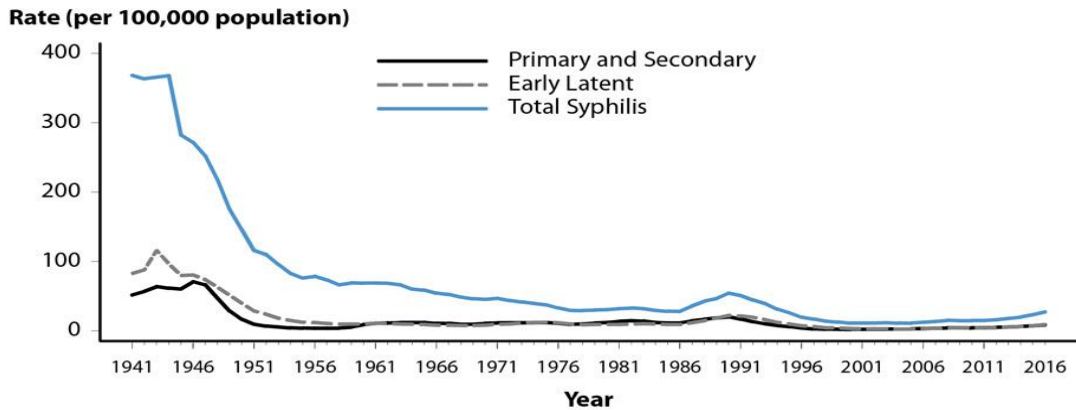
Ο πόλεμος έφερε για ακόμα μία φορά στο προσκήνιο την κλασική διαμάχη μεταξύ των υποστηρικτών της ρύθμισης (reglementation) και των υποστηρικτών της κατάργησης της πορνείας. Πολλοί ιατροί υποστήριζαν ότι το πρόβλημα της εξάπλωσης των αφροδισίων μέσω της πορνείας, θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί μόνο με επισταμένο έλεγχο και συχνές υποχρεωτικές εξετάσεις των ιερόδουλων. Η επίσημη θέση του στρατού ήταν η ολοκληρωτική εξάλειψη της πορνείας, παρόλο που αυτό ερχόταν σε αντίθεση με την προώθηση των μέτρων προφύλαξης.

Οι γυναίκες που θα συλλαμβάνονταν να εκδίδονται, υποβάλλονταν σε υποχρεωτικές εξετάσεις και αν βρίσκονταν μολυσμένες, λάμβαναν θεραπεία, ενώ βρίσκονταν υπό περιορισμό. Χιλιάδες γυναικών τέθηκαν υπό κράτηση, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί συνωστισμός στα σωφρονιστικά ιδρύματα. Ωστόσο, τα αποτελέσματα ήταν απογοητευτικά. Οι ιατροί του στρατού ανέφεραν όλο και συχνότερα ότι η σεξουαλική επαφή με πόρνες αποτελούσε μόνο ένα μικρό κομμάτι του προβλήματος. Το μεγαλύτερο ποσοστό των σεξουαλικών επαφών των στρατιωτών ήταν με έφηβες ή μεγαλύτερες γυναίκες, γνωστές ως *“khaki – wackies”*, *“victory girls”*, *“good – time Charlottes”*, οι οποίες δεν ασκούσαν το επάγγελμα της ιερόδουλης. Το πρόβλημα που είχε αντιμετωπίσει ο Raymond Fosdick και η Επιτροπή Προστασίας Κοριτσιών (Committee on Protective Work for Girls) στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο ανέκυπτε για άλλη μία φορά.

Πόστερ που προειδοποιεί τους στρατιώτες για τις Victory-girls (Relic Record)

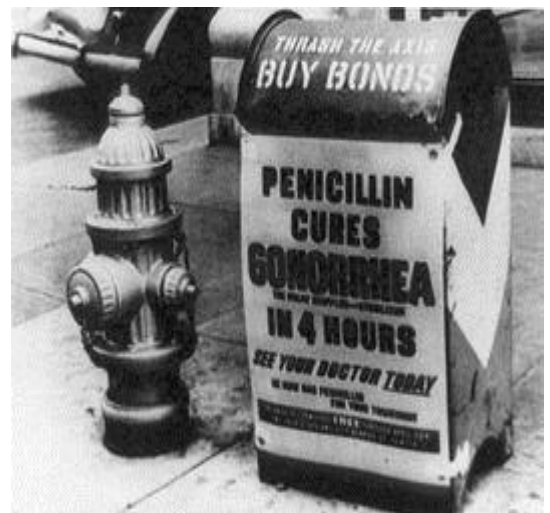
Κατά τη διάρκεια του πολέμου, τα ποσοστά μόλυνσης από αφροδίσια ανάμεσα στους στρατιώτες σημείωσαν εντυπωσιακή πτώση: από το 42,5% το 1940 έφτασε το 25% το 1943¹⁰³, πριν ακόμα γίνει διαθέσιμη η πενικιλίνη. Φαίνεται πως οι προσπάθειες τόσο της ASHA, όσο και του στρατού και της Κυβέρνησης, έφεραν τελικά αποτέλεσμα, όσο κι αν οι μέθοδοί τους ήταν αμφιλεγόμενες. Το σημείο καμπής, όπου τα ποσοστά μόλυνσης έπεσαν δραματικά, ήταν φυσικά η ανακάλυψη της πενικιλίνης. Μέσα σε ένα χρόνο από τη διάθεσή της στο κοινό, περισσότεροι από 10.000 άνθρωποι έλαβαν θεραπεία για πρώιμη σύφιλη και το ποσοστό ίασης άγγιξε το 90-97%. Παρόμοια επιτυχία είχε η πενικιλίνη και για τη θεραπεία της γονόρροιας.

Syphilis — Rates of Reported Cases by Stage of Infection, United States, 1941–2016 (Centers for Disease Control and Prevention)

Ακόμα και για περιπτώσεις, στις οποίες η σύφιλη είχε προχωρήσει, η χρήση της πενικιλίνης είχε σημαντικά αποτελέσματα, αν και απαιτούσε περισσότερο χρόνο. Τέλος, στην πτώση ακολούθησαν τα ποσοστά της βρεφικής θνησιμότητας από συγγενή σύφιλη, φτάνοντας από το 5,3 ανά 10.000 γεννήσεις το 1940, στο 0.57 ανά 10.000 γεννήσεις το 1950.¹⁰⁴

Η ανακάλυψη της πενικιλίνης στις αρχές της δεκαετίας του 1940 και η απόδειξη της αποτελεσματικότητάς της στη θεραπεία της σύφιλης και της γονόρροιας αποτέλεσε ένα κομβικό γεγονός για την ASHA. Οι προσπάθειες των εκπροσώπων της από εκείνο το σημείο και μετά επικεντρώθηκαν στο να γίνει η πενικιλίνη διαθέσιμη στο ευρύ κοινό και να διασφαλιστεί ότι όντως χορηγούνταν σε όλους τους ανθρώπους που τη χρειαζόνταν. Αν και η μάχη με τη σύφιλη και τη γονόρροια φαινόταν να έχει κερδηθεί, η ASHA εξακολούθησε την προσπάθεια εξάλειψης της πορνείας, την έρευνα για την πρόληψη και τη θεραπεία των ΣΜΝ και την προώθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τη σεξουαλική υγεία.

Διαφήμιση της πενικιλίνης (1944) (Wikimedia Commons)

Επίλογος

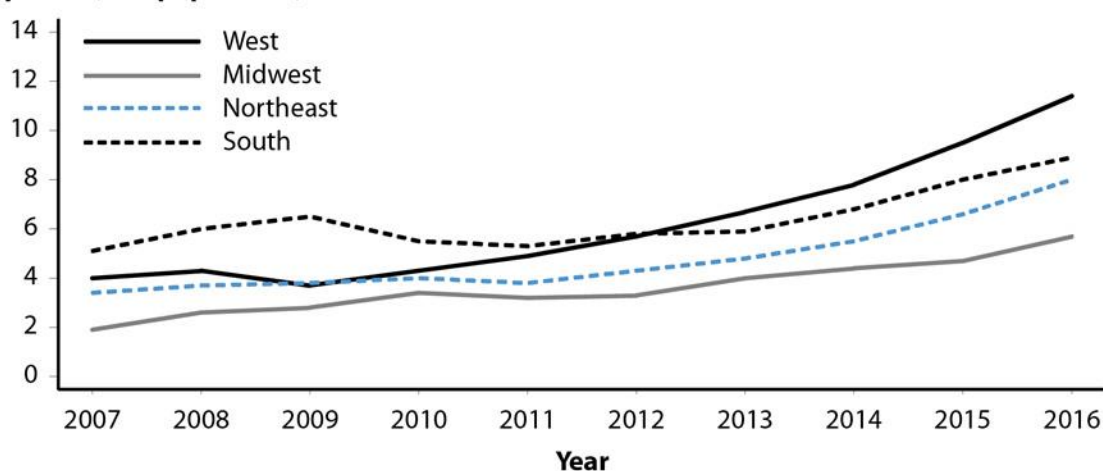
Η διαπίστωση της συμβολής του κινήματος κοινωνικής υγιεινής στη μείωση των ποσοστών μόλυνσης από αφροδίσια αποτελεί ένα εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα. Οι στατιστικές της εποχής πράγματι δείχνουν μία αξιοσημείωτη μείωση των ποσοστών, πριν ακόμα τη χρήση της πενικιλίνης, αλλά οι περισσότερες από αυτές έγιναν από εκπροσώπους του ίδιου του κινήματος, οπότε τίθεται εν αμφιβόλω η αξιοπιστία τους. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να αναγνωριστεί η σημαντική συνεισφορά των υγιεινιστών στην ιατρική έρευνα, στην εξέλιξη των θεραπευτικών και διαγνωστικών μεθόδων, στην ανάδειξη της σημασίας της πρόληψης αλλά και στην προσπάθεια αποδυνάμωσης των «περιπλανώμενων» ιατρών. Επιπλέον συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στη νομοθετική ρύθμιση θεμάτων που αφορούσαν το γάμο, την οικογένεια και το σεξ, τα οποία μέχρι εκείνη την εποχή ήταν εκτός της αρμοδιότητας της κεντρικής εξουσίας, αλλά ρυθμιζόνταν αποκλειστικά μέσω «κοινωνικών συμβάσεων».

Ωστόσο θα ήταν άδικο να κριθεί η σπουδαιότητα του κινήματος αποκλειστικά με όρους «μείωσης αριθμού νοσούντων». Σε μία εποχή, κατά την οποία η συζήτηση για το σεξ ήταν ταμπού, η ASHA κατάφερε να ευαισθητοποιήσει τους νέους, τους γονείς και τον τύπο, σπάζοντας τελικά τη μυστικότητα, δίνοντας ταυτόχρονα βήμα σε γυναικείες φωνές που ζητούσαν ίση αντιμετώπιση στα σεξουαλικά ζητήματα. Από την άλλη μεριά, τα εκπαιδευτικά εγχειρίδια συχνά καταφεύγουν σε χριστιανικά και «πατριωτικά» επιχειρήματα - για θέματα στα οποία θα μπορούσε ίσως να υπάρξει περισσότερο «αντικειμενική»-επιστημονική τεκμηρίωση - και πολλές φορές υπάρχει σε αυτά σαφής διάκριση ανάλογα με το φύλο. Με τη σημερινή οπτική, μία τέτοια αντιμετώπιση μπορεί να φαίνεται κατακριτέα, λαμβάνοντας όμως υπόψη τις κοινωνικές συνθήκες της εποχής που έδρασε το κίνημα, το όλο εγχείρημα αποκτά έναν πρωτοποριακό χαρακτήρα.

Έναν αιώνα μετά τη δημιουργία του κινήματος κοινωνικής υγιεινής, το ταμπού της συζήτησης σεξουαλικών ζητημάτων, τουλάχιστον σε μεγάλο μέρος του δυτικού κόσμου, έχει καταργηθεί. Η ASHA εξακολουθεί τη δράση της, για την

ευαισθητοποίηση και την ενημέρωση του κοινού για τους κινδύνους των αφροδισίων, όπως και χιλιάδες άλλες παρόμοιες οργανώσεις. Η εξέλιξη των φαρμάκων, ειδικά τα τελευταία εβδομήντα χρόνια, υπήρξε αλματώδης. Ωστόσο, οι ρυθμοί μόλυνσης από σύφιλη, μετά τη δραματική μείωσή τους από τη στιγμή της διάδοσης της πενικιλίνης, άρχισαν και πάλι να αυξάνονται ραγδαία σε πολλές περιοχές του κόσμου τα τελευταία χρόνια και η γονόρροια έχει αρχίσει να αναπτύσσει ανοχή στα αντιβιοτικά (πίνακας). Η ανθρωπότητα δεν έχει ακόμα νικήσει στον αγώνα απέναντι στη σύφιλη και στη γονόρροια, πόσω μάλλον απέναντι στο σύνολο των αφροδισίων νοσημάτων.

Rate (per 100,000 population)

Primary and Secondary Syphilis — Rates of Reported Cases by Region, United States, 2007–2016 (Centers for Disease Control and Prevention)

Αναφορές

¹ Sexually Transmitted Disease Surveillance 2015, 2016

² Reported STDs at Unprecedented High in the U.S., 2006

³ Wikipedia, 2018

⁴ Βικιπαίδεια

⁵ Oriol, 2012, σ. 46

⁶ Brandt, 1987, σ. 8-10

⁷ Luker, 1998, σ. 609,610

⁸ Huber V., 2014, σ. 27,28

⁹ Huber V., 2014, σ. 28

¹⁰ Brandt, 1987, σ. 7-9

¹¹ Η Lavinia Dock, εκπρόσωπος του κινήματος αγνότητας, επισημαίνει ότι το διπλό κριτήριο επιτρέπει σιωπηρά στους άνδρες να επιδίδονται ανεξέλεγκτα σε σεξουαλικά έκτροπα, χωρίς να κινδυνεύει η κοινωνική τους θέση, αλλά καταδικάζει τις γυναίκες, οι οποίες αναγκαστικά εμπλέκονται σε αυτά, σε κοινωνικό εξοστρακισμό έως και σε ολοκληρωτική υποβάθμιση: *“The double standard tacitly permits men to indulge freely and unchecked in sexual irregularity without consequent loss of social standing, but it dooms the women who are necessarily involved in these irregularities in social ostracism and even to complete degradation. [...] men, the stronger, have remained free from blame; women, the weaker, have lived under a curse.”* Luker, 1998, σ. 607.

Η Anna Garlin Spencer, εκπρόσωπος του κινήματος αγνότητας και ιδρυτικό μέλος της American Social Hygiene Association, τονίζει ότι ένα κοινό πρότυπο ηθικής στις σεξουαλικές σχέσεις δεν σημαίνει εξίσωση των γυναικείων ιδανικών με εκείνα τα οποία υιοθέτησαν οι άνδρες και οδήγησαν την κοινωνία στην παρακμή. Αντιθέτως, η λύση είναι η υιοθέτηση από τους άντρες των προτύπων που οι ίδιοι επέβαλαν στις γυναίκες, στις οποίες έχουν αναθέσει την ευθύνη της οικογενειακής τους ευημερίας: *“We may, therefore, conclude that a single standard of morals in sex-relationship will not mean a leveling down of women’s ideals to those which men have allowed to become embodied in the social evil. If not, then it must mean a leveling up of men to the standards they have themselves exacted of the women to whom they entrusted the welfare of their family life.”* Luker, 1998, σ. 607-608

¹² Huber V., 2014, σ. 28

¹³ Brandt, 1987, σ. 7-9

¹⁴ Brandt, 1987, σ. 24

¹⁵ Brandt, 1987, σ. 25

¹⁶ Clarke W. C., 1955, σ. 421

¹⁷ Brandt, 1987, σ. 19

¹⁸ *“The pernicious effects of venereal diseases introduced into marriage are not to be measured alone by the limitation of the offspring. [...] The social aim of marriage is not simply the reproduction of children who are to continue the race, but of children born in conditions of vitality and physical health; it is to produce a race well-formed and vigorous, not to procreate beings infirm and stamped with physical and mental inferiority, destined to early death or to drag out a miserable existence of invalidism”* Morrow, 1904, σ. 20-21

¹⁹ *“Much of the vice we see around us is bred in the pestilential hot house atmosphere of dark, dirty, ill-ventilated homes, which induces abnormal cravings in ill-conditioned bodies”* Brandt, 1987, σ. 21

²⁰ Brandt, 1987, σ. 20

²¹ Clarke W. , 1916, σ. 778

²² Brandt, 1987, σ. 11,12

²³ *“Venereal diseases in their mode of origin and pathological effects strike at the very root of nature’s process for the perpetuation of the race. From the many points at which they touch the relations between the sexes, social morality, and the welfare of society, they are pre-eminently SOCIAL DISEASES. It is especially in the legitimate union between the sexes that the prophylaxis of these diseases becomes a social and sanitary duty of the highest interest and importance.”* Morrow, 1904, σ. 7

²⁴ Morrow, 1904, σ. 21

²⁵ *"The instinct of maternity is implanted by nature in every normally constituted woman, and she realizes that in missing maternity she has missed her highest destiny in being created woman."*
Morrow, 1904, σ. 31

²⁶ Brandt, 1987, σ. 23 -29

²⁷ Brandt, 1987, σ. 40,41

²⁸ Ήταν ευρέως διαδεδομένη η χρήση αλοιφής καλομέλανου (calomel ointment), για να προλάβει τη μόλυνση σε περίπτωση ύποπτης επαφής. Clarke W., 1916, σ. 779

²⁹ Brandt, 1987, σ. 17

³⁰ (Dr Hale) "You know how I feel about this. It is a matter of honor – professional honor. You women don't seem to know what the word means. I've told that good-for-nothing young wreck that he has no right to marry for years yet, if ever. That is all I can do. I will not betray the confidence of a patient."

(Dr Bellair) "Not if he had smallpox, or scarlet fever, or the bubonic plague? Suppose a patient of yours had the leprosy and wanted to marry your sister, would you betray his confidence?"

(Dr Hale) "I might kill my sister," he said, glaring at her. "I refuse to argue with you."

Gilman, 1911, σ. 212

³¹ Bowen, 2014, σ. 450-451

³² Bowen, 2014, σσ. 450-453

³³ Bowen, 2014, σσ. 456-459

³⁴ "... (Everyone who) violates the sixth commandment contracts venereal disease" [...] "(sexual education) cannot be separated from the teaching of religion" Clarke W., 1916, σ. 779

³⁵ Brandt, 1987, σ. 9

³⁶ *"I believe that if we could in an instant eradicate the diseases, we would also forget at once the moral side of the question, and would then, in one short generation, fall wholly under the domination of the animal passions, becoming grossly and universal immoral"* Brandt, 1987, σ. 46

³⁷ The New York Social Hygiene Society, Inc. [microform], formerly the Society of Sanitary and Moral Prophylaxis 1916-1917, 1917, σ. 3-7

³⁸ Anderson, 2017, σ. 7, 8

³⁹ *«Nature-knowledge, even when acquired at some cost, pays good dividends. Rightly directed, it disciplines the memory and stimulates the reasoning powers. It humanizes and tempers the brutalizing tendency in youth; it makes clear the enduring relation of parents and young, and the racial meaning of mother love. It gives the mind a glimpse of the web of life, and furnishes a bulwark against superstition and surmise. In matters of sex, it proves, to any reasoning mind, that the frequent exercise of the sexual function on the part of the human male is not a God-commanded right. Indeed, it is not too much to believe that children who have had the benefit of an uncensored knowledge of nature will, when grown, be less inclined to set aside the moral laws of family and society, than those who have been denied the satisfaction of a natural and normal curiosity.»* Cady, 1917, σ. 8,9

⁴⁰ *«Υπάρχουν αυτοί που πιστεύουν ότι η διδασκαλία της σεξουαλικής υγιεινής είναι η μόνη μέθοδος με πρακτική αξία: όμως μέσα σε αυτή την ομάδα, υπάρχουν διαφορετικές γνώμες σε σχέση με το τι πρέπει να διδαχθεί, σε ποιες ηλικίες και ποιος πρέπει να αναλάβει αυτό το έργο. Υπάρχουν άλλοι που πιστεύουν ότι η ηθική εκπαίδευση των νέων είναι η μόνη ασφαλής μέθοδος για να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα: από αυτούς κάποιοι υποστηρίζουν ότι η επιρροή της εκκλησίας και η ανάπτυξη του θρησκευτικού αισθήματος θα καθιστούσε περιττές όλες τις πληροφορίες σχετικά με το σεξ και άλλοι είναι υπέρ της μάθησης απλών γεγονότων σε σχέση με το σεξ και συνηγορούν υπέρ ενός κοινού ηθικού κανόνα (για τα δύο φύλα), ενθαρρύνουν το γάμο σε νεαρή ηλικία και την εγκράτεια. [...] Υπάρχουν επίσης πολλοί ειλικρινείς άνθρωποι που θεωρούν όλες αυτές τις μεθόδους μάταιες. Υποστηρίζουν ότι η σεξουαλική εκπαίδευση προκαλεί στους νέους, άντρες και γυναίκες, μία νοσηρή περιέργεια, η οποία θα ήταν καλύτερα να μείνει αδρανής, είτε πιστεύουν ότι η πορνεία υπήρχε και θα υπάρχει πάντα και οι γονείς του κάθε παιδιού είναι οι μόνοι που είναι σε θέση να κάνουν κάτι σε σχέση με αυτό το ζήτημα.»*

(Μετάφραση αποσπάσματος άρθρου που αφορά το πρώτο κοινό συνέδριο της American Federation for Sex Hygiene και της American Vigilance Committee, στο μηνιαίο περιοδικό «The American Journal of Public Health») The Social Hygiene Movement - Editorial, 1913

⁴¹ Anderson, 2017, σ. 15

⁴² Την επιτυχία του κινήματος, από άποψη στρατηγικών επικοινωνίας, την αναλύει εκτενώς ο Anderson στο άρθρο του Social movements and public relations in the early twentieth century Anderson, 2017, σ. 3-15

⁴³ *"It believes that instruction in sex subjects should never be given to the two sexes together after the age of puberty, and that none but obviously high-minded teachers should even talk with pupils on these subjects. It believes that parents, if adequately informed, are the best persons to teach the elements of parenthood and sex-relations to their children."* Eliot, 1914, σ. 6

⁴⁴ *"The education of our girls is a different matter. They should understand their anatomy and physiology but let us spare the sympathetic sensibilities of girls of the better class. Why tell them of venereal disease and loathsome perversions of sexual desire? Girls who must protect themselves, who unfortunately have no one to look out for them, should be as well informed as the boys are. They must be taught the danger there is for them in drink, because it leads to venery, the possibility of conception and the crime of abortion. They should be taught these things by their mothers or, if that is not possible, by some high-minded woman physician."* What Should We Teach the Public Regarding Venereal Disease, 1906, σ. 1253

⁴⁵ Brandt, 1987, σ. 28

⁴⁶ *The Association out to advocate actively the common use of the recognized safeguards against sexual perversions — such as bodily exercises, moderation in eating, abstinence in youth from alcohol, tobacco, hot spices, and all other drugs which impair self-control, even momentarily. Social hygiene would be effectively promoted by reduction or rejection of the drinking and smoking habits in American communities. In the white race the connection between drinking and prostitution is intimate."* Eliot, 1914, σ. 3

⁴⁷ Brandt, 1987, σ. 26,27

⁴⁸ Huber V., 2014, σ. 31,32

⁴⁹ «7. By a careful avoidance of everything that can arouse sex antagonism between boys and girls.

8. By impressing on boys a sense of responsibility for the ideals and conduct of girls and on girls a sense of responsibility for the ideals and conduct of boys.

9. By encouraging fine, wholesome standards of dressing, dancing, reading, conversation, and all forms of social conduct ; this to be done by sound example and by appeal to pupils and parents for individual and cooperative efforts" Publications. Pamphlets. The Teachers Part in Social Hygiene. (Box 171, Folder 09), 1921,1926

⁵⁰ Brandt, 1987, σ. 24

⁵¹ *"We must go to the source," he declared. "We must proceed against these miserable women - veritable poisoners that they are!"*

He really thought this was going to the source! But the doctor was quick to answer his arguments. "Poisoners?" he said. "You forget that they have first been poisoned. Every one of these women who communicates the disease has first received it from some man." Brieux, 1913, σ. 185

⁵² Clarke W. , 1916, σ. 779

⁵³ Potter, 2015, σ. 34

⁵⁴ *"To one who has seen conditions in foreign cities, New York is "spotless town". There is not in New York the hideous, widespread homo-sexualism of Berlin, the regulated prostitution of the Paris cafes, nor the vice that freely walks the streets of London."* Clarke W. , 1916, σ. 780

⁵⁵ *"Prostitution is only incidentally a police problem. First and foremost it is a social problem. It is a disease which cannot be successfully treated symptomatically. It is so deeply bedded in the constitution of society and its component parts, that only direct surgical processes, involving violent alterations, can really hope to remedy it"* Fosdick, 1916, σ. 11

⁵⁶ Οι αρμοδιότητες του νομικού γραφείου ήταν, συνοπτικά, οι εξής: *"Legislative Bureau: Tentative drafts for needed legislation, Comparisons and digests of laws, White slave laws, Age-of-consent laws, Abatement and injunction laws, Venereal disease laws and ordinances, Other laws relating to social hygiene — Marriage, sterilization, amusements, Reformatories, morals courts, and the like"* The American Social Hygiene Association, 1914-1916, 1916

⁵⁷ Brandt, 1987, σ. 35

⁵⁸ Brandt, 1987, σ. 36,37

⁵⁹ *"The institution of "white slavery" has its apologist just as had chattel slavery in the South a generation before. It always had existed; it always must exist; some person were born different from others and intended by nature to be slaves; interference with it would destroy property values; prostitution was "the oldest business in the world," anyhow; no one but a visionary would think of interfering with the status quo. [...] Indeed, aside from a desire to learn the truth, the various investigating committees in America have had only one thing in common: whatever their previous convictions, the members always finished their investigation with a profound conviction that the*

whole theory of a “necessary evil” was false. They found that this supposedly fundamental social institution was a most artificial product. It existed solely by virtue of political corruption, stimulation of trade through advertising, and a white slave traffic to supply the artificially created demand. (A History and a Forecast)

⁶⁰ “No reputable doctor likes to sign a statement that a prostitute is free from venereal diseases. It’s too hard to prove. So most of the examiners in red light districts are doctors of questionable honesty. But suppose an honest examination shows no germs – is a prostitute safe? This afternoon they may give no open evidence of disease; *tonight they may be as dangerous as rattlesnakes*” The Case Against the Red Light, 1920, σ. 4

⁶¹ Smolak, 2014, σ. 496-508

⁶² Οι Δυνάμεις αναφέρονται στις χώρες που υπέγραψαν τη διεθνή συνθήκη **International Agreement for the suppression of the "White Slave Traffic"** για την καταπολέμηση του εμπορίου λευκής σαρκός, το Μάιο του 1904 στο Παρίσι. Η Συνθήκη ξεκίνησε να ισχύει από τον Ιούλιο του 1905. Ακολουθώς, πολλές άλλες χώρες προσχώρησαν στη Συνθήκη. (United Nations Treaty Collections)

⁶³ Traffic in "White Slaves", 1909

⁶⁴ Smolak, 2014, σ. 496-508

⁶⁵ Luker, 1998, σ. 614

⁶⁶ Αναφέρεται στις πινακίδες που αναγράφουν την οδό και τον αριθμό του κτιρίου

⁶⁷ Luker, 1998, σ. 615

⁶⁸ Clarke W. C., 1955, σ. 423

⁶⁹ Clarke C. W., 1918, σ. 178-179

⁷⁰ Brandt, 1987, σ. 65

⁷¹ *“The Federal Government has pledged its word that as far as care and vigilance can accomplish the result, the men committed to its charge will be returned to the homes and communities which so generously gave them with no scars except those won in honorable warfare.”* Baldwin, 1964, σ. 431

⁷² Brandt, 1987, σ. 61

⁷³ Brandt, 1987, σ. 63

⁷⁴ *We found that venereal disease was coming not from the prostitutes, but from the type known in the military camps as the flapper – that is, the young girls who were not prostitutes, but who probably would be tomorrow, and who were diseased and promiscuous.”* Brandt, 1987, σ. 81

⁷⁵ *“These boys are going to France; they are going to face conditions we do not like to talk about, that we do not like to think about... I want them armed; I want them adequately armed and clothed by their Government; but I want them to have invisible armor to take with them. I want them to have an armor made up of a set of social habits replacing those of their homes and communities... a moral and intellectual armor for their protection overseas.”* Baldwin, 1964, σ. 432

⁷⁶ Commission on Training Camp Activities, 2015

⁷⁷ Brandt, 1987, σ. 60

⁷⁸ *“This is a man – to – man talk straight from the shoulder. It calls a spade a spade without camouflage”* Publications. Pamphlets. Keeping Fit to Fight. (Box 170, Folder 08), 1918

⁷⁹ Lord A.M.

⁸⁰ Luker, 1998, σ. 611, 612

⁸¹ Brandt, 1987, σ. 111

⁸² *“Actions speak louder than words, and no young man of sense will believe preceptors who tell him that sexual vice is intolerable, if at the same time he witnesses open toleration of it”* Luker, 1998, σ. 620

⁸³ Luker, 1998, σ. 622,623

⁸⁴ Brandt, 1987, σ. 125

⁸⁵ Brandt, 1987, σ. 124

⁸⁶ Brandt, 1987, σ. 129

⁸⁷ *“there are some thoughtful scientific men who take the position that the evil results of a campaign in promoting promiscuous sexual intercourse will more than counterbalance the good of prevention.”* Brandt, 1987, σ. 125

⁸⁸ Brandt, 1987, σ. 126,131

⁸⁹ *“It is, of course, a venereal disease, only in part. It is principally a communicable disease in the broadest sense. As such it must be handled as other communicable diseases are controlled, and discussed with equal frankness. Magazines, newspapers and the radio have been reluctant even to use*

the word "syphilis". [...] When we have placed syphilis in the light we shall have taken the first step toward its conquest." Control of Syphilis as the next public health objective, 1936

⁹⁰ Ο όρος genito-infectious diseases προτάθηκε από τον ιατρό Nels A. Nelson, υποδιευθυντή του τμήματος μεταδιδόμενων νοσημάτων της Υπηρεσίας Δημόσιας Υγείας της Μασαχουσέτης. Σε ένα άρθρο του στο περιοδικό JAMA το 1936 αναρωτιέται για το ρόλο που παίζει η ονομασία της ασθένειας στην αντιμετώπισή της: "Are we able to appreciate that, although sexual promiscuity is an epidemiologic factor in the spread of syphilis, it must not prejudice our approach to the problem of controlling a disease which is dangerous to the public health? Do we think of syphilis as a "venereal" disease? If we do, how do we propose to convince the public, to which venery is synonymous with lusciousness, that syphilis is altogether too often not a venereal disease?" Nelson, 1936, σ. 872

⁹¹ "The physician is still by no means rare who declines to treat the disease because of its moral implications. The health officer is unusual who does not resist the intrusion of the control of syphilis into his heretofore "uncontaminated" program." Nelson, 1936, σ. 873

⁹² Σε σχέση με τα μέτρα προφύλαξης - τη χημική προφύλαξη και τη χρήση προφυλακτικών - γράφει: "The moral standards must reach a point where the relationship which exists between the sexes is on a higher plane. [...] Now, if we are going to unload on the population a lot of gadgets and contraptions, and ideas for protecting themselves against contamination, we are not going to remedy or solve the problem that will follow the enactment of this legislation." Brandt, 1987, σ. 146

⁹³ Brandt, 1987, σ. 149

⁹⁴ Χαρακτηριστικό είναι το άρθρο του Alphonse Shwitalia στο μηνιαίο περιοδικό του κινήματος (Journal of social hygiene), τον Ιανουάριο του 1929, με τίτλο The aims and achievements of social hygiene. Εκεί διατυπώνονται οι σημαντικότεροι στόχοι και τα επιτεύγματα του κινήματος, για εκείνη την εποχή. Αναφέρεται ελάχιστα στα αφροδίσια και στην ιατρική τους αντιμετώπιση ενώ το κύριο βάρος πέφτει στην ηθική και την εγκράτεια. (Shwitalia, 1929)

⁹⁵ "If after the war the ASHA had only had the courage to deal with the problem boldly, as you have, instead of always treading softly, we should have been a lot further along." Brandt, 1987, σ. 136

⁹⁶ Clarke W. C., 1955, σ. 422

⁹⁷ "Syphilophobia never killed anyone, never brought a handicapped child into the world, never infected an innocent person." Brandt, 1987, σ. 155

⁹⁸ Ulmer, 1933

⁹⁹ "It is unlawful to engage in prostitution, to aid and abet prostitution, to keep a house of ill fame, or to rent or permit the use of a vehicle or building for that purpose within such areas around military and naval establishments as the Secretaries of War and Navy may designate in order to protect the health and welfare of the forces. [...] The plan on paper is perfect. Already some ground gained has been lost. Unless vigorous Federal action is initiated, we may sink to the level of France in our tolerance of prostitution." Plain Words about venereal disease, 1941

¹⁰⁰ Brandt, 1987, σ. 162,163

¹⁰¹ Clarke W. C., 1955, σ. 424

¹⁰² Brandt, 1987, σ. 166

¹⁰³ Brandt, 1987, σ. 170

¹⁰⁴ Brandt, 1987, σ. 171

Βιβλιογραφία

- A History and a Forecast. (n.d.). *Box 170, Folder 10*, 3,4. American Social Health Association Records. Ανάκτηση από www.lib.umn.edu
- American Social Health Association Records, 1.-1. (1919, 1928). Publications. Pamphlets. Why Let It Burn? (Box 170, Folder 10). *Why Let it Burn?* Ανάκτηση 2 24, 2018, από <http://umedia.lib.umn.edu>: <http://umedia.lib.umn.edu/node/272810>
- Anderson, W. B. (2017). Social movements and public relations in the early twentieth century: How one group used public relations to curtail venereal disease rates. *Journal of Public Relations Research*, 29(1), 3-15.
doi:10.1080/1062726X.2017.1281135
- Baldwin, F. (1964, Autumn). The invilible armor. *American Quarterly*, 16(3), 432-444.
Ανάκτηση 9 20, 2017, από <http://www.jstor.org/stable/2710934>
- Bowen, E. (2014, Fall). Sin vs Science?: Rethinking Venereal Disease in Turn-of-the-Century America. *Literature and Medicine*, 32(2), σσ. 441-465.
doi:<https://doi.org/10.1353/lm.2004.0029>
- Brandt, A. M. (1987). *No magic bullet - A social history of venereal disease in the United States since 1880*. New York: Oxford University Press.
- Brieux, E. (1913). *Damaged Goods – The great play “les avaries” of Brieux*. (U. Sinclair, Μεταφρ.) Philadelphia: The John C. Winston Company.
- Cady, B. L. (1917). Archive. Ανάκτηση από <https://archive.org/details/waylifebeginsint00cady>
- Center for Disease Control and Prevention*. (2006, 10 19). Ανάκτηση 2 23, 2018, από <https://www.cdc.gov/nchhstp/newsroom/2016/std-surveillance-report-2015-press-release.html>
- Centers for Disease Control and Prevention*. (n.d.). Ανάκτηση 1 31, 2018, από <https://www.cdc.gov/std/stats16/figures/31.htm>.
- Chicago Tribune Archive*. (2017, 1 5). Ανάκτηση από <http://archives.chicagotribune.com/>: <http://archives.chicagotribune.com/1936/11/22/page/87/article/crusade-against-syphilis/>
- Clarke, C. W. (1918). The Promotion of Social Hygiene in War Time. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science, War Relief Work*, 79, 178-189.
Ανάκτηση από <http://www.jstor.org/stable/1013977>
- Clarke, W. (1916, January). Constructive Social Hygiene - Report of the Central States Conference. *Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology*, 6(5), 777-780. Ανάκτηση 11 23, 2016, από <http://www.jstor.org/stable/43894670>

- Clarke, W. C. (1955, April). The American Social Hygiene Association. *Public Health Reports (1896-1970)*, 70(4), 421-427. doi:10.2307/4589089
- Commission on Training Camp Activities. (2015, July). "For the Boys Over There" The 1918 United War Campaign. Ανάκτηση από http://unitedwarwork.com/groups/commission-on-training-camp-activities/#_ftnref2
- Control of Syphilis as the next public health objective. (1936). *JAMA*, 106(16), 1390. doi:10.1001/jama.1936.02770160048019
- Eliot, C. W. (1914, December). The American Social Hygiene Association. *Journal of Social Hygiene*, 1, 1-6. Ανάκτηση από https://brocku.ca/MeadProject/Social_Hygiene/Eliot_1914.html
- Etsy. (2016, 12 30). Ανάκτηση 12 30, 2016, από www.etsy.com: <https://www.etsy.com/listing/65242235/1918-wasserman-test-medical-ephemera>
- Fosdick, R. (1916). Prostitution and the Police. *Journal of social hygiene*, 2(1). Ανάκτηση από http://hearth.library.cornell.edu/cgi/t/text/text-idx?c=hearth;idno=4732756_184_001
- Gilman, C. P. (1911). *The Crux: A novel*. New York: Charlton Company.
- Goldberg, J. (2013, February 12). *Books, Health and History*. Ανάκτηση 2 23, 2018, από The New York Academy of Medicine: <https://nyamcenterforhistory.org/tag/hot-springs/>
- Griffith, E. H. (Σκηνοθέτης). (1919). *The end of the Road* [Ταινία].
- Huber V., J. &. (2014, Winter). A history of Sex Education in the United States Since 1900. *International Journal of Educational Reform*, 23(1), 25-52.
- IMDb. (n.d.). Ανάκτηση από www.imdb.com: <https://www.imdb.com/title/tt0003815/>
- Library of Congress. (n.d.). Ανάκτηση 1 30, 2018, από <https://www.loc.gov/resource/ppmsca.50577/>
- LordA.M. (n.d.). The science of keeping fit: fighting venereal disease in world war I. Ανάκτηση 1 30, 2017, από <http://ultimatehistoryproject.com/the-science-of-keeping-fit-fighting-venereal-disease-in-world-war-i.html>
- Luker, K. (1998, October). Sex, Social Hygiene and the State: The double-edged sword of Social Reform. *Theory and Society*, 27(5), σσ. 601-634.
- magnolia box. (n.d.). Ανάκτηση 1 30, 2018, από <https://www.magnoliabox.com/products/happiness-ahead-for-the-healthy-but-not-for-the-diseased-american-venereal-disease-poster-42-49722319>.
- Morrow, P. A. (1904). *Social Diseases and Marriage*. New York: Lea Brothers & Co.
- National Archives - Records of Rights. (n.d.). Ανάκτηση από <http://recordsofrights.org/records/247/rules-and-regulations-for-public-dance-halls>.
- Nelson, N. A. (1936, September 12). The Civilian Educational Program in the Control of Syphilis. *JAMA*, 107(11), 872-874. doi:10.1001/jama.1936.92770370013008c

- nursingclio*. (n.d.). Ανάκτηση 1 30, 2018, από https://nursingclio.org/wp-content/uploads/2016/11/wpa_congenital-syphilis-is-preventable-poster_1939_ny-dept-health.jpg.
- Oriel, D. (2012). *The Scars of Venus: A History of Venereology*. Springer Science & Business Media.
- Pinterest*. (n.d.). Ανάκτηση 1 31, 2018, από <https://www.pinterest.co.uk/pin/464996730252799573/>.
- Plain Words about venereal disease. (1941, November 29). *JAMA*, 117(22), 1890-1892. doi:10.1001/jama.1941.02820480056016
- Potter, A. B. (2015). *From social hygiene to social health: Indiana and the United States adolescent sex education movement, 1907-1975*. Indiana.
- Publications. Pamphlets. Keeping Fit to Fight. (Box 170, Folder 08)*. (1918). ASHA. Ανάκτηση 2 24, 2018, από <http://purl.umn.edu/111740>
- Publications. Pamphlets. The Teachers Part in Social Hygiene. (Box 171, Folder 09)*. (1921,1926). *American Social Health Association Records, 1905-1990*. Ανάκτηση από <http://umedia.lib.umn.edu/node/272882>
- Relic Record*. (n.d.). Ανάκτηση από relicrecord.com: <https://relicrecord.com/blog/anti-venereal-disease-posters-world-war-2/>
- (2016). *Sexually Transmitted Disease Surveillance 2015*. surveillance, Centers for Disease Control and Prevention. Ανάκτηση 2 23, 2018, από <https://www.cdc.gov/std/stats15/STD-Surveillance-2015-print.pdf>
- Shwitalia, A. (1929, January). The aims and achievements of Social Hygiene. *Journal of Social Hygiene*, 15(1). Ανάκτηση από http://hearth.library.cornell.edu/cgi/t/text/text-idx?c=hearth;idno=4732756_861_001
- Smolak, A. (2014). White Slavery, Whorehouse Riots, Venereal Disease, and Saving Women: Historical Context or Prostitution Interventions and Harm Reduction in New York City during the Progressive Era. *Social Work in Public Health*, 28(5), 496-508. doi:10.1080/19371918.2011.59208
- Social Welfare History Archives*. (1922). Ανάκτηση από http://gallery.lib.umn.edu/exhibits/show/swha_keeping_fit/item/948
- Social Welfare History Archives*. (1922). *The Sex Impulse and Achievement*. Ανάκτηση από http://gallery.lib.umn.edu/exhibits/show/swha_keeping_fit/item/941
- Social Welfare History Archives*. (1942). Ανάκτηση από <https://umedia.lib.umn.edu/node/64783?mode=expert>
- Social Welfare History Project*. (n.d.). Ανάκτηση 2 1, 2018, από <https://socialwelfare.library.vcu.edu/programs/health-nutrition/american-social-hygiene-association-posters-for-boys/>.

- The American Social Hygiene Association, 1914-1916.* (1916). American Social Hygiene Association. Ανάκτηση 2 24, 2018, από <https://archive.org/details/americansocialhy00amer>
- The Case Against the Red Light.* (1920). Richmond, Virginia: United States Public Health Service cooperating with the State Board of Health. Ανάκτηση 2 24, 2018, από <https://gallery.library.vcu.edu/items/show/82552>
- The New York Social Hygiene Society, Inc. [microform], formerly the Society of Sanitary and Moral Prophylaxis 1916-1917. (1917). Ανάκτηση 2 24, 2018, από <https://archive.org/details/newyorksocialhyg00newy>
- The Social Hygiene Movement - Editorial. (1913, November). *American Journal of Public Health*, 3(11), 1156-1157.
- Time.* (n.d.). Ανάκτηση από <http://time.com>: <http://time.com/vault/year/1936/>
- Traffic in "White Slaves". (1909, July 18). *The New York Times*. Ανάκτηση 2 24, 2018, από <https://www.nytimes.com/1909/07/18/archives/traffic-in-white-slaves.html>
- Ulmer, E. G. (Σκηνοθέτης). (1933). *Damaged Lives* [Ταινία].
- United Nations Treaty Collections.* (n.d.). Ανάκτηση 2 24, 2018, από treaties.un.org: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VII-8&chapter=7&clang=_en
- University of Minnesota.* (n.d.). Ανάκτηση από <https://umedia.lib.umn.edu/node/47264?mode=basic>
- What Should We Teach the Public Regarding Venereal Disease. (1906, October). *JAMA*, 47.
- Wikimedia Commons.* (n.d.). Ανάκτηση από commons.wikimedia.org: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:PenicillinPSAedit.jpg>
- Wikipedia.* (n.d.). Ανάκτηση 2 24, 2018, από en.wikipedia.org: https://en.wikipedia.org/wiki/Ella_Flagg_Young
- Wikipedia.* (2018, 2 22). Ανάκτηση από en.wikipedia.org: https://en.wikipedia.org/wiki/Traffic_in_Souls
- WW2 US Medical Research Center.* (n.d.). Ανάκτηση από www.med-dept.com: www.med-dept.com/articles/venereal-disease-and-treatment-during-ww2/
- You Tube.* (2017, 1 5). Ανάκτηση από www.youtube.com: <https://www.youtube.com/watch?v=TjtllFJk-HY>
- Βικιπαίδεια.* (n.d.). Ανάκτηση 2 23, 2018, από <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%BF%CE%BD%CF%8C%CF%81%CF%81%CE%BF%CE%B9%CE%B1>